

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

THEOKRİTOS

YUNAN ÇOBAN
ŞİİRLERİ

I

Çeviren:

Dr. Suat SİNANOĞLU

THEOKRİTOS

YUNAN ÇOBAN
ŞİİRLERİ

I

Bu eseri Dr. Suat SİNANOĞLU dilimize çevirmiştir.

İSTANBUL 1949 — MİLLÎ EĞİTİM BASIMEVİ

Bu eseri Dil ve Tarih - Coğrafya Fakóltesi Doçentlerinden Dr. Suat SİNANOĞLU Yunanca aslından dilimize çevirmiş, Tercüme Bürosu üyelerinden ve Dil ve Tarih - Coğrafya Fakóltesi Doçentlerinden Samim SİNANOĞLU da incelemiştir.

Eski Yunanlılardan beri milletlerin sanat ve fikir hayatında meydana getirdikleri şaheserleri dilimize çevirmek, Türk milletinin kültüründe yer tutmak ve hizmet etmek isteyenlere en kıymetli vasıtayı hazırlamaktır. Edebiyatımızda, sanatlarımızda ve fikirlerimizde istediğimiz yüksekliği ve genişliği bol yardımcı vasıtalar içinde yetiştirmiş olanlardan beklemek, tabii yoldur. Bu sebeple tercüme külliyyatının kültürümüze büyük hizmetler yapacağına inanıyoruz.

1-8-1941

İSMET İNÖNÜ

ÖNSÖZ

I. Theokritos'un hayatı

Theokritos'un hayatı hakkında bildiklerimiz pek azdır. Eskiler arasında Kos'lu (İstanköy'lü) olduğu rivayeti dolaşmışsa da umumiyetle eski kaynaklar Sicilia'lı olduğunu, Syrakusai şekrinde doğduğunu göstermektedir. Şiirlerinden edinilen malûmat bu kanaati takviye eder mahiyettedir. Doğum ve ölüm tarihlerini bilmiyoruz; şiirlerinin yazılış tarihi hakkında da hiçbir bilgimiz yoktur. Ancak *Kharitler veya Hieron* adlı XVI. eidyllion'un M. Ö. 275 yılında yazıldığına hükmettirecek kuvvetli deliller vardır. Bunlar gözönünde tutulursa, Theokritos'un III. asrın başlangıcında doğduğu anlaşılır. Theokritos bu eidyllion'u yazdığı zaman henüz bir koruyucu arıyan ve şöhret peşinde koşan genç bir şairdi. Öyle anlaşılıyor ki henüz Syrakusai tiranı olmayan Hieron dış düşmanlarla dövüşmek mecburiyetinde bulunduğu bir sırada Theokritos'la alâkadar olmamış, olamayınca da genç şair talihini denemek üzere Yakın Doğu'ya gelmiş ve kısa bir müddet Kos adasında kaldıktan sonra İsken-

deriye'ye gitmiş, hizmetlerini Mısır kralı Ptolemaios Philadelphos'a teklif etmiştir. *Ptolemaios'un methiyesi* adlı XVII. eidyllion işte bu zamana raslar; bu şiir Arsinoe'nin ölümünden evvel, yani M. Ö. 270 yılından evvel yazılmış olmalıdır. Kral Ptolemaios genç şairi iyi karşılamıştır, ancak Theokritos'un belli olmıyan bir tarihte Kos adasına dönmüş ve şiirlerinin büyük bir kısmını burada yazmış olması muhtemeldir. Ne zaman ve nerede öldüğü malûm değildir.

Theokritos'un hayatı hakkında az çok katıyetle söyleyebileceğimiz bundan ibarettir. Theokritos'un Kallimakhos ile tanıştığını, Miletos'lu meşhur hekim Nikias ile ahbap olduğunu biliyoruz; Hellenismus devrinin en cazip simalarından biri olan Taras'lı [1] Leonidas'ı belki de daha Batı'dayken tanımış olabileceğini tahmin ediyoruz; gençliğinde devrin en ünlü şairi olarak Asklepiades ile Philetas'ı tanıdığını kendisi söylüyor [2]. Fakat bu ismi geçen şahıslardan hiç birinin hayatı hakkında katî tarihlere malik değiliz ve bu sebeple, Theokritos'un kronolojisini tesbit etmek için bu malûmattan faydalanamıyoruz.

[1] Taras, bugünkü Güney İtalya'nın mühim şehirlerinden biri olan Taranto şehridir.

[2] Bk. VII. eid. Kos'lu Philetas'ın talebesi olduğu birçok filologlar tarafından iddia edilmişse de, bu hakikate uygun değildir. Böyle bir iddia VII. eid. un 39-41 mısralarının yanlış bir tefsirinden doğmuştur (bk. Su. Sinanoğlu, Ankara Ün., Dil ve Tarih-Coğr. Fak. Dergisi Cilt II, sayı I, 1943).

II. Theokritos'un sanatı

1. Hellenismus devri. — Gerçi Theokritos Hellenismus şairleri arasında, şair ilhamı, yeniliği ile ayrı bir yer işgal eder; fakat gene de Hellenismus devrinin başlıca vasıflarını kendinde topladığı için, burada bu devre kısaca temas etmek, sanatını daha iyi anlamak için elzemdir. Hattâ şu iddia edilebilir ki Theokritos devrinin edebiyat kaidelerini kabul etmiş ve benimsemiş bir şairdir [1]. Diğer şairlerden yegâne, fakat esaslı farkı bu teknik kaidelere uyduğu halde, yeni ve kendine has olan bir şiir yaratmasını bilmiş olmasıdır.

Hellenismus devrinin doğuşu ile meşgul olan bilginler bazı esasları tesbit etmişlerdir: Hellenismus devri Büyük İskender'in ölümü ile başlar (M. Ö. 323); fakat bu, Yunanlılığın kendi hudutlarını aşarak Yakın Doğu'ya yayılmasındaki sebep Makedonya kiralının fetihleridir demek değildir. Umumiyetle kabul edilir ki Yunan kültürünün dış memleketlere tesiri çok daha evvel başlamıştır: Büyük İskenderin Hindistan'a kadar varan fetihleri bu Yunanlılaşma *processus*'unu ancak hızlandırmıştır. Atina siyasi merkez olmaktan çıkınca, medeniyetin de merkezi olmaktan çıkmıştır. Medeniyet İskender'in fethettiği, generallerinin paylaştığı ülkelere, İskenderiye'ye (Ptolemaios'lar), Antakya'ya (Se-

[1] VII. eidyllion'da Simikhidas (=Theokritos) ile Lykidas (= Leonidas?) bu hususta mutabıktırlar.

leukidler), Bergama'ya (Ättalidler), Makedon-ya'ya (Antigonidler) taşınmıştır. O zaman tanı-
nan bütün dünyayı, *oikoumene*'yi kaplıyan bu
yeni medeniyetin esas vasıfları üniversal oluşu,
yayılma ve Yunanlılaştırma kudretidir. Tabiatıyla
Yunan kültürü barbar memleketlerin fethine çı-
karken, kendi bünyesini fevkalâde çeşitli kılan
birçok farkları tasfiye etmek, yayıldığı dünya-
nın karşısına bir tek çehre ile çıkmak mecburi-
yetinde kalmıştır. Meselâ bir kültürün en mü-
him yayılma vasıtasını teşkil eden dilde birlik
koine dialektos'la temin edilmiştir. Bununla be-
raber şiirde ananeye ve tekniğe hürmeten eski
edebî lehçeler, İon, Dor, Aiol lehçeleri muhta-
faza edilmiştir. Bu kültür ve dil birliği Yuna-
nistan'ın bir dereceye kadar da olsa eriştiği si-
yasi birlikle mümkün olmuştur. Ancak bu siyasi
birlik polis'lerin ortadan kalkması pahasına elde
edilmiştir: polis teşkilâtının Yunan ruhunun
kendisine has vasıflarını teşekkül ettirmekte
ne kadar mühim bir yer işgal ettiğini bilenler,
siyasi bünyede meydana gelen böyle bir değişik-
liğin Yunanlının ahlâki ve zihni teşekkülünde
de derin tesirler yaratmış olacağını iyi anlarlar.
Devlet işlerinden tamamen tecrit olan vatandaş-
ların kendi aile ve meslek hayatlarına dalmaları,
kendi kendileri ile meşgul olmaları, kendi iç
dünyalarına çekilmeleri, gayet tabii idi. Cemi-
yetin bu yeni ihtiyaçlarına uygun olarak yeni
felsefi cereyanlar da belirmiştir. Bunlar tabii
gelişmelerini takibederken, siyasi ve içtimai

hâdiselerin tesiri ile yeni bir istikamet, yeni bir hız almışlardır. Epikuros'çular olsun, Stoa'cılar olsun, skeptikler olsun, bütün bu yeni cereyanlar, hattâ Eflâtun'un kurduğu Akademia ile Aristoteles'in kurduğu Peripatos dahi yeni gelişmelerinde, ayrı ayrı şekillerde de olsa, hep aynı meselelerin halli ile meşgul olmuşlardır. Müşterek hedef hayatın ahlâki tanzimi olmuştur: devlet işleri ile artık meşgul olmıyan ferde yeni çalışma sahaları ve yeni tatmin olunma vasıtaları temin edilmek istenmiştir. Felsefe, ilim, sanat yeni devrin düşünürlerinin meşgul oldukları ve kendilerini tamamiyle vakfettikleri sahalı olmuştur.

Hellenismus devri sanat devri, yaratma devri olmaktan ziyade tetkik, ilim ve teknik devridir. Bir taraftan tabiî ilimler, matematik, astronomi gelişirken, diğer taraftan dil ve edebiyat sahasında yeni yeni çalışmalara girişilir. Bu devir filôlojinin doğduğu, eski zamanı ilmi bir zihniyetle araştırma merakının uyandığı, klâsik metinlerin gözden geçirildiği, neşredildiği, tefsirleri, şerhleri yapıldığı bir devirdir. Belli başlı şahsiyetler aynı zamanda hem şair, hem de bilimcilerdir. İskenderiye'de kurulan büyük kütüpane bu nevi çalışmaların en feyizli merkezi olmuştur: devrin en tanınmış üstatları kütüpanenin müdür-lüğüne tâyin edilmişlerdir.

İşte Hellenismus devrinin başlıca karakteristikleri aşağı yukarı bunlardır. Fakat Hellenismus devrini toptan kavrayabilmek için bence iki ha-

kikatin kuvvetle belirtilmesi şarttır: 1) Hellenismus devri klâsik Attik devirden başka olduğunu şuurla duymuş bir devirdir; 2) böyle olmakla beraber, Hellenismus devri klâsik Attik kültürün gelişmesinin tabii neticesidir. Bu iki fikri kısaca izah edelim: Yunan âlemi dediğimiz zaman çoğumuzda umumi bir intıba uyanır; fakat aslı aranacak olursa görülür ki, muayyen ana bir vasfın değişmeksizin Homeros'tan Bizans devrine kadar devam edegelmesine rağmen, Yunan âleminde birbirinden tamamen farklı birçok dünyalar belirir: Doğu'da gelişen epik ruhlu İon kültürü, Batı yerleşmelerinde gelişen yepyeni realist ruhlu, retoriği ve dialektiği doğuran İon-Dor kültürü, Yunan yarımadasında ilk olarak yayılan Dor kültürü ve nihayet, Attike'nin merkezi Atina'da gelişen Attik kültür bunların başlıcalarıdır. Her kültür, Homeros destanlarının temel olduğu zihin ve ahlâk teşekkülünün birer mahsulü olmakla beraber kendi hususi ruhuna uygun bir çehre almış ve bu hususi ruhunu kuvvetle belirtmiye muktedir büyük insanlar yetiştirmiştir: İon kültürü Homeros ve Hesiodos'la övünür; Batı kültürü Epikharmos'u, Stesikhoros'u, Sophron'la Ksenarkhos'u yetiştirmiştir; Yunan yarımadasındaki Dor kültürü en yüksek temsilcisi olarak Pindaros'u vermiştir; Atina yeni kültürünün başlangıcında Aiskhylos'u, en parlak devrinde Sophokles'i, Eflâtun'u, Thukydides'i yetiştirmiştir; Hellenismus'a yol açanlar arasında Euripides'le, Aristoteles'le övünmektedir.

Atina kültürüne maya olan unsurlar gözden geçirilecek olursa, görülür ki İon ırkına mensup Atina'lıların terbiyesi VI. asrın sonuna kadar Homeros'a dayanıyordu. Fakat V. asırda tekmil Yunan âleminde İon kültürüne karşı beliren ak-sülamel, naturalist filozofların ve logografların temsil ettikleri kültüre karşı beliren cereyanlar gelişmeye en müsait yuvayı demokrat Atina'da bulmuşlardır. Bu yeni cereyanlara sofistlik adı verilir. Sofistlerin temsil ettiği bu cereyanın esas vasfı menfi olmaktır: sofistler, Batı Yunanlılığın en yüksek övünme vesilesini teşkil eden retorik ve dialektik sayesinde, yani düzgün, güzel söz söyleme sanatı ile muhakeme yürütme sanatı sayesinde eski inançları, eski telâkkileri şiddetle tenkidetmişler, o zamana kadar en büyük bir manevî dayanak olan mythos dünyasını temelin-den sarsmışlardır. Sofistler tabiatla değil insanla yani cemiyetle, kanunlarla, devlet idaresi ile, ananelerle, âdetlerle meşgul olunmasını istiyorlardı. Fikir âleminde dinî, mistik görüşlere, mythos'un hakikat diye ortaya koyduğu hikâyelere yer verilmemesini, insanın kendi aklına güvenmesini, rehber olarak yalnız aklın tutulmasını istiyorlardı.

Attik kültürün en parlak devrini sanatta Sophokles, fikir âleminde Eflâtun temsil ederler: bu iki büyük insanın ruhu hâlâ İon ruhudur: Sophokles sahneye koyduğu kahramanlarının çapında bir insandır, Eflâtun hocası Sokrates'in mefhum araştırmalarını geliştirirken ve bugünkü

fikrin temelini teşkil eden bazı hakikatlere erişirken dahi mythos'a başvurmayı ihmal etmemiştir. Sanatkâr da fikir adamı da tetkik sahabalarını, tetkik metotlarını sofistlere borçludurlar, fakat gönülleri hâlâ kahramanlık idealleri ve ef-sanenin güzelliği ile dolu gönüllerdir.

Ancak araştırma sahası ve araştırma metodu bu kadar realist iken, bunların çok zaman geçmeden ruha da tesir etmemelerine imkân yoktu. Netekim daha V. asrın ikinci yarımında bu ruhun da değişmeye yüz tuttuğu görülür. Euripides'te artık ruh da İon değildir, Euripides'in sahneye koyduğu kahramanlar ancak taşıdıkları isim bakımından mythos dünyasına mensupturlar: yoksa hisleri, düşünceleri, hareketleri, her şeyleri onların alelâde birer insan olduğunu gösterir. IV. asrı heybeti ile işgal eden Aristoteles bu aynı durumun-hocası Eflâtunun derin tesirinden hiç bir zaman tamamen kurtulamadığı halde-fikir âleminde de belirdiğini ispat eder.

İşte Attik kültürün esasını teşkil eden bu İon diyeceğimiz ruh değiştiği içindir ki Hellenismus devri, bambaşka bir ruha sahip olan Hellenismus devri kendisini önceki devirden ayrı görmüştür.

Böylece, başlangıçta fikir âleminde yeni bir cereyan şeklinde beliren ve en mühim unsurlarını Batı'dan alan sofistlik Atina halkını kazanmış, Atina sanatına, Atina sokak adamına hâkim olmuş, Atina'nın ruhunu değiştirmiş, onu bambaşka bir adam kılmıştır. Sofistiğin eski terbiyeye

karşı kazandığı bu büyük zafer içtimai ve siyasi hâdiselerin inkişafından çok faydalanmıştır. Neticede tarihte Hellenismus devri adı ile anılan devir belirmiştir: bu devir, yukarda söylendiği gibi, klâsik devirden çok başkadır ve bu başkalığı bu devrin kendisi şuurlu bir şekilde kavramıştır. Ancak, görüldüğü gibi aynı zamanda klâsik devrin gelişmesinin tabii bir neticesidir.

Şu halde, medeniyet merkezi başka ülkelere taşınmış olmakla beraber, Atina Yunanlılığın mânevi merkezi, bir nevi tahsil şehri olmakta devam etmeliydi. Netekim de öyle olmuştur. Neticede Hellenismus dünyası, eski dünyaya nazaran daha taze, daha hummalı, daha teknik, daha basitçe insanî bir medeniyet dünyasıdır. Daha realisttir, belki; fakat bu realistik inkişaf etmeye vakit bulamadan hiç olmazsa edebiyat sahasında kitabî, bilgiç ruhun karşısında durmuştur. Başka türlü de olamazdı: hellenistik devir kendisini klâsik devirden çok başka hissetmeye başlayınca, eski devirlerin muazzam eserleri ile karşı karşıya kalmış, onları örnek tutmaktan, tesirleri altında kalmaktan kurtulamamıştır. Edebiyatta görülen bu ruh Hellenismus'un başlıca vasıflarından biridir.

Önceki devirlerde, Yunanlılar devirlerine en uygun edebî nevileri yaratmışlardı; Hellenismus devri de kendine uygun nevileri inkişaf ettirmiştir. Ancak bu, uzun polemikler, hesaplar, münakaşalar sonunda mümkün olmuştur. Neticede Kallimakhos, ilk hellenistik şairlerin, başlıca

Asklepiades'le Philetas'ın şiirlerinde görülen umumi temayüllerden, uzun bir destan yazarak devrinin Homeros'u olmaya kalkışan Rodos'lu Apollonios'la yaptığı şiddetli polemikten, kendi tecrübelerinden ve bilgisinden istifade ederek zamanın şiir tekniğini kaideler halinde tesbit etmiştir. Kallimakhos'a göre yeni devir ağır başlı ve uzun eserlerden hoşlanmaz. Μέγα βιβλίον μέγα κακόν (büyük eser, büyük belâ) sözü meşhurdur. Yeni devir, yeni medeniyetin kavradığı yeni milletler zaten Atina'nın surlarını aşamamış olan o yüksek insanlık ideallerini tanımamışlardır.

Bu yeni âlemin çocukları olmakla beraber, öbür şairler gibi kendi edebî hâtıralarının ve bilgin malûmatlarının yükü altında ezilmeyip, gerçek şiirin membalarını keşfetmiş olmak bakımından hususi bir yer işgal eden iki şair vardır: biri eidyllion şairi Theokritos, diğeri de epigram şairi Taras'lı Leonidas'tır. Her ikisinin Batı'lı olması çok mânidardır: yeni kurulan bu daha basit ve daha realist kültüre karşı iki Batı'lı şair yakınlık duymuşlardır; onlar bu kültürü Yunanistan'da ve Yakın Doğu'da doğan ve büyüyen bütün o edip - şairlerden daha iyi tahlil etmek ve anlamak imkânını bulmuşlardır. Bundan başka, bu devrin nâdir kıymetli eserlerinden birinin de Herondas'ın *Mimiambiar*'ı olduğu unutulmamalıdır. Gerçi Herondas'ın Batı'lı değil, Kos'lu olması muhtemeldir, fakat şairi olduğu devri Batı'da doğan ve gelişen bir nevidir.

2. Theokritos'un eseri. — Theokritos adı altında elyazmaları otuz şiir gösterirler: bunlardan bazıları ona ait değildir; bazılarından da da şüphe edilir. Çok çeşitlidirler: yegâne müşterek vasıfları kısa oluşlarıdır: onun için bu şiirlere *eidyllia* «küçük şiirler» denmiştir. Gerçi Theokritos çoban şiirinin yaratıcısı olarak tanınır ve bütün ününü bu şiirlere borçludur; fakat Syrakusai'nin şair faaliyetini ve sanatını yalnız bu gözle görmek hata olur. Kır ve köy âlemidi ele alan şiirlerinden başka (bunlara Servius *merae rusticae* der: I. III. IV. V. VI. VII. X. XI. *eidyllion*'lar; bir kısmı mimiktir), dramatik (XIV. XV.) ve lirik mimleri (II.), methiyeleri (XVII. ve *Berenike*: bu sonuncusu fragment halinde), Hieron'a bir hitabı (XVI.), bir hediye takdimi (XXVIII.), birkaç *epyllion* (kısa epik şiir: XIII. XXII. XXIV.), bir *epithalamion* (XVIII.), üç şahsî aşk şiiri (XII. XXIX. XXX.) vardır.

Mimos [1] Batı Yunan âleminde gelişmiş bir nevidir. «Mimos taklit demektir. Bunun en basit ve en bayağı şekli hayvanların sesini, gök gürültüsünü, yağmurun, dolunun yağışını v.s. taklit etmektir. Fakat mimos bilhassa her günkü hayattan alma sahneleri, geçici bir ruh durumunu, bir insan tipini taklit etmektir». Bu nev'in en yüksek örneklerini meydana getiren Sophron'la Ksenarkhos bizim için maalesef birer isimdirler; mimos'a tekrar raslamak için hellenistik devri beklemek lâzımdır: M. Ö. III. asırda *mimos*

[1] Bk. Tercüme Dergisi, sayı 20 - 21, 1943

Herondas'ın realist, Theokritos'un ise lirik sanatı sayesinde tekrar canlanmıştıdır.

Methiye («enkomion») pek eski bir nevidir: aslında *Kōmos*'ta, yani bayramda, ziyafette söylenen türküdür; Dor liriğinde fevkâlede mühim bir yer işgal eder. Sonradan daha geniş bir mânada «methiye» karşılığı olunca, nesrin geliştiği senelerde, en çok Leontinoi'lu Gorgias'ın sayesinde mensur olmuştur. Enkomion'un bu şekli Isokrates'le Ksenophon tarafından geliştirilmiştir. Bununla beraber manzum methiye de tamamen sönmüş değildir: Hellenismus devrinde homerik bir eda ile ve heksametre vezninde yazılmış enkomion'lar mevcuttur. En güzel örneklerinden biri Theokritos'un XVII. eidyllion'udur.

Epik nevi uzun bir uyuşukluk devresinden sonra, hellenistik çağda, bir iki yüz mısra içine sıkıştırılmak ve heroik unsurdan ziyade elegiak ve idillik unsurları değerlendirmek şartı ile epyllion şeklinde tekrar dirilmiştir. Epyllion'u sabit kaidelere bağlayan Kallimakhos'tur. Theokritos, hellenistik devir edebiyatının başlıca nevilerinden biri olan bu nev'i ihmal etmemiştir.

Epithalamion aslında gerdek türkü, daha geniş mânada düğün türkü demektir. Homeros'ta izlerine tesadüf edilen ve Sappho ile en güzel örneklerini veren epithalamion hellenistik devirde yeni bir rağbet görmüştür: Kallimakhos, Eratosthenes, Parthenios'tan başka Theokritos da bir epithalamion yazmıştır: elimize tam olarak geçen tek epithalamion Theokritos'unkidir.

Theokritos'un *şahsi aşk şiirleri*, kullandığı Aiol lehçesinden ve lirik vezinden belli olduğu gibi, Alkaios'la Sappho'nun Aiol şiir ananesine bağlanır. Kendisinden evvel bu yoldan Samos'lu Asklepiades yürümüştür.

Seçtiği sahalar, bu sahaların çeşitliliği de gösteriyor ki Theokritos'un şiir anlayışı, yaşadığı devrin anlayışıdır. Önce de söylendiği gibi, Theokritos Hellenismus edebiyatının umumi vasıflarını haiz olmakla beraber, şahsi bir sanata erişebilen yegâne büyük şairdir: muhteşem, ağır başlı mevzulardan kaçınmayı, uzun eserler yazmamayı, etrafındaki dünya ile alâkalanmayı başkalarından öğrenmiştir; günlük hayatın gizli güzelliklerini, tatlı taraflarını lirik eda ile terennüm etmeyi ona kendi şair gönlü öğretmiştir.

Theokritos çoban Daphnis'in efsanevî dünyasını, Kyklops'un insanı eğlendiren aşkını, Thyonikhos'un başına gelen felâketi, iki çobanın birbirilerine meydan okurken karşılıklı ettikleri ağır hakaretleri, zavallı Simaitha'nın acıklı macerasını, epik dünyadan aldığı Hylas hikâyesini, Dioskurların yiğitliğini hep aynı ruhla yaşar, aynı lirik eda ile, aynı musiki dolu. mısralarla terennüm eder; muhtelif dünyalardan aldığı bu çeşitli mevzuları kendine has bir tarzda işler. Theokritos'un şiiri ihtişamı, yüceliği olmıyan bir şiirdir, fakat bu şiirin etraftaki dünyaya nüfuz kabiliyeti çok büyüktür. Bu şiir samimîdir, tatlıdır, zariftir; teferruata dalar, gönlün sırlarını deşer, ruhun en gizli köşelerine sokulur, elegiak,

modern mânası ile idilliktir. Onda daimî bir *humour* mevcuttur. Bu şiir - Hellenismus devrinde nadir şey! - ilhamın sâf kaynağından akar.

3. Theokritos'un bukolik şiiri. — Theokritos'un kır ve köy muhitini terennüm eden şiirleri, yenilik ve güzellik bakımından hususi bir yer işgal eder. Theokritos'u meşhur eden bilhassa bu şiirlerin olduğu herkesçe malûmdur. Diğer taraftan Yunan edebiyatında o güne kadar çoban şiirlerinin mevcut olmayışı Theokritos'un şair ününe bir de bu nev'in yaratıcısı olmak şerefini katmıştır.

Theokritos'tan evvelki edebiyatta tabiat sevgisinden ilham alan birçok motiv vardır: tabiat sevgisi Homerost'tan itibaren mevcuttur ve hiç bir zaman sönmemiştir. Ancak bu motivler hiç bir zaman müstakil bir mevcudiyetle belirmemiştir. Hellenismus devrinin sükûna, rahata karşı duyduğu umumî temayüllerin kır ve köy hayatına karşı büyük bir alâka uyandırdığı şüphesizdir. Bu temayül ilk defa epigramın dar çerçevesi içinde beliren rustaî muhite karşı alâkayı son derece beslemiştir.

Rustaî âlemin ilk müstakil mevcudiyetine Tegea'lı ANYTE'nin epigramlarında raslanır. IV. asrın sonlarında yaşamış olan bu Arkadia'lı kadın şairin yirmi epigramı elimize geçmiştir: hemen hepsi doğduğu ve büyüdüğü Arkadia toprağından ilham alır. Hassas bir şairdir: etrafını çeviren rustaî dünyanın küçük hâdiseleri ile içten alâka-

lanan bir ruhtur. Çoban Theudotos'un adağı, ağustos böceği ile çekirgesi ölen küçük kızın yası, rüzgârlı ağaçlar, gürül gürül akan çeşmeler, yol kenarında dikili duran tanrı heykelleri, horozun ölümü, kumsala atılan yunus halığı işlediği zarif motiflerdir [1]. «Şiirlerinde göz kamaştırıcı ışıklar, doğrudan doğruya ifade edilmiş göz yaşı döktüren ıstıraplar, iç ürperten heyecanlar yoktur. Her his tahfif edilmiş, hâtıranın, hikâyenin veya tasvirin dinlendirici, soldurucu süzgecinden geçirilmiştir.»

Anyte'nin tesiri büyük olmuştur: SIMMIAS, hekim NIKIAS, MNASALKAS onu taklit etmişlerdir. Fakat onların elinde Anyte'nin yeni tarz epigramı yeni bir gelişme kaydetmemiş, müstakil olarak henüz belirmeye başlayan rustaî âlem zarif bir oyun olmaya yüz tutmuştur. «Hellenismus şairleri şiirlerini bir örümcek ağı gibi muntazam kurarlar, onlara bir örümcek ağının cismini verirler. Derinliğine giderseniz ağı parça parça eder, hiç birşey bulamazsınız. Fakat örgünün intizamı, inceliği, zarifliği ile alâkadar olursanız çok hoşunuza gider.»

Epigramda beliren rustaî motivlere yeni bir hayatıyet veren Taras'lı LEONIDAS'tır. Bu çok gezmiş ve çok görmüş şair yüz kadar epigramında rustaî âleme hususi bir ehemniyet vermiştir. Anyte'nin tesiri altında kalan Batı'lı şair basit bir taklitçi olmaktan uzaktır: örneğinden aldığı

[1] Anyte'nin epigramları ve sanatı için bk. Su. Sinanoğlu, Tegra'lı Anyte, Tercüme Dergisi, sayı 33, 1945,

bir mevzua kendinden bir şeyler katacak, kendi ruhunun ışığı ile aydınlatacak ilhama ve hisse fazlası ile sahiptir. Leonidas'ın ilhamı Anyte'ninkinden daha çeşitli ve daha zengindir; çünkü Anyte'nin sabit bir muhiti vardı; Leonidas ise avare bir şairdi: muhiti aştığı denizler, yanaştığı limanlar, gezdiği memleketler, temas ettiği insanlardı; darmadağınık bir muhitti. Fakat açık kırlarda yaşanan hayat bilhassa onun hoşuna gitmiştir: «En tatlı intıbaları onda kır tanrıları, ağaçlara asılan avcı, çoban adakları, su başında bırakılan hâtıralar uyandırmıştır; küçük mal mülk sahipleri, bahçıvanlar, oduncular, avcılar alâkasını çekmiş, çoban âlemi onu bilhassa cezbetmiştir.» Hattâ Leonidas'ta çoban âlemi müstakil olarak belirmiştir. Leonidas çoban âlemini bambaşka bir âlem, kendine has vasıfları olan bir âlem olarak tanımıştır; iki epigramda [1] kullandığı ποιμενικός ve ποιμένος sıfatları bunu ispat eder.

Theokritos doğduğu ve çocukluğunu geçirdiği Sicilia'da edindiği kuvvetli tabiat sevgisini şiire dökmeyi Anyte ve taklitçilerinden öğrenmiştir. Anthologia Palatina'da Theokritos'a atfedilen rustaî motivli (biz bunlara «bukolik» motivli diyoruz) epigramlar birçok filologlarda müelliflerinin kim olduğu hakkında şüphe uyandırmışsa da, gerçekten Theokritos'a aittirler ve Syrakusai'li şairin de bu çeşit epigramla yakından

[1] Anth. Pal. XVI 230 ve IX 326.

ilgilendiğini gösterirler [1]. Fakat Theokritos'taki heyecan ve ilham zenginliği mesut bir gün, şairin Kos adasında Thalysia'yı, Mahsül kaldırma bayramını kutlamak üzere şehirden çıkıp kır yollarına düştüğü bir gün, epigramın dar sınırlarını atarak coşkun bir eidyllion şeklinde tecelli etmek fırsatını bulmuştur [2].

Anyte Tegea'sının ve Arkadia'sının güzel köşelerini terennüm etmişti; Leonidas gülümser hüznü ile geçici seyyah intibalarını şiire dökmüştü. Theokritos eidyllion'larında memleketinde ve Güney İtalya'da tanıdığı gerçek çobanları, romantik efsaneleri, çobanca şarkı müسابakalarını ele almıştır. Eidyllion'larının dili esas itibariyle memleketinin Dor dilidir, mısralarının ahengi Sicilia'lı ruhunda çınlayan nağmelerin yankısıdır.

Bütün bukolik eidyllion'ları ile geri kalan şiirlerinin ekserisinde temin ettiği dil birliği (Dor lehçesi), vezin birliği (heksametre), his birliği yeni nev'in, bukolik nev'in doğmasını sağlayan unsurlardır.

4. "Bukolik," kelimesi hakkında. — Theokritos'un elimize geçen eidyllion'larına niçin «bukolik» adı verildiği sorulabilir. Her şeyden evvel şu muhakkaktır ki «bukolik» sıfatı Syrakusai'li şairin eidyllion'ları içinde, Servius'un pek

[1] Theokritos'un bukolik epigramları için bk. Su. Sinanoğlu, Tercüme Dergisi, sayı 20-21, 1943.

[2] Thalysia eidyllion' u (VII.) için bk. Su. Sinanoğlu, Tercüme Dergisi, sayı 20-21, 1943.

haklı olarak *merae rusticae*, «sâf rustai» ismi ile [1] ayırdettiği eidyllion'ları kastederken, daha sonra, kır sevgisinin belirtilerinin, hem de bazan kuvvetli belirtilerinin diğer eidyllion'larda da görülmesinden [2] ve biraz evvel saydığımız başka sebeplerden dolayı, bizim zamanımıza kadar gelen derlemenin tümüne teşmil edilmiştir. Şu muhakkaktır ki Vergilius bukolik şiirlerinde örnek tuttuğu Theokritos'un *merae rusticae* olmayan eidyllion'larını da göz önünde bulundurmıştır [3], Vergilius şiirlerinin edasını yükseltmemiye çalışmış, okuyucudan özür dilemiş olmakla beraber herhalde kır âleminden uzaklaşmıştır ve bu salâhiyeti örneğinden alabileceğini zannetmiştir: Servius «*Sane sciendum VII eclogas esse meras rusticas, quas Theocritus X habet*» demekle Vergilius'la Theokritos arasında tam bir paralel yapmıştır. Herhalde şunu katıyetle biliyoruz ki Suidas bu eseri bize de naklettiği ismi ile tanımıştır: βουκολικά ἔπη.

«Bukolik» kelimesinin nereden çıkıp da Theokritos'un şiirlerine takıldığını izah etmek güç değildir. Bizzat Theokritos kendi şiirlerinde Μοῦσα βουκολική (boukolos şiiri; boukolos sığırtmaç demektir), ὠδὴ βουκολική (boukolos türküsü)'nden bahseder. Hattâ bir de βουκολιᾶζειν

[1] Servius, edid. G. Thilo, sayfa 3.

[2] Bk. meâelâ XIII. XVI. ve XXII. eidyllion'lar.

[3] Vergilius VIII. ecloga'sında Theokritos'un *Bü-gü yapan kadınlar* adlı II. eidyllion'unu yakından taklit etmiştir,

veya βουκολιάζεσθαι fiili vardır ki «boukolos türküsü söylemek» demektir. Bu fiilden gelme βουκολιαστής ismi de böylesine türküler söyleyen şarkıcıya verilir [1]. Herhalde bunlar Batı halk edebiyatında birer teknik kelimeydi; Theokritos'un âni bir ilhama kapılarak, Aristophanes'in uydurduğu Μοῦσα λοχμαῖα (çalı Musa'sı) gibi bir Μοῦσα βουκολική yarattığına bence ihtimal verilemez. Theokritos bu *terme*'leri Batı'da öğrenmiş ve yüksek bir edebî nev'i haline getirdiği bu halk nev'inin kullandığı *terme*'leri kendisi de kullanmıştır. Şiirlerinde canlandırdığı şabısların kendi türküleri için kullandıkları «bukolik» tâbiri-gayet tabii bir geçişle - çoban sanat âlemini ve bunun yanında gerçek çoban âlemini terennüm eden şairin eidylllon'larına tatbik edilmiştir. Şiirleri böylece βουκολικὰ ἔπη, *Bukolik şiirler* adını almıştır.

βουκολικός sıfatının halk edebiyatında teknik bir kıymeti olduğunu gayet sarih bir şekilde gösteren bir delil vardır: çobanca bir manzara veya çobanca bir eşya, epigram bukoliği şairleri ve bizzat Theokritos tarafından ποιμενικός veya ποιμένιος sıfatları ile anılırken, çobanların sanat dünyası bahis mevzuu olduğu zaman bu sıfat kalkıyor, yerini βουκολικός sıfatı alıyor [2].

[1] Μοῦσα βουκολική için bk. I. eid. mıs. 20; ὁδὴ βουκολική için bk. VII. eid. mıs. 49, I. eid mıs.64 vs. ; βουκολιάζεσθαι (Dor şekli ile βουκολιάδεσθαι) için bk. VII. eid. mıs. 36, V. eid. mıs. 44 ve 60; βουκολιαστής için bk. V. eid. mıs. 68.

[2] Bk.: Leonidas, Anth. Pal. XVI 230: «Çamur, saz dolu şu arkın suyundan içeyim deme, yolcu; ilerle

Şu halde çobanların sanat âlemi ile pek yakından ilgili bir βουκόλος'un, bir sığirtmacın mevcut olduğunu düşünmek lâzımdır. Şüphesiz ilk akla gelen meşhur αἰδοῦς sığirtmaç Daphnis'tir. Gerçi eski rivayetlere bel bağlamak tehlikelidir; fakat Daphnis bukolik şiirin yaratıcısı olsun olmasın -bu mühim değildir-, şu muhaktır ki adı bu nev'e bağlıydı [1] ve Sicilia halk

biraz, danaların otladığı şu sırtı aş, orada, o çobanca çamın hemen dibinde (πὰρ κείνῃ ποιμενικῇ πίττῃ) berrak bir su bulacaksın, bir kayadan çağlıya çağlıya dökülüyor: kuzey karlarından da soguk!»

Leonidas, Anth. Pal IX 326: «Çifte bir kayadan akan soguk su, selâm sana; selâm size, odundan yapma çoban işi Nympha heykelcikleri (Νυμφέων ποιμενικὰ ἑόρῳ). Size de, çeşme yalakları, ve size genç kız giyeceklerinizi sulara daldıran genç kızlar, selâm! Ben, yolcu Aristokles size şu boynuzu hediye ediyorum: hararetimi gideren suyu onunla içtim.,»

Theokritos, l. eid. miss. 19-23: «Ama sen, Thyrsis, Daphnis'in acılarını terennüm etmekte mahirsin, boukolos şiirinin en yüksek zirvesine erişmişsin. (καὶ τῆς βουκολικῆς ἐπὶ τὸ πλεον ἔχεις Μοῖσας): gel şu kavağın altında oturalım; şurada, şu çoban işi oturacakla (ὑπερὶ ὁ-θῶκος τῆρος ὁ ποιμενικός) şu meşelerin bulunduğu yerde Priapos'un, memba Nympha'larının karşısına geçelim!» Burada, iki mısra ara ile kullanılan bu iki sıfatın mânâlarındaki fark sarahatle beliriyor.

[1] Daphnis'le bukolik şiir arasındaki münasebet l. eidyllion'da sarıh olarak belirtmektedir. Keçi çobanı Thyrsis'e şöyle der (miss. 19-20): «Ama sen, Thyrsis, Daphnis'in acılarını terennüm etmekte mahirsin, boukolos şiirinin en yüksek zirvesine erişmişsin.»

edebiyatında böyle bir nevi mevcuttu. Bu adam türküleri ile ün salmış [1] ve ölümünden sonra bizzat, yeni nesiller için çoban türkülerinin en çok sevilen bir kahramanı olmuştur [2]. Anane, önce sanatının yüksekliği ile meşhur ettiği, ondan sonra da kendisinin başlıca mevzuu olduğu türkülere, onun βουκόλος ünvanını bağlamıştır.

Theokritos, çoban sanat âlemini ele aldığı zaman, gayet tabii olarak, ananenin tesbit ettiği lûgatlerden istifade etmiştir. I. eidyllion'un istisnasız her elyazmasında Theokritos'un şiirlerinin başına alınması, Skholiast'ın gösterdiği sebepten çok [3], herhalde eserin βουκολικά ἔπη adını en iyi izah etmesinden ilerigelmıştır.

Dr. Suat SİNANOĞLU

[1] Bak, meselâ, Musa'ların kendisini fevkalâde çok sevdiğini ifade etmek için bir çoban ne diyor, V. eid. mıs. 80-81: «Musa'lar beni ozan Daphnis'ten çok fazla seviyorlar.»

[2] İsmi herkesin dilinde dolaşan, hattâ halk arasında kullanılan tâbirlere girmiş olan bir isimdi, bk. V. eid., mıs. 20: «Ben de sana inanıyorsam, Daphnis'in çektiklerini çekeyim.»

[3] Skholiast'a göre, Pindaros'un dediği gibi (Ol. VI 3), «Bir işe başlanırken ona muhteşem bir cephe yapılmalıdır» fikri ile hareket edilmiştir.

TERCÜME İÇİN DAİMA GÖZ ÖNÜNDE
BULUNDURULAN ESERLER :

— Bucoliques Grecs, Tome I: Théocrite, Ph.—E. LEGRAND, Les Belles Lettres, Paris 1940.

— Theokrits Gedichte, H. FRITZSCHE (Dritte Auflage besorgt von F. Hiller) Teubner, Leipzig 1881.

— Teocrito, Idilli, trad. di E. ROMAGNOLI, Zanichelli, Bologna.

— Bucolici Graeci, WILAMOWITZ-MOELLENDORFF, Oxford 1910.

— Scholia ad Theocritum vetera, C. WENDEL, Teubner 1914.

Esas olarak Legrand'ın tesbit ettiği metni takibettim. Ayrıldığı yerler oldu; benim tercih ettiğim *lectio*'lardan tercümede belirecek mahiyette olanlarını kaydettim.

İki cilt halinde yayımlanacak olan «Yunan Çoban Şiirleri» nin bu ilk cildinde - Ph. E. Legrand'nın tuttuğu yol takibedilerek - Theokritos'a katiiyetle atfedilen şiirlere yer verilmiştir. Theokritos'a ait olmakla beraber itirazlara yol açmış olan şiirler, hakikaten şüpheli şiirler, Moskhos ve Bion adları altında elimize geçen şiirler ikinci ciltte çıkacaktır. Eidyllion'ların ananevi sırasına dokunmadım. Şiirden ziyade bir eğlence olan *Syrinks*'i kaldırmayı tercih ettim.

YUNAN ÇOBAN ŐİRLERİ I

Thyrsis veya Trk

(I. eid.)

GİRİŞ

I. eidyllion, VII. eidyllion'dan az zaman sonra yazılmıştır (VII. eidyllion'un 275-270 yılları arasında yazılmış olduğunu gösteren deliller vardır, bk. Önsöz I.). Bu eidyllion'un Kos (İstanköy) adasında kaleme alınmış olması kuvvetle muhtemeldir.

Bir keçi çobanı ile Thyrsis adında başka bir çoban birbirilerine iltifat ederler. Keçi çobanı Thyrsis'i "Daphnis'e ağıt,,ı söylemeye ikna etmek için bir keçi, bir de teferruatı ile tasvir ettiğı bir külek vermeyi vaadeder. Thyrsis ağıtı söyler ve hediyelerini alır.

Eidyllion'un başını ve sonunu teşkil eden dialoglu kısımlarda mimos'un realist dilini hatırlatan hiçbir eda yoktur. Theokritos gerçek hayat izlerinin bu şiirde bulunmamasına bilhassa dikkat etmiştir. Ancak son iki mısra, sanki yarattığı efsane dünyasını yok edip okuyucuyu bir sürü ile başbaşa bırakmak için gerçek çoban âlemini kuvvetli bir şekilde canlandırmıştır.

Kab tasviri Hellenismus şairlerinde sık sık görülen rekabet hissi ile ele alınmıştır; bu tasviri ile Theokritos, Homeros'un ve Hesiodos'un meşhur kalkan tasvirleri ile rekabet etmek istemiştir. Diğer taraftan bir eseri şair gözü ile değil de, bir heykeltraş gözü ile görmek temayülü, diğer sanat sahalarına təcavüz etmek hevesi, Hellenismus şairleri arasında yaygın ve bir çoğuna müşterek olan vasıflardır. Burada bahis mevzuu edilen kabın odundan yapma gerçek bir kab olduğuna ihtimal verilemez. Fakat Theokritos'un, Hellenismus sanatkârlarının yapmakta usta oldukları maddenî bir kabı göz önünde bulundurmuş olması mümkündür.

Thyrsis'in söylediği türkünün kahramanı Daphnis, Sicilia'lı efsanevî bir sığırtmaçtır. Diodoros'a göre, sürülerin tanrısı Hermes ile bir nymphe'dan doğmuş, bir defne korusuna bırakılmış; ismini bu hâdiseye borçluymuş. Büyüyünce sığırtmaç olmuş; sürülerini yaydığı Sicilia otlaklarında gönlünü eğlendirmek için kaval çalar, kendi yarattığı bukolik türküleri çağırırmış. Tanrıların ve insanların muhabbetini kazanmışken genç yaşta ölmüş, bütün canlılar ve tabiat arkasından ağlamışlar. Başka bir rivayete göre bir nymphe ile sevişmiş, fakat bir sadakatsizliğinden intikam almak için nymphe gözlerini kör etmiş. Daphnis çalgısı ve türküleri ile kendisini avutmaya çalışmışsa da, körlüğe fazla dayanamıyarak

kendini bir kayadan aşağıya atmış ve ölmüş. Theokritos'un takibettiği rivayete göre Daphnis (tıpkı Euripides'in Hippolytos'u gibi) aşka boyun eğmek istemiyen bir insandır. Bununla beraber Aphrodite'nin marifeti ile âşık olmuştur; ölümü de bu aşk yüzündendir, ancak şair ölümünün sebebini romantik bir müphemlik içinde bırakmaktan hoşlanmıştır: biz pınar pınar, orman orman dolaşan kızın Daphnis'in sevdiği kız olup olmadığını bilmiyoruz: sevdiği kız başka ise o halde Daphnis'in aşkının mukabelesiz kaldığına hükmetmek icap eder; kız o kız ise, Daphnis'in âşık olduğu halde aşka boyun eğmemiye azmettiği anlaşılmalıdır.

Türküde halk şiirini hatırlatan birkaç unsur derhal dikkati çekmektedir: her şeyden evvel mevzuun Sicilia çobanlarının türkülerinde sık sık ele alınan bir mevzu olduğu şüphesizdir. İki ile beş mısra arasında değişen bir ölçü ile tekerrür eden aranağmenin Sicilia halk şiirinden alma olduğu umumiyetle kabul edilmektedir (Thyrsis Aitne'li, yani Sicilia'lı olduğunu ilân eder; Hellenismus devri gibi mahallî örf ve âdetlere, folkloru ehemmiyet veren bir devirde Sicilia'lı bir çobanın bir Sicilia efsanesini terennüm ederken kendi tekniğinden başka bir teknik kullanacağına ihtimal verilemez). Sığırtmacın ölümüne ehlî, vahşî bütün hayvanların ağlaması, tabiatın alt üst olması temennisi gibi motifler de yal-

nız bugünkü Sicilia halk şiirinde muhafaza edilen değil, başka halk edebiyatlarında da raslanan motiflerdir: Karacaoğlan'ın (bk. Per-tev Boratav-Halil V. Fıratlı, *Halk Şiiri Antolojisi*, 1943 Ankara, sayfa 132, IV. şiir) şu iki mısraı "Gül yerine diken bitsin, Kuş ye-rine baykuş ötsün," *Daphnis*'in ölürken söylediği sözleri çok yakından andırmaktadır.

Bukolik şiirin teşekkülünü aydınlatmak bakımından bu eidyllion mühimdir: Theokritos Thalysia günü (bk. VII. eid.) epigramın dar sınırlarını yıkmıştır: bu şiirde, o gün zik-retmekle iktifa ettiği Daphnis efsanesini ele almakla bukolik şiire nihaî şeklini vermiştir. Zengin hayal, orijinal ilham, tabiat sevgisi, Hellenistik temayüller ve bunlara katılan halk edebiyatı motif ve mevzuları, ilk anda epig-ram bukoliğinin gösterdiği yola dökülerek Theokritos'un şahsiyet dolu çoban şiirini teş-kil etmişlerdir.

THYRSIS. — Pınarın yanı başındaki şu çam, ey keçi çobanı, tatlı tatlı ahenkli türküler fısıldıyor; ama sen de tatlı tatlı kamış öttürüyorsun [1]; Pan'dan [2] sonra gelirsin, ikincilik

[1] Pan çobanların ve aveların tanrısıdır; syrinks'i keşfeden tanrı fevkalâde bir çalgııydı.

[2] Aslında «syrinks çalarsın»: syrinks *monokalamos* (tek kamışlı veya tek borulu) yahut da *polykalamos*

senindir; o, koca boynuzlu bir teke kazansa, sen bir keçi alırsın; hediye olarak keçiyi o alsa, sana oğlak düşer: oğlağın ise eti, sağılmadıkça lezzetlidir.

KEÇİ ÇOBANI.—Senin türkün ise, ey çoban kayaların tepesinden dökülen şu suların çağlamasından da tatlı. Musa'lar armağan olarak koyunu götürseler, sen hediye olarak ağılda kalan kuzuyu alırsın; beğenip de kuzuyu onlar alsın, koyun sana kalır, onu sen götürürsün.

THYRSIS.—Nymphaların hakkı için, ne olur keçi çobanı, ne olur, şuraya şu sırtın aşağılara doğru meyillendiği, ılgın ağaçlarının bulunduğu yere otur da syrinks'ini çal. Keçilerini bu arada ben sana otlatırım.

KEÇİ ÇOBANI. — Haddimiz değil, çoban, öğle vakti kamış öttürmek haddimiz değil. Pan'dan korkuyoruz: o bu vakitler avdan yorgun döner, dinlenmek ister. Aksi tabiatlidir, hemen de öfkelenir, küplere biner! Ama sen, Thyrsis, Daphnis'in [1] acılarını terennüm etmekte mahirsin, çoban şiirinin en yüksek zirvesine erişmiş-

(birkaç kamış veya borulu) olabilirdi; tek borulusu bizim bildiğimiz kaval gibi delikliydi; *polykalamos* denen syrinks'in en eski şekli mumla, bağla veya uçları serbest bırakan bir kılıfla tutturulan muhtelif boyda altı veya yedi borudan ibaretti. Borular ya istenen boyda kesilirdi, yahut da hepsi aynı uzunlukta olur, o zaman da muhtelif boylar, boruları muhtelif noktalardan mumla tıkamakla elde edilirdi; her iki halde de ağza alınan uçların bir hizada olmasına dikkat edilirdi.

[1] Daphnis için bk. I. eid. a giriş.

sin [1]: gel şu kara ağacın altında oturalım; burada, şu çoban işi oturacakla şu meşelerin bulunduğu yerde, Priapos'un [2], pınar Nympha'larının [3] karşısında oturalım. Libya'lı Khromis [4] ile yarıştığın günkü gibi şarkı söylersen, sana ikiz doğurmuş bir keçi hediye ederim, günde üç defa sağarsın; iki oğlağı olduğu halde, sağıldığı zaman iki bakraç dolusu süt veriyor. Üstelik sana derin bir külek veririm: mis gibi kokan mumla sıvalı [5], iki kulplu, yepycni, minkaş kokusu hâlâ üzerinde; ağzının kenarını

[1] Daphnis ile çoban şiiri arasındaki münasebet içi bk. Önsöz II, 4.

[2] Priapos bereketin ve geçici arzuların tanrısıdır. Su başlarında çok defa Priapos'un, Nympha'ların odundan yapma rustai tasvirleri bulunurdu.

[3] Nympha'lar Yunanistanın ikinci derece tanrıçalarından ıı: νύμφη kelimesinde Lâtince *nubere*, evlenmek fiilindeki kök varsa, Nympha «gelinlik kız» mânasına gelir. Nympha'lar genç kız veya genç kadın şeklinde tahayyül edilirler, pınarlarda, nehirlerde, göllerde (Naiadlar) ve ormanlarda, dağlarda (Dryadlar, Amadryadlar veya Oreiadlar) yaşadıklarına inanırlardı. Tabiatın nebatlarda, pınar, göl sularında kaynaşan hayatını temsil ederler, yeryüzünde kaldıkları için insanlarla yakından ilgilenirlerdi; bu ilgileri çok defa aşk şeklinde tezahür ederdi. Kültleri yaygındı; insanlar onlara korularda, su başlarında, mağaralarda taparlardı.

[4] Eğer burada hakikaten olmuş bir yarışmaya telmih varsa. Libya'lı Khromis adı altında o devirde yaşayan şairlerden birinin gizlendiği düşünülmelidir. Kalimakhos'tan bahsedebilir varsa da, bu iddiayı ispat edecek deliller mevcut değildir.

[5] Odundan yapma kablarn sızmasına mâni olmak için mum sıvanırdı.

sarmaşıklar, *helikhrysos* [1] serpili sarmaşıklar sarmış; safran rengi meyvalarının süsüne bürünen *heliks* [2] de sarmaşıklara dolanmış. İçinde *peplos*'una [3] sarılmış, taçlı bir kadın tasviri var; bir tanrı elinden çıkmış kadar güzel. Etrafında güzel saçlı erkekler her biri bir yandan ağız kavgası ediyor, fakat söyledikleri sözler kadına tesir etmiyor; o bazan gülümsiyerek birine bakıyor, bazen bir başkasını dinliyor. Onlar da, gözleri aşktan şiş şiş olmuş, boş yere uğraşıyorlar. Bundan sonra ihtiyar bir balıkçı ile sarp bir kaya resmi geliyor. İhtiyar, kayalığın üstünde denize atacağı büyük bir ağı çekmekle meşgul; büyük bir gayret sarf eder görünüyor; onda adalelerinin bütün kuvvetini kullanıyormuş gibi bir hal var; o kadar ki, saçlarının ağarmış olmasına rağmen, boynunun damarları şişmiş: kuvveti gençlere lâyük. Hemen oracıkta, ömrünü deniz-

[1] *Helikhrysos* belki herdem taze çiçeğidir: belki de sarmaşığın çiçeğidir Her halde altın sarısı bir çiçektir.

[2] Sarmaşık cinsinden bir nebat olsa gerek; *heliks*'in sarmaşığın sapına verilen isim olduğu da düşünülebilir.

[3] VI. yüzyılın ortalarına kadar *peplos* Yunan kadınlarının millî kıyafetini teşkil etmiştir. Ashında müstatal bir kumaştan ibaretti. Bu kumaşın üst tarafı üçte bir nispetinde aşağıya sarkacak şekilde kıvrılır, insanın sağ yanında kavuşturulmak üzere vücuda sarılırdı; çongelli iğne ile iki omuzdan tatturulur, topuğa kadar inerdi; umumiyetle belin yukarısına bir kemer takılırdı. Sonradan *peplos* biribirinden çok farklı muhtelif şekiller almıştır: bunları tesbit etmek kolay değildir.

lerde tüketen ihtiyarın yanında, koyu salkımların süslediği yüklü bir bağ var; bir çocukçağız, taş duvarın üstüne oturmuş bekçilik ediyor; etrafında da iki tilki; biri kütük dızileri arasında dolaşarak olgun salkımları aşırıyor; öteki de çocuğun heybesi için her türlü hileye başvuruyor ve onu kahvaltısından etmedikçe peşini bırakmak niyetinde olmadığını belli ediyor. Çocuk ise, uçlarını bir kamışa bağladığı çiriş sapları ile çekirgeler için güzel bir ağ örüyor; kendisinin bu işten duyduğu zevk heybesiyle kütüklere gösterdiği alâkadan büyük. Uysal kenker otu küleği baştan başa sarmış. Bir keçi çobanı için görülecek şey! bir mucize: insan şaşa kalıyor. Ben onu almak için Kalydnai'li [1] bir kayıkçıya bir keçi, bir de ak süttten yapılmış koca bir peynir kalıbı verdim. Dudağım daha değmedi; el sürülmemiş, öylece duruyor. Sen o mest edici türküyü çağırırsan, ben onu sana candan bağışlarım, arkadaş. Alay etmiyorum: haydi, sevgili dostum! şarkını her şeyi unutturan Hades'e [2] saklıyacak değilsin ya!

THYRSIS. — (*Türkü söyler*) «Başlayın, çoban türküsüne, sevgili Musa'lar, başlayın.

Ben Aitne'li [3] Thyrsis'im: Thyrsis'in ise sesi tatlıdır!

Nerede, nerelerdeydiniz, Daphnis aşktan ölürken, ey Nympha'lar? Peneios'un [4] şirin

[1] Kos adasının kuzeyinde küçük adalar.

[2] Ölülerin barındığı yeraltı ülkesi.

[3] Yani «Sicilia'lı».

[4] Thessaliada bir nehir; meşhur Tempe vâdisinden akar; membaı gene Thessaliada olan Pindos dağındadır.

vâdilerinde mi, yoksa Pindos'un tepelerinde mi? Siz ne Anapos ırmağının [1] gür akıntısında, ne Aitne'nin zirvesinde, ne de Akis'in [2] mukaddes sularında değildiniz.

Başlayın çoban türküsüne, sevgili Musa'lar, başlayın.

Arkasından çakallar, arkasından kurtlar uludu, ormanın içinde aslan dahi ölümüne ağladı.

Başlayın çoban türküsüne, sevgili Musa'lar, başlayın.

Birçok inekler ayaklarına geldi, birçok boğalar, birçok da düveler, danalar gelip inlediler.

Başlayın çoban türküsüne, sevgili Musa'lar, başlayın.

İlkönce dağdan Hermes [3] geldi, ona: «Daphnis, dedi, kimin için kendini yiyip bitiriyorsun? Sevgili çocuk, kime bu kadar vurgunsun?»

Başlayın çoban türküsüne, sevgili Musa'lar, başlayın.

Geldi sığirtmaçlar, çobanlar; geldi keçi çobanları. Hepsi soruyordu, nesi vardı? Priapos da geldi, ona: «Zavallı Daphnis, dedi, niçin kendini bitiriyorsun? Kız pınar pınar, orman orman dolaşüyor.

Başlayın çoban türküsüne, sevgili Musa'lar, başlayın.

Seni arıyor. Ah sen ne aksi bir âşık, ne beceriksiz bir insansın! Sana sığirtmaç derlerdi,

[1] Syrakusai yakınlarında bir ırmak.

[2] Aitne dağından akan bir ırmak.

[3] Hermes için bk. I. eid. a giriş.

meğer bir keçi çobanından hiç farkın yokmuş! Keçi çobanının, keçilerinin nasıl seviştiklerini gördüğü zaman, kendisi de bir teke olmadığı için, arzudan gözlerinin içi yanar.

Başlayın çoban türküsüne, sevgili Musa'lar başlayın.

İşte senin de, kızların nasıl gülüşüklerini gördüğün zaman, onların raksına katılamadığın için, arzudan gözlerinin içi yanıyor [1].»

Sığırtmacı onlara hiç cevap vermedi; haşın aşkına katlandı, son nefesine kadar katlandı.

Başlayın çoban türküsüne, Musa'lar bir daha başlayın.

Güzel Kypris [2] de geldi; gülüyordu, için için gülüyordu, ama öfkeli bir hali vardı, ona şöyle dedi: «Aşk yıldıracağım diye böbür- leniyordun, Daphnis; gördün mü, dehşet saçan Aşk seni yıldırıldı.»

Başlayın çoban türküsüne, Musa'lar, bir daha başlayın.

[1] Aşk ıstırapları içinde kıvranan, battâ bu yü- den ölmek üzere olan bir adama bu anlayışsız, kabu, aşkı geçici arzuların tatmininden ibaret bilen zorba, huysuz tanrının söylediği sözlerden daha münasebetsiz sözler söylemek mümkün değildir! Ama en müstehcen tehditlere kalkışan (Leonidas, Anth. Pal XVI. 236 ve 261), sevdiği çobanı uyuduğu mağarada basmaktan çekinmiyen (Theokritos, Anth. Pal. IX. 338, bk. Su. Sinanoğlu, *Epigramlar ve Thalysia*, Tercüme Dergisi, sayı 20-21, 1943), sırf sinir ve şehvet timsali olan bir tanrı- dan başka ne beklenebilir?

[2] Aşk tanrıçası Aphrodite'ye, Kıbrıs adası ile olan münasebetinden dolayı Kypris de denirdi.

Daphnis te ona karşılık verdi: «Zalim Kypris, hain Kypris, ölümlülerin nefret ettiği Kypris, bizim için artık son güneşin battığını mı söylemek istiyorsun? Daphnis Hades'te de Aşka eziyet edecek!

Başlayın çoban türküsüne, Musa'lar bir daha başlayın.

Git, hani orada sığirtmaç Kypris'i... Git Ide dağına, git Ankhises'ine; orada meşeler, topalak var; arılar orada kovanların etrafında tatlı tatlı vızıldarlar [1].

Başlayın çoban türküsüne, Musa'lar bir daha başlayın.

[Adonis de yakışıklıdır, her ne kadar davar otlatıyor, tavşan vuruyor, her türlü av avlıyorsa da...

Başlayın çoban türküsüne, Musa'lar bir daha başlayın.]

Görelim seni, gene Diomedes'e git, karşısına dikil, de ona: Ben sığirtmaç Daphnis'i yendim; haydi benimle dövüş!

Başlayın çoban türküsüne, Musa'lar, bir daha başlayın.

[1] Daphnis Aphrodite için hiç de hoş olmıyan bazı hâdiseleri anıyor. Ankhises Ide dağında Aphrodite ile sevişmiş, fakat bunu bir övünme mevzuu yaptığı için bir şimşekle kör edilerek cezalandırılmıştı. — Adonis'ten bahseden iki mısraın bir *interpolation* olması muhtemeldir. Adonis Aphrodite'nin sevgilisiydi; yakışıklı genç bir yaban domuzu tarafından yaralanarak ölmüştü. — *Ilias*'ta anlatıldığına göre, Troia surları altında dövüngen Yunan kahramanı Diomedes, Troia'lılara yardım eden Aphrodite'yi yaralamaktan çekinmemişti.

Ey kurtlar, çakallar ve siz, dağ oyuklarında barınan ayılar, elveda! Beni, şu sizin sığırtaç Daphnis'i ne ormanlarda ne çalılıklarda ne de korularda bir daha görmeyeceksiniz. Elveda Arethusa, [1] elveda Thymbris'in [2] şirin sularına akan ırmaklar!

Başlayın çoban türküsüne, Musa'lar, bir daha başlayın.

Ben Daphnis'im: inekleri burada ben otlatırdım; Daphnis'im: boğalarla düveleri suya burada ben götürürdüm.

Başlayın çoban türküsüne, Musa'lar, bir daha başlayın.

Pan, ey Pan! [3] Lykaion'un [4] heybetli dağlarında mısın, koca Mainalos'un sırtlarında mı dolaşıyorsun, nerelerdesin? Gel Sicilia adasına; ayrıl Helike tepesinden, [5] bahtiyar

[1] Syrakusai civarında bir pınar.

[2] İsmi'nin şekli dahi şüphelidir: bir çay veya bir kanal olsa gerek.

[3] Efsaneye göre Daphnis'e kaval çalmayı öğreten Pan'dır. Pan hırçın, huysuz, çobanlara ve çiftçilere dehşet veren bir tanrı olarak tasvir edilirse de, bazan uysal, teveccüh sahibi, çoban dostu olmasını da bilir (Anyte, Anth. Pal. XVI 231 ve 291, Leonidas, Anth. Pal. IX 337. Anyte'nin bu iki epigramı için bk. Su. Sinanoğlu, *Tegea'lı Anyte* Tercüme Dergisi. sayı 33, 1945).

[4] Lykaion ile Mainalos Arkadia'da iki dağdır.

[5] Zeus'un sevdiği Lykaon'un kızı Kallisto öldükten sonra bir burç (Büyük ayı) olmuş. Helike adı ile anılmıştı. «Helike tepesi» Arkadia'da Kallisto'nun tumulus'u diye bilinen tepe olsa gerek (Paus. VIII 35,8).

tanrıların dahi beğendikleri Lykaon oğlunun o meşhur sarp mezarından ayrıl! [1]

Kesin çoban türküsünü, Musa'lar, haydi artık kesin.

Gel, hükümdarım, sert mumun tutturduğu, dudakları imrendiren řu bal nefesli syrinks senin olsun: aşk beni artık Hades'e sürüklüyor!

Kesin çoban türküsünü, Musa'lar, haydi artık kesin.

Böğürtlen çalıları, fundalar! bundan böyle menekşeler açın! Güzel nerkisler de ardıçları çiçeklendirsın; her şey alt üst olsun, çam armut versin, madem ki Daphnis ölüyor, geyik de köpekleri parçalasın; dağlarda baykuşlar bülbüllerle dövüşsün!»

Kesin çoban türküsünü, Musa'lar, haydi artık kesin.

Bu sözleri söyleyip sustu; Aphrodite onu kaldırmak istedi; ama Moira'ların tuttuğu ip koptu [2], Daphnis de akıntıya karıştı; girdap Musa'ların sevdiği, Nympha'ların hoşlandığı gençi yuttu.

Kesin çoban türküsünü, Musa'lar, haydi artık kesin.»

[1] Lykaon'un oğlu değil, torunu olan Arkas Kallisto ile Zeus'tan doğmuş, öldükten sonra, Mantinea'ya götürölmeden önce, Mainalos dağında gömölümüştü (Paus. VIII 9,2).

[2] Moira'lar kaderi temsil ederler: Klotho hayat ipliğini bükerek; Lakheia insanın kaderini tâyin eder; Atropos kaçınılmaz ölümü temsil eder.

Sen de keçi ile küleği ver: sağıp Musa'lar için yere biraz süt dökeyim. Çok çok selâm size, Musa'lar, selâm size. Ben ileride size bundan daha güzel türküler de çağıracağım.

KEÇİ ÇOBANI. — O güzel ağzın bal dolsun, Thyrsis, petek dolsun; Aigilos'un tatlı incirlerini yiyessin [1], çünkü sen ağustos böceğinden de güzel şarkı söylüyorsun. İşte kabın: ne hoş bir kokusu var, değil mi, arkadaş? Horaların [2] membalarında yıkanmış sanırsın. Buraya gel, Kissaita: [3] işte bunu sağ. Siz de keçilerim, sıçramayın da teke size aşmasın.

Büyü yapan kadınlar

(II. eid.)

GİRİŞ

Eidyllion'un Kos adasında yazılmış olacağını gösteren muhtelif deliller vardır: adı geçen koşucunun Olympia oyunlarında iki defa galip gelen Kos'lu Philinos olması kuvvetle muhtemeldir; diğer taraftan Delphis Mindos'ludur: Mindos da Kos adasının karşısında

[1] Aigilos Attike'li bir kahramanın adıdır; bu ad Attike demoslarından birine verilmişti (Aigilia): bu demos incirleri ile meşhurdu (Athenaios 652 E). Başka yerlere de bu ismin verildiğini biliyoruz.

[2] Sık sık Kharitlerle anılan ve onlar gibi üç olan Hora'lar mevcudiyetleri ile cazibe ve güzellik bahçederlerdi.

[3] Kissaita keçinin adıdır.

Küçük Asya sahilinde bir şehirdir. Herhalde şiirde terennüm edilen hâdise Kos'ta geçmektedir. Sözü edilen koşucunun meşhur Philinos olduğu kabul edilirse, bu şiirin yazılış tarihi de az çok tesbit edilebilir, çünkü Philinos'un 264 te ve 260 ta galip geldiğini biliyoruz. Şu halde II. eidyllion Theokritos'un olgunluk çağına aittir. En çok beğenilen şiirlerindendir.

Şiirden anladığımıza göre, Simaitha hür, fakat Thestylis adında bir köle kadınla beraber yaşayan fakir bir kızcağızdır. Kendisini terk eden sevgilisi Delphis'i tekrar kendine bağlamak için kölesinin yardımı ile büyü yapmaya hazırlanmaktadır. Üzüntü içindedir: sevgilisinden şikâyet eder, Ay'la yeraltı tanrıçası Hekate'ye hitabeder. Büyü başlar: büyü'nün muhtelif safhaları bir aranağme (lynks, sevdiğim erkeği...) ile birbirinden ayrılan dört mısralık kıtalarla anlatılır. çeşitli ameliyeler ve çeşitli büyü formülleri arasında Simaitha'nın ıstırapı bütün şiddeti ile belirir. Nihayet, büyü'nün tamamlanması için Simaitha kölesini Delphis'in evinin kapısına gönderir. Yalnız kalınca acıklı macerasını Ay'a anlatır: burada da bir aranağme (Dinle, bak bu aşka...) şiiri beşer mısralık kıtalara ayırmaktadır. İlk aranağmenin -lynks gibi, defne dalları, kırmızı yün, un ve diğer nesneler gibi- büyücülük işlerine dahil olduğu şüphesizse de, bu ikinci aranağmenin büyücülükle bir ilgisi olmaması gerekir: Theokritos başka eidyllion-

larda da göreceğimiz bir teknikle (bk. III. eid. a giriş ve VII. eid. a giriş), bu sayede şiirin şekil bütünlüğünü temin etmiştir. Simaitha'nın anlattığı aşk hikâyesini muntazam fâsılalarla kesen bu ikinci aranağme, genç kadının duyduğu ıstırabın ısrarla tekerrür eden bir aksi sedası gibidir. Sonlara doğru, hikâyenin artık sona erdiği (miss. 138-143), Ay'ın da kızın aşka nasıl tutulduğunu artık öğrendiği anda, aranağme kendiliğinden ortadan kalkar.

Bundan sonra Simaitha kendisini büyü yapmaya sevk eden o günkü hâdiseye geçer: tanıdık bir kadın Delphis'in bir başkasına âşık olduğunu söylemiştir; Simaitha da buna inanmış (çünkü sevgilisi on iki günden beri görünmüyor) ve büyüye başvurmuştur Bununla beraber halinden, Simaitha'nın kaderine razı olmak üzere olduğu anlaşılmaktadır. Şiir Ay'a ve yıldızlara veda ile biter.

Eidyllion'a nüfuz edebilmek için Simait-ha'yı iyi anlamak lâzımdır: Simaitha bedbaht bir kızdır, ıstırabı büyüktür, kötü bir kadın olduğunu anlıyacak kadar namusludur; fakat Simaitha bir atletin güzel vücuduna hayran olan, âşık olan, sadece histen ve arzudan ibaret bir aşka kendini feda eden basit bir kızcağızdır. Bazı halleri -meselâ âşık olduğu gün giydiği entari ve mantoyu anması gibi haller- onun bu tarafını sarîh bir şekilde belirtmektedir. Simaitha bir Sappho değildir;

fakat Ay'la ve yıldızlarla baş başa kalarak büyüçülükte aşkına çare arıyan o zavallı hali ile, içinde dinmek bilmiyen o kıskançlığı ile. o şiddetli ıstırapı ile okuyucuda derin bir sympathia uyandırıyor.

Delphis de unutulmıyacak bir tiptir: Simaitha'nın sözlerinden hem Simaitha'nın gözlerine nasıl görüldüğünü, hem de hakiki hüviyetinin ne olduğunu açıkça anlıyoruz: kendini beğenmiş, yalancı, vicdansız, hercai, çakışıklı bir delikanlıdır. Bir insanı, bir hâdi-seyi canlandırabilmek Theokritos'un en büyük marifetlerinden biridir. Bir insanı, bir hâdi-seyi muhtelif cephelerden birden gösterebilmek Sicilia'lı şairin en büyük hususiyetidir.

Büyüçülük sahnesinde Theokritos'un meşhur mimos şairi Sophron'u örnek tuttuğu skholiast tarafından bildirilmektedir. Sophron'un elimize geçen kısa fragmentlerinden Theokritos'un gayet serbestçe taklit ettiği anlaşıyor. Theokritos büyüçülük işlerinden çok Simaitha'nın aşkına ehemmiyet vermiştir. Kızın aşkını hikâye ettiği kısım elegeia'da ve drama rasladığımız monologlara benziyen hissî bir monologdur. Grenfell'in okuyup neşrettiği papir de buna benzer bir monolog ihtiva eder: III. veya II. asra ait olan bu şiirde terk edilmiş bir kadın vefasız sevgilisinin kapısı önünde sızlanır, yalvarır, tehdit eder. Grenfell'in neşrettiği monologda olduğu gibi, mimos neviine (bk. Önsöz II, 2) dahil edilen bu III.

eidyllion'da da kuvvetli bir lirik eda mevcuttur.

Nerede defne dalları? Getir, Thestylis. Nerede iksirler? Kadehi erguvan rengi yünle süsle. Beni üzen sevgilimi kendime bağlamak istiyorum; on iki gündür ne evime uğruyor, bedbaht!, ne de öldüm mü kaldım mı bilmiyor; bir kere olsun kapımı çalmadı, zalim! Elbet Aşk'la Aphrodite onun hercai gönlünü alıp başka tarafa götürmüşlerdir! Yarın Timagetos'un idman yurduna gideceğim: göreyim onu, bu bana ettiklerini yüzüne vurayım. Şimdi onu sunularla kendime bağlamak istiyorum. Haydi Ay [1], parlak çehreni göster: ben bu sihirli sözleri alçak sesle sana söylüyorum, tanrıçam, bir de yeraltılı Hekate'ye [2] : o ölülerin mezarları ve siyah kanlar arasında ilerlediği zaman köpekleri bile titretir. Selâm sana, şiddetli Hekate, ben

[1] Şiirin ikinci kısmında tanrıça Selene (Ay) gece karanlığında Simaitha'ya arkadaşlık eden sessiz ve tatlı ışıklı ay olarak beliriyoorsa da, burada kendisine büyü-cülük tanrıçası olarak hitabediliyor.

[2] Hekate Yunan menşeli ve Artemis'le birçok benzerlikleri olan bir tanrıçadır. Tıpkı Artemis gibi, düğünlere, doğumlara, çocukların yetişmesine nezaret eder; binicileri, hayvan yetiştirenleri, balıkçıları, tüccarları v.s. korur. Bundan başka, gene Artemis gibi, sokaklar ve kapılar tanrıçasıdır; gölgelerle hayaletlerle, hortlaklarla, ölülerle ilgilidir; kendisine köpek kurban edilir. Büyücülük tanrıçasıdır. Hattâ sonradan Kirke, Medeia gibi bazı meşhur büyücü kadınlar onun rahibesî olarak tasavvur edilmişlerdir.

Kirke'nin [1], Medeia'nın [2], sarışın Perime-de'ninkilerden [3] hiç de aşağı kalmıyan bu büyüleri yapıp bitirinceye kadar yanımdan ayrılma.

Iynks [4], sevdiğim erkeği evime sen cezbet!

Ateşte önce un yakılır. Haydi serpsene, Thestylis! Bedbaht, senin aklın nerede? Yoksa, alçak!, senin de mi eğlencen oldum? Serp, serperken de şu kelimeleri söyle: «Delphis'in [5] kemiklerini serpiyorum.»

Iynks, sevdiğim erkeği evime sen cezbet!

Delphis beni üzdü: ben de, Delphis niyetine şu defne dalını tutuşturuyorum; bu dal alev alırken nasıl şiddetle çatırıyorsa, nasıl birden bire parladıysa ve külü dahi artık görünmüyorsa Delphis'in etleri de ateşte öyle yok olsun!

Iynks, sevdiğim erkeği evime sen cezbet!

[1] Kirke, *Odysseia*'da (X. kitap) Odysseus'un arkadaşlarını hayvan şekline sokan sihirbaz kadındır. Odysseus Hermes'in yardımı ile büyülerine karşı koymaya muvaffak olur.

[2] Kolkhis kralının kızı Medeia sihirleri ile Argonautlara büyük hizmetlerde bulunmuş ve Iason'a âşık olarak Yunan kahramanları ile beraber mem'eketini terk etmişti (bk. XIII. eid. s. 89 Not 1).

[3] Perincede her ihtimalle Homeros'un *Ilias*'ta (XI. 740) Agam:de adı ile andığı büyücü kadındır.

[4] Iynks bir kuştur; aşk büyüsü yapmak için kanadlarından ve ayaklarından bir tekerleğe bağlanır, sonra bu tekerlek döndürülürdü. «Iynks» ile kuşun kendisi, yahut tekerlek veya döndürülen herhangi bir nesne kast edilirdi.

[5] Sevgilisidir, bk. II. eid. a giriş.

Tanrının rızası ile şu mumu ben nasıl eritiyorsam, Myndos'lu [1] Delphis de bir anda aşk yüzünden öyle erisin. Aphrodite'nin tesiri ile şu tunç tekerlek nasıl fırıl fırıl dönüyorsa, o da evimin kapısı etrafında öyle fırıl fırıl dönsün.

Iynks, sevdiğim erkeği evime sen cezbet!

Şimdi kepeği yakacağım. Sen de, Artemis [2], sen ki Hades'in çeliğini ve sağlam diye daha ne varsa hepsini sarsmaya kaadirsın [3] Thestylis, dinle, şehirde köpekler uluyor, tanrıça yol kavşaklarında: çabuk tuncu çınlat!

Iynks, sevdiğim erkeği evime sen cezbet!

İşte deniz susuyor, rüzgârlar da susuyor; yalnız benim içirimdeki ısırap susmuyor. Bütün vücudum onun arzusu ile yanıyor; o ki beni kendine eş diye alacağına kızlığını kaybetmiş kötü bir kadın etti!

Iynks, sevdiğim erkeği evime sen cezbet!

Üç defa akar döküyorum, üç defa da şu sözü tekrar ediyorum, hükümdarım: «Kadın olsun, erkek olsun, koynunda yatanı Delphis tamamen unutsun; Theseus güzel saçlı Ariadne'yi Dia'nın adasında [4] nasıl unutmuşsa, öyle unutsun!»

[1] Karia'da bir şehir, bk. II. eid. a giriş.

[2] Artemis = Hekate, bk. s. 20 Not 2.

[3] Yani: sen ki Hades'in çelik kapılarını ve sağlam diye daha ne varsa, hepsini sarsınaya kaadirsın, sen Delphis'i de sars, bana dönmesini temin et.

[4] Naksos adası — Theseus Girit'e geldiği zaman, Minos'la Pasiphae'nin kızı Ariadne ona yardım et-

Iynks, sevdiğim erkeği evime sen cezbet!

«Atçıldırıtcı» Arkadia'lıların memleketinde biten bir nebattır; dağlarda dışı taylar da süratli kısraklar da onun için çıldırırlar. Delphis'i de ben o vaziyette göreyim; yağlı idman yurdundan çıktı mı [1] bir çılgın gibi, kendini bu eve atsın.

Iynks, sevdiğim erkeği evime sen cezbet!

Delphis mantosunun püskülünü düşürdü; onu ben şimdi kıl kıl yolup vahşi ateşe atıyorum... Ah zalim Aşk! bataklıklarda yaşayan bir sülük gibi niçin tenime yapışıp siyah kanımı eme eme bitiriyorsun?

Iynks, sevdiğim erkeği evime sen cezbet!

Bir kertenkeleyi dövüp meşum bir içki yapağım, yarın götürüp ona vereceğim. Thestylis, sen şimdi şu eczayı al, git, henüz gece iken, gizlice kapısının eşiğinde yuğur ve tükürerek: «Delphis'in kemiklerini yuğuruyorum» de.

Iynks, sevdiğim erkeği evime sen cezbet!

Şimdi yalnızım: neresinden başlayıp aşkıma ağlıyayım? Hikâyeme nereden başlayayım? Bu felâketi başıma kim getirdi? Artemis korusunda sepet taşıyıcı olarak Eubulos'un kızı Anakso bize gelmişti; o gün tanrıçanın şerefine birçok vahşi hayvan bir kere etrafında dönüp geçiyordu; aralarında bir de dışı aslan vardı.

miş, sonra, Atina'da evlenmek üzere, kahramanla birlikte yola çıkmıştı. Fakat yolda, Naksos'a uğradıkları sırada, Theseus kızın uyuya kalmasından istifade ederek gemiye binmiş adadan kaçmıştır.

[1] Atletler vücutlarına bol bol zeytinyağı sürerlerdi.

Dinle bak bu aşka nasıl tutuldum, kudretli Ay!

Geçenlerde ölen Theukharidas'ın sütünesi, Thrassa da (o zaman kapı komşumdu) gidip alayı görmemiz için bana yalvarıp yakardı; ben de, ah pek kara bahtlı kız!, yerlere kadar uzun ince ketenden entarimi giydim, Klearista'nın mantosuna büründüm, onunla beraber gittim.

Dinle, bak bu aşka nasıl tutuldum. kudretli Ay!

Yarı yola gelmiştik, Lykon'un evlerinin bulunduğu yerde, Delphis'in Eudamippos ile birlikte geldiğini gördüm. Sakalları helikhrysos'tan[1] daha sarıydı; göğüsleri senden çok daha parlaktı, Ay; çünkü onlar gymnasion'un [2] asil idmanlarından yeni ayrılmışlardı.

Dinle, bak bu aşka nasıl tutuldum, kudretli Ay!

Onu görür görmez, nasıl çılgına döndüm, kalbimden nasıl vuruldum! Ah bedbaht! Rengim uçtu, alayı bile göremez oldum. Eve nasıl döndüğümü dahi bilmiyorum: içimi kurutan bir hastalık beni alt üst etti; on gün, on gece yaktan kalkamadım.

Dinle, bak bu aşka nasıl tutuldum, kudretli Ay!

[1] Bk. I. eid. s. 9 Not 1.

[2] Gençlerin idman yaptığı ve pentathlon'a hazırladığı binadır. — Büyük açık bir avlusu, hamamları vardı; fikir adamlarının sık sık buluşup görüştükleri bir yer olmuştu

Tenim zaman zaman Thapsos ağacının [1] rengi gibi oldu, başımdan saçlarım hep dökölüyordu, bir deri bir kemik kalmıştım. Kimlere baş vurmadım? Sihir bilen hangi kocakarının evine gitmedim? Ama hiçbir şey fayda etmiyordu. Günlere ise süratle geçip gidiyordu.

Dinle, bak bu aşka nasıl tutuldum, kudretli Ay!

Bunun üzerine köleme hakikati söyledim: «Haydi, Thestylis, bu zalim hastalığıma bir çare bul. Myndos'lu delikanlı gönlüme tamamen hâkim kesildi; git Timagetos'un idman yurdunu gözet; o oraya gidip geliyor, oradan hoşlanıyor.

Dinle, bak bu aşka nasıl tutuldum, kudretli Ay!

Yalnız olduğunu gördüğün bir sırada, gizlice işaret et, de ki: Simaitha seni istiyor, ve al getir buraya.» Böyle dedim. O da gitti, parlak tenli Delphis'i evime getirdi. Onun kapımın eşğine hafif adımları ile basıp girdiğini duyunca,

Dinle, bak bu aşka nasıl tutuldum, kudretli Ay!

her tarafım buz kesti, kardan daha soğuk oldu; alnımdan nemli çiğ damlacıklarına benzer ter boşandı; söz söyleyemez oldum; çocukların uykularında anaları ile konuşurken çıkardıkları o anlaşılmaz ses gibi bir ses bile çıkaramadım. Güzel vücudum bir bebek gibi kaskatı kesildi.

Dinle, bak bu aşka nasıl tutuldum, kudretli Ay!

[1] Skholiast'a göre sarı boya çıkarılan bir ağaç,

O sevgisiz adam bana şöyle bir baktıktan sonra gözlerini yere dikti, yatağıma oturdu [1]; oturup bana: «Doğrusu, Simaitha, dedi, benden pek az evvel davrandın: geçen gün koşuda ben de sevimli Philinos'tan [2] ancak o kadar evvel davrandım; tam ben gelecekken, beni evine çağırdın.

Dinle, bak bu aşka nasıl tutuldum, kudretli Ay!

Gerçekten gelecektim, tatlı aşk için gelecektim, iki üç arkadaşla birlikte, gece olur olmaz, koynumda Dionysos'un elmaları [3] ile, başımda erguvan rengi şeritler dolanmış bir çelenkle gelecektim; Herakles'in [4] mukaddes ağacından, ak kavaktan yapma bir çelenkle...

Dinle, bak bu aşka nasıl tutuldum, kudretli Ay!

Beni kabul ederseniz, mesele olmayacaktı (zira ben bütün delikanlılar arasında çevikliğim

[1] Bu hareketler Delphis'in ne biçim bir insan olduğunu belli ediyor: söylediği sözlere rağmen Simaitha'ya o bayram günü dikkat bile etmediği, yalnız böyle bir fırsatı kaçırmak istemediği için geldiği anlaşıyor.

[2] Philinos için bk. II. eid. a giriş.

[3] İnsanların dağlarda ve korularda çılgınca âyinlerle yaptıkları al yanaklı tanrı Dionysos onlara üzüm kütüğünü hediye etmişti. Kallimakhos ve Philetas, skholiast'ın işaret ettiği gibi, Dionysos'u başında elmalarla yapma bir çelenkle göstermişlerdi. Bu elmalar insanı heyecana getirir, âşık ederdi. Bir insana elma vermek ona aşkını ilân etmek demekti, bk. III. eid. mıs. 10 ve V. eid. mıs. 88.

[4] Herakles atletleri koruyan tanrılardan biriydi.

ve güzelliğimle tanınmışımdır) ve, yalnız güzel dudaklarını öpmekle de kalsam, kanaat edeceğim; fakat bir de beni reddetseydiniz, kapınız sürgülü olsaydı, işte o zaman satırlar da meşaleler de üzerinize hücum edecekti.

Dinle, bak bu aşka nasıl tutuldum, kudretli Ay!

Fakat şimdi, herkesten evvel Kypris'e [1] minnet borçlu olduğumu ilân ederim; Kypris'ten sonra, ikinci sen gelirsin, kadın; yarı yanmış bir halde iken evine çağırarak beni ateşten sen kurtardın. Gerçekten Aşk zaman zaman Hephaistos'un Lipara'da yaktığı ateşten daha dehşetli bir ateş yakıyor [2].

Dinle, bak bu aşka nasıl tutuldum, kudretli Ay!

Meşum bir ihtirasla kızı odasından kaçmaya, gelini kocasının hâlâ sıcak yatağını terketmeye teşvik eden odur.» O bunları söyledi; ben de çabucak kanıp elinden tuttum, yumuşak yatağıma yatırdım: bir anda hararetle kucak kucağa geldik, yüzlerimiz öncekinden daha çok yanıyordu, biribirimize tatlı sözler fısıldıyorduk. Lâfı uzat-

[1] Aphrodite, bk. I. eid. s. 12 Not 2

[2] Ateş tanrısı ve ateşin yardımı ile sanatlarını

icra eden sanatçıların koruyucusu Hephaistos, daimî bir ateşin yandığı volkanik arazilerde bilhassa ibadet görürdü: Doğu'da Lemnos adasında ve — Atina mühim bir maden sanayii merkezi olduktan sonra — Attike'de. Batı'da Hephaistos'un Aitne (Etna) yanardağında veya Sicilia'nın kuzeyinde Lipara (bugünkü Lipari) adasında bir imalâthanesi olduğuna inanılırdı,

mıyayım, sevgili Ay, işlerin en kötüsü de oldu, her ikimiz arzumuza erdik.

Ve düne kadar ne onun bana, ne de benim ona bir diyeceğimiz olmadı. Fakat bugün bizim flüt çalgıcısı Philista ile Melikso'nun anası geldi: atların, kolları gül pembesi Şafağı Okyanustan alıp göğe doğru koşarak yükseldikleri saatti [1]; bana birçok şey anlattı, arada Delphis'in âşık olduğunu da söyledi. Bu sefer kime tutulduğunu, kadın mı erkek mi, katiyetle bilemiyormuş; ama şu kadarı malûm imiş ki sevdiği insanın şerefine bardağı her defasındanı sâf şarapla doldurtmuş, sonunda acele ile kalkmış, giderken evini çelenklerle süsliyeceğim demiş. Misafirim bana bunları söyledi: doğrudur da. Netekim bundan evvel bana bir gün içinde üç defa, dört defa uğradığı olurdu; Dor şişesini de burada sık sık bırakırdı. Şimdi ise... On iki gün oldu, bir defacık olsun yüzünü görmedim. Elbet kendine başka bir gönül eğlencesi buldu, bizi de unuttu gitti; başka ne olabilir ? Fakat ben onu şimdi iksirlerle kendime bağliıyacağım. Ama gene beni üzerse, Moira'ların [2] hakkı için, bu sefer Hades'in kapısını çalar! Kutumda muhafaza ettiğim ilâçlar öyle amansızdır, bilsin!

[1] Eos (Şafak) daima neşeli genç bir tanrıça olarak temsil edilirdi. Kollarının rengi, sabah şafak sökerken ufukta beliren gül pembesi rengiydi. Kanadlı atların çektiğı bir araba üzerinde Güneşin arabasından önce Okyanus'tan kalkar gökyüzüne doğru yükselir, yer-yüzüne çiğ serper, ormanlarda vahşi hayvanları avlıyan yigit delikanlılara alâka gösterirdi.

[2] Bk. I. eid. s. 15 Not 2,

Ben onları Assuriye'li bir yabancından öğrendim, hükümdarım.

Haydi, selâm sana, kudretli tanrıça, taylarını Okyanus'a sür; ben ise aşkımın cefasına şimdiye kadar nasıl katlandıysam, bundan sonra da öyle katlanırım. Selâm sana, parlak çehreli Ay; size de selâm, sakın gecenin arabasına refakat eden yıldızlar!

Aşk Türküsü

(III. eid.)

GİRİŞ

III. eidyllion'un yazıldığı yer ve tarih belli değildir. Şiire hâkim olan hellenistik zevk, Doğu'da yazıldığı kanaatini uyandırmaktadır.

Bir keçi çobanı, sürüsünü candan sevdiği dostu Tityros'a emanet ederek sevgilisine bir aşk türküsü söylemeye gider. Sevimli Amaryllis oturduğu mağaradan başını uzatıp çobana bakmak zahmetine bile katlanmaz. Çoban sızlanır, sevgilisini intihar etmetle tehdit eder, hediyelerle kandırmaya, kendine acındırmaya çalışır, aşka lânet eder, kıskandırmak ister, nihayet beş efsanevi aşka temas eden dört kıtalı bir şarkı söyler. Fakat fayda etmediğini görünce susar ve tesir etmiyeceğini bildiğimiz sâfça son bir tehditte bulunur.

Âşık çobanın sözlerinde doğrudan doğruya gülünç olan hiçbir şey yoktur : fakat şair sâflığı, arzuyu, zarafeti, ıstırabı, çocukça nazı bir araya getirmekle hafif bir şaka ve alay edasını şiire hâkim kılmıştır. Theokritos, XI. eidyllion'da bâriz bir şekilde alaya aldığı âşık tipini, aşkını "elmalarla, güllerle, zülûflerle," ifade eden âşık tipini canlandırmak istemiştir: keçi çobanı bizi müteessir etmekten ziyade eğlendirir. Yapmacık zarafete ve şairin sanki mısraların arasında beliren eğlenmiş haline rağmen tam bir kır dekoru mevcuttur: tombul, kara kaşlı Amaryllis bir köy güzelidir; keçi çobanı göz seğirmesine inanan, çiçeğin kola vurulduğunda şaklayıp şaklamamasından mânalar çıkaran, kocakarılara fal baktıran sâf bir köy delikanlısıdır. Bununla beraber Aşkî bir aslanın sütünden emmiş zalim bir tanrı olarak göstermesi, kendi aşkı münasebeti ile efsanevî aşkları bir bir üstüne anması, bizde bir keçi çobanından çok bir Hellenismus şairi ile karşı karşıya olduğumuz intıbainı uyandırıyor; Philetas'ın talebesi Kolophon'lu Hermesianaks, mukabele etsin diye sevgilisi Leontion için birçok aşk hikâyeleri derleyip yazmıştı.

Eidyllion'da baştan aşağı bir şiir havası vardır: Tityros'a edilen hitap fevkalâde ahenklidir, dost için kullanılan bir tâbir - τὸ καλὸν πεφύλημένε, benim canım dostum - o kadar güzeldir ki Gellius, bu mısraları aynen tercüme

eden Vergilius'un, lâyük bir karşılık bulamadığı için bu kelimeleri atladığını söyler. Bundan başka, yalnız türkû değil, Amaryllis'e taben söylenen mısralar da kıtalara ayrılmıştır. Mısralara bir musiki tatlılığı veren kakolik diairesis bol bol kullanılmıştır. Bu edyllion'da Theokritos çobanların gerçek âlemi ile sanat âlemi arasında kalan şiir ve zarafet dolu, eğlenceli bir hayal dünyası kurmuştur.

Amaryllis'e bir aşk türküsü söylemeye gidiyorum; keçilerim dağda otluyor, onlara Tityros çobanlık ediyor. Tityros, benim canım dostum, keçilerimi otlat, onları su başına götür, Tityros; yalnız aman kendini Libyalı kızıl koçtan koruturmasın!

Ey sevimli Amaryllis, niçin başını mağaradan uzatmıyor, beni, şu küçük dostunu artık yanına çağır mıyorsun? Benden nefret mi ediyorsun?

Kız, yoksa yakından baktığın zaman, beni yassı burunlu, dağınık sakallı mı buluyorsun? Kendimi asmama sebeb olacaksın.

Bak sana on elma getirdim: topla dediğin yerden topladım; yarın sana daha başkalarını da getireceğim.

Şu iç sızlatan ıstırabıma bak! Ah vızılı bir arı olsam da şu arkasına gizlendiğin sarmaşık-

ların, iğrilti otlarının arasında geçsem, mağara-
na girsem!

Aşkın ne olduğunu ben şimdi anlıyorum:
hırçın tanrı! bir dişi aslanın memesinden emmiş,
anası onu ormanlarda beslemiş olmalı! beni yak-
tı kül etti, acısı içime işledi.

Ey güzel bakışlı, tombul, kara kaşlı kız, şu
keçi çobanının boynuna sarıl sarıl da seni öpe-
yim! Boş yere öpüşmenin de kendine göre tatlı
bir zevki var!

Şimdi bu çelengi yoldurup bana parça parça
ettireceksin, sevgili Amaryllis; sarmaşıklarla ör-
düğüm, çiçekler, güzel kokulu maydonozlar do-
ladığım bu çelengi sana getiriyorum.

Heyhat! Nedir bu benim çektiklerim, nedir?
bahtsız başım! Sen beni dinlemiyorsun.

Üzerimdeki postu çıkarmak, gidip balıkçı
Olpis'in palamutları gözetlediği yerden kendimi
dalgaların içine atmak istiyorum. Ölürsem de...
İyi ya, istediğin olur!

Geçen gün anladım: kendi kendime beni
sevip sevmediğini düşünüyordum da, haşhaş vu-
runca patlamadı, kolumun üzerinde sadece ezil-
di [1].

[1] Âşıklar sevilip sevilmediklerini anlamak için
haşhaş çiçeğinin bir yaprağına vururlardı; patlarsa iyiye,
patlamadan ezilirse kötüye yorulurdu. Skholiast'lar
τηλέφιλον denen çiçeğin haşhaş olduğu üzerinde mutabık
değildirler. Bazılarına göre bambaşka bir çiçektir ve
patlayıp patlamamasına göre değil, vurulunca insanın
kolunda iz bırakıp bırakmamasına göre bir mâna çıka-
rılırdı.

Geleceği kalburdan okuyan kocakarı da bana hakikati söyledi (geçenlerde Paraibatis ot top-luyordu): ben gönlümü tamamen sana vermişim, sen ise bana hiç aldırış etmiyormuşsun.

Ama ben gene de senin için ikiz anası, be-riz bir keçi saklıyorum; Mermnon'un esmer kızı Erichakis onu benden istiyor, ben de vereceğim, çünkü sen çok nazlanıyorsun.

Sağ gözüm seçiriyor: acaba sevgilimi mi görecekim? Burada, şu çama dayanıp şarkı söylemek istiyorum: çelikten değil ya, belki döner bakar bana.

Şarkı söyler.

«Hippomenes sevdiği kızla evlenmek istediği zaman elmaları eline aldı, koşuyu öyle bitirdi [1]. Atalante, elmaları görünce, nasıl çılgına döndü, aşkın derin uçurumuna kendini nasıl attı [2].

[1] Atalante, efsanenin Boiotia'da anlatılan şekline göre, evlenmek istemiyen genç bir kızmış; babasının ısrarı üzerine, kendisini yarışta yenecek erkeğe varmaya razı olmuş, birçok delikanlılar bu denemeye girmişlerse de muvaffak olamamış ve, önceden koşulan şarta uygun olarak, mağlûbiyeti canları ile ödemişler. Nihayet, Apododite'den aldığı üç altın elma ile Hippomenes gelmiş, kızla koşmuş; koşu esnasında elmaları ara ile atmış. Atalante durup elmaları toplamış ve yarışı kaybettiği için Hippomenes'e varmaya razı o'muş. Öyle anlaşıyor ki Theokritos biraz değişik bir rivayete uymuştur: şaire göre, Atalante elmaların tesiri ile büyülenmiş ve âşık olmuştur.

[2] Bizim bir halk şairimiz (meselâ Karacaoğlan veya Kayıkçı Kul Mustafa) «aşkın deryasını boyladı» veya «aşkın deryasına düştü» derdi.

Bakıcı Melampus ise sürüyü Othrys'ten Pylos'a getirdi; akıllı Alpheisiboia'nın sevimli anası da bu sayede Bias'ın koynuna girdi [1].

Ya dağlarda davar otlatan Adonis, güzel Kythereia'da çılgınca bir ihtiras uyandırmadı mı? Tanrıça onu, öldüğü halde, koynundan bir türlü ayıramıyordu [2].

Ebedî uykusunu uyuyan Endymion kiskanılacak adam, doğrusu! sevgilim, ben Iasion'u da kısıkanıyorum; o öyle zevklere nail oldu ki öylesini siz, bu irşadın yabancıları, tasavvur bile edemezsiniz [3]!»

Başım ağrıyor, ama senin umurunda değil. Artık şarkı da söylemek istemiyorum; yıkılıp kalacağım, beni burada kurtlar yiyecek: bu da boğazından akan bal gibi hoşuna gitsin!

[1] Efsaneye göre, Pylos kralı Neleus, ailesine ait öküz sürüsünü Iphiklos'un elinden alıp, Thessalia'da Othrys'ten Pylos'a getirene kızı Pero'yu vereceğini ilân etmiş. Bias Pero'ya âşık olmuş; kardeşi hekim ve bilici Melampus öküzleri Neleus'a iade etmeye muvaffak olunca, Bias Pero ile evlenmiş. - Alpheisiboia'nın anası Pero'dur.

[2] Aphrodite ile Adonis için bk. I. eid. s. 13 Not 1.

[3] Endymion çok yakışıklı bir çobanmış. Ay (Selen) o uyurken yanına gelmiş, seyrine dalmış; daima gizlice öpebilmek için de güzel çobana ebedî bir uyku vermiş.

[4] Tanrıca Demeter'in Iasion'u sevdiği eski bir efsanedir (bk. *Odyssea* V 125). Iasion'un tanrıçanın gizemleri ile münasebetli olduğu anlaşılıyor.

Çobanlar

(IV. eid.)

GİRİŞ

31. inci mısradaki adları geçen Khios'lu musikişinas ve lirik şair Glauke ile şarkılar pazarı Pyrrhos'un ünü Güney İtalya'ya kadar yayılmış olamayacağına göre, IV. eidyllion'un Doğu'da yazılmış olması kuvvetle muhtemeldir.

Magna Graecia adı ile tanınan Yunan Batı dünyasında, Kroton şehri civarında iki köylü karşılaşır. Korydon mütecessis, fitnedir; Battos arkadaşının iğneliyici sözlerini anlamıyacak veya anlamak istemiyecek kadar sâf ve iyi kalblidir. Şundan bundan konuşurlar: Battos'un otlattığı sürüden, sürünün sahibi Aigon'dan ve Aigon'un Milon'a uyarak Olympia oyunlarına iştirak etmek hevesinden. syrinxs çalmaktan söz edilir. Ölen bir kızın adı geçer, Battos müteessir sözler söyler, Korydon teselli eder; danalarla uğraşırlar, küçük bir facia olur: Battos'un ayağına diken batır; biraz dedikodu yaparlar ve birdenbire muhavere sona erer. Sanki iki çoban uzaklaşmıştır, yahut da siz onları biraz dinledikten sonra tekrar yola koyulmuşsunuzdur.

Theokritos'un sâf rustaî şiirlerinden bir bunda şarkı yoktur. Bu eidyllion'da mimos tekniği ile gerçek kır âlemi canlandırılmıştır.

BATTOS. — Söyle bana, Korydon, kimin bu inekler? Philondas'ın mı?

KORYDON. — Hayır, Aigon'un: otlatayım diye verdi.

BATTOS. — Akşam üzeri, kimse görmeden hepsini sağarsın elbet!

KORYDON. — Baksana, ihtiyar [1] orada buzağıları emzirirken beni gözetliyor.

BATTOS. — Sığırların sahibi nerede? görünmez oldu. Hangi memlekete gitti?

KORYDON. — Duymadın mı? Milon [2], Alpheios'a giderken [3], onu da aldı.

BATTOS. — Acaba adamcağız ömründe zeytinyağı görmüş mü [4]?

[1] İhtiyar herhalde Aigon'un babasıdır.

[2] Milon adında Kroton'lu meşhur bir atlet biliyoruz: altı defa Olympia'da, yedi defa Pytho oyunlarında, on defa da İsthmos oyunlarında galip gelmişti. VI. yüzyılın sonunda yaşayan bu Milon'u kastetmemişse de Theokritos'un Milon ismini meşhur atleti hatırlatmak için kullanmış olması muhtemeldir. Unutulmamalıdır ki bu muhavere Kroton şehrinin civarında bir yerde cereyan etmektedir.

[3] Yani oyunlara iştirak etmek üzere Olympia şehrine giderken. Alpheios, Olympia şehrinin yakınında akan bir ırmaktır.

[4] Atletlerin vücutlarına sürdükleri yağ kastediliyor.

KORYDON. — O kuvvet ve o yiğitlik on-
da olduktan sonra Herakles'le başa çıkar, di-
yorlar.

BATTOS. — Anam da benim Polydeukes'-
ten [1] üstün olduğumu söylerdi.

KORYDON. — Hem giderken bir kazma,
vermi de koyun götürdü [2].

BATTOS. — Milon kurtları da inka etsin,
kurtlar da sürüye saldırınsın [3]!

KORYDON. — Burada inekler onu özlemiş,
hasretle böğürüyorlar.

BATTOS. — Zavallı hayvanlar, ne kötü
bir sığırtaçmacın eline düşmüşler!

KORYDON. — Ah, cidden zavallı! artık
otlamak bile istemiyorlar.

BATTOS. — Baksana şu düve bir deri bir
kemik kalmış. Ağustos böcekleri gibi, çiğ damla-
cıkları ile mi besleniyor?

KORYDON. — Yok canım, ben onu ara-
sıra Aisaros'un [4] kıyısında otlatıyorum, önüne
demet demet yumuşacık ot koyuyorum; arasıra

[1] Zeus ile Leda'nın oğlu Polydeukes fevkalâde
bir yumruk dövüşçüsüydü; bk. XXII. eid.

[2] Toprak kazmak bütün atletlerin ve bilhassa
yumruk dövüşçülerinin adalelerini çalıştırmak için bağ-
ladıkları bir idmandı. Koyunlar, memleketinden uzak
kaldığı müddetçe gıdasını temin edecekti.

[3] Milon sürünün mahvına çalışıyor. Aigon'dan
sonra bir de kurtları ikna ederse, sürü daha çabuk yok
olur!

[4] Kroton şehrinde akıp denize dökülen bir ır-
mak.

da Latymnos'un [1] koyu gölgeli yamaçlarında oynuyor.

BATTOS. — Şu kızıl tüylü boğa da çok zayıf. Demos mensupları Hera'ya kurban kestikleri zaman, Lampriadas delikanlılarına [2] buna benzer bir hayvan düşmeli. Sefil bir demos onlarınki!

KORYDON. — Öyle ama biz bu hayvanı Stomalimnon'a [3], Physkos [4] merasına, Neathos'un [5] kıyılarına götürüyoruz. Orada nebatların her çeşidi biter: keçi buğdayı, pireotu, kokulu melisa, ne istersen var.

BATTOS. — Vah, vah! Senin ineklerin de Hades'i boyliyacık, zavallı Aigon! Sen böyle münasebetsiz bir zafer sevdasına kapılmışken... Kendin için bir gün yaptığın syrinks şimdi küflenip duruyordur.

KORYDON. — Yok, Nympha'ların hakkı için, bak bunda yanılıyorsun: Pisa'ya [6] gider-

[1] Kroton civarında bir tepe.

[2] Lampriadas delikanlıları her ihtimalle Kroton'a bağlı bir *demos*'un mensuplarıydılar. Öyle anlaşıyor ki millî bayramlarda Kroton'un başlıca tanrıçası Hera'ya kurban edilmek üzere, Devlet *demos*'lara kurbanlık hayvanlar dağıtıyordu: Battos'un temennisi sevmediği *demos*'a cılız bir hayvanın düşmesidir: bu sayede tanrıça onların dualarını kabul etmeyecektir.

[3] Skholiast'a göre Kroton civarında, sahilde bir bataklık.

[4] Skholiast'a göre bir dağ; bir insan da olabilir.

[5] Strabon'un da zikrettiği, Kroton civarında bir ırmak.

[6] Elis'te, Olympia'ya yakın bir şehir.

ken onu hediye olarak bana bıraktı; ben ise musikiden biraz olsun anlarım. Glauke'nin, Pyrrhos'un havalarını güzel beceririm [1]. Kroton'un övgüsünü de bilirim: «Güzel şehir ve Zakynthos... [2]»; doğuya düşen Lakinion'unkini [3] de bilirim: orada yumruk dövüşçüsü Aigon tek başına seksen peksimet yemiş. Gene orada, ayağından tuttuğu gibi boğayı dağdan indirmiş, gidip Amaryllis'e hediye etmiş [4]. Kadınlar büyük bir çığlık koparmışlar, sığırtmacı da kakhahalarla gülmüş.

BATTOS. — Ah, sevimli Amaryllis! Öldüğün halde, yalnız seni hiç unutmıyacağız! Keçilerimi ne kadar seviyorsam, sen hayatta iken seni de o kadar severdim. Heyhat! Ne yaman bir kaderim varmış [5].

KORYDON. — Metin olmak lâzım, sevgili Battos. Bakarsın yarın talihin iyiye dönüvermiş. İnsan yaşadıkça ümidini kesmemeli; bir ölüme çare yoktur. Hava bile bazen açık bazen yağmurlu olur.

[1] Glauke ile Pyrrhos için bk. IV. eid. a giriş.

[2] Bir şarkının başlangıcı olsa gerek. Zakynthos güzelliği ile meşhurdur. Bu iki şehir arasında sıkı münasebetlerin mevcut olduğunu gösteren deliller vardır.

[3] Kroton'un doğusunda Hera Lakinia'nın tapınağının bulunduğu burun.

[4] Skholiaat'a göre burada Aigon'a atfedilen marifetlerin kahramanı Miletos'lu Astyanaks adında biriymiş.

[5] Battos, fitne ve dedikoduca olduğu halde iyi bir adamcağızdır; Amaryllis'in hâtırası onda gerçek bir teessür uyandırıyor.

BATTOS. — Metinim. Kov şu buzağuları aşağıdan! Baksana: hınzırlar zeytin dallarını koparıyorlar. Şşt! buraya, Sütbeyaz!

KORYDON. — Şşt! Kocakızıl! Haydi teppe! anlamıyor musun? Pan hakkı için, gelirsem, sonra karışmam; çekil oradan! Bak hele! gene oraya gidiyor. Ah elimde eğri bir tavşan değneği olsa da sırtına bir darbe indirseydim.

BATTOS. — Aman, Korydon! bak, darbeyi şimdi bir diken topuğumun altına indirdi. Devdikenleri ne de gürmüş öyle! Geberesice dana! ona aptal aptal bakarken, dikenlerin üstüne basmışım. Gördün mü?

KORYDON. — Evet, evet: tırnaklarımın ucu ile tutuyorum. İşte, çıktı.

BATTOS. — Ne ehemniyetsiz bir yara, değil mi? Ama benim gibi koskaca adamı yıldırıyor.

KORYDON. — Dağa çıktığın zaman yalın ayak dolaşma, Battos! dağda akdikenlerle katırtırnakları pek çoktur.

BATTOS. — Söyle bana, Korydon, ihtiyar herif, bir zamanlar fena halde tutulduğu o kara kaşlı güzeli ile hâlâ işini beceriyor mu?

KORYDON. — Ey biçare, hem de nasıl! daha evvelki gün ben kendim .. geliyordum, ahırın kenarında faaliyette iken yakaladım.

BATTOS. — Mükemmel! Vay sefih vay! Satyr'lere [1], biçimsiz ayaklı Pan'lara boyun eğecek soydan değilmiş, desene!

[1] İkinci derece tanrılar. Nympha'lar gibi dağlarda ve ormanlarda yaşarlar, tabiatı temsil ederlerdi; av-

Keçi çobanı ile koyun çobanı

(V. eid.)

GİRİŞ

Theokritos'un zamanında Kos adasında inşa edilen Asklepieion'un bezenmesine meşhur heykeltraş Praksiteles'in oğullarının emek verdiğini biliyoruz; 105. mısradaki Praksiteles'in anılması, bu eidyllionun Kos adasında yazıldığını bir ihtimal olarak düşündürmektedir. Diğer taraftan adı geçen Karneia bayramı Dor bayramıdır: Kos'ta ve civar memleketlerde kutlanmakla beraber, herhalde şiirin bahis mevzuu ettiği Atinalılarca kurulan Thurioi şehrinde kutlanan bir bayram değildi.

Güney İtalya'da Thurioi ve Sybaris civarındaki kırlarda Komatas, efendisi Sybaris'li Eumaras'ın keçilerini su başına getirdiği sırada, Thurioi'li Sibyrtas'ın koyunlarını aynı yere getiren ve kendisinden biraz daha genç olduğu anlaşılan Lakon'la karşılaşır: birbirlerini hırsızlıkla itham ederler, sonra Lakon Komatas'a bir bukolik şarkı müsabakası teklif eder. Bu meydan okuyuş yeni

lanırlar, kaval, flüt çalarlar, oynarlar eğlenirlerdi. İnsanlarla araları pek iyi değildi, sürülere hücum ederlerdi. Fevkalâde şehvetliydi: kadınları kovalarlar, Nymphalarla ahbaplık ederlerdi. Silen'ler de tabiat tanrısı oldukları için (bunlar daha ziyade akar suları temsil ederlerdi), onlardan ayırdedilemez olmuşlar; sonradan Satyrler de Silen'ler de tabiat tanrısı Pan'la aynı vasıfta tanrılar olarak tasvir edilmişlerdir.

yeni hakaretlere, alaylara, şairane tasvirlerle vesile olur. Nihayet oduncu Morson'un hakemliğinde müsabaka başlar: Komatas irticalen söylediği iki mısrada bir mevzu işler; Lakon o mevzua yakın bir mevzuu gene iki mısra içinde işliyerek cevap verir: mevzu mütemadiyen değişir ve iki çoban ara sıra birbirlerine takılmaktan kendilerini alamazlar. Müsabaka Komatas'ın zaferi ile neticelenir.

Bugün hâlâ Sicilia'da ve muhtelif memleketlerde böylesine müsabakaların yapıldığı malûmdur. Theokritos herhalde bu eidyllionunun örneğini halk edebiyatından almıştır. Şiirde dikkati çeken en büyük hususiyet şudur: dialog kısmı hiçbir suretle müsabaka kısmından aşağı kalmaz. Bukolik müsabaka kaide-leri müsabaka daha başlamadan tatbik edilmektedir: gerçek âlemle sanat âlemi Theokritos'un eidyllion'unda kaynaşmışlardır.

Dialogda da, müsabaka esnasında söylenen mısralarda da iki çoban fevkalâde hararetli görünüyorlar: zengin ve kuvvetli hayalleri onları en kaba sözlerden, en ağır hakaretlerden en yüksek bir lirikliğin zirvelerine sürüklüyor: mütemadiyen uyduruyorlar, mütemadiyen çekişiyorlar, mütemadiyen şiir söylüyorlar. Devamlı bir heyecanın tesiri altında coştukça coşuyorlar. Eidyllion yerinde duramayan Komatas'ın çılgınca sevinç tezahürleri arasında sona eriyor.

KOMATAS. — Aman keçilerim, şu gördüğünüz çobandan sakının, şu Lakon denilen [Sybaris'li] heriften [1]. Dün benim postumu çaldı.

LAKON. — Ayrılın bakayım çeşmeden! Şşt oradan, kuzularım! Geçen gün syrinks'imi çalan Komatas'ı görmediniz mi?

KOMATAS. — Ne syrinks'i? Sen demek syrinks sahibi de oldun, öyle mi, Sibyrta'sın kölesi? Saptan düdüğünü Korydon'la beraber öttürmeyi artık kendine yakıştıramıyor musun?

LAKON. — Lykon'un bana verdiği syrinks'ci o, be hür adam! Ama Lakon senin hangi postunu almış da gitmiş? Söyle Komatas. Benim bildiğim, senin efendin Eumaras'ın bile üzerinde yatacak bir postu yoktu.

KOMATAS. — Hani Krokylos Nympha'lara keçiyi kurban ettiği zaman bana alacalı bir post vermişti: işte o; alçak! Sen daha o zaman pos-

[1] Sybaris şehir M. Ö. 510 yılında komşu Kroton'ular tarafından tahribedilmiş, yerine, Atina'lıların teğebbüsü ile Yunanistan'ın her tarafından gelen muhacirlerle panhellenik bir yerleşme, Thurioi şehri kurulmuştur. Fakat eski Sybaris'lilerle yeni gelenler geçinememiş, ayrılmışlardı; mıs. 72-73'ten de anlaşıldığı gibi, yeni muhacirler Thurioi'li adını aldıkları halde, eskiler Sybaris'li adını muhafaza etmişlerdi.- Burada Lakon'un Sybaris'li olduğu söyleniyor: daha aşağıda Komatas'ın ona «köle» diye hitabetmesi el yazmalarında bir yanlışlık olacağını düşündürmüştür: çünkü kölelerin milliyeti yoktur.

tuma göz dikmiştin; için gidiyordu, şimdi nihayet beni soydun, çırlıçıplak bıraktın!

LAKON. — Yok, katiyen! kıyıları tanrısı Pan için yemin ederim, senin giyeceğini Kalaithis'in oğlu Lakon almadı. Yalansa beni Pan çarpsın [1], be adam! gideyim, şu kayaların tepesinden kendimi Krathis'in [2] içine atayım!

KOMATAS. —Yok, katiyen! şu gölek Nympha'ları [3] için yemin ederim, arkadaş, - onlar teveccühleri ile iyi niyetlerini benden esirgemesinler! - Komatas senin syrinks'ini aşırmadı.

LAKON.— Ben de sana inanıyorsam, Daphnis'in çektiklerini çekeyim [4]! Ama istersen bunları bırakalım da, sen ortaya bir oğlak koy -büyük bir şey değil! - haydi koy, sana pes dedirtinciye kadar türkülerimle mukabele edeceğim.

KOMATAS. — Günün birinde domuz, Athena ile yarışa çıkmış [5].. Al sana, işte oğlak. Haydi bakalım, sen de buna karşılık semiz bir kuzu koy.

LAKON. — Ah seni kurnaz tilki! nasıl olur! benimle senin bahse koyduklarımız bir mi?

[1] Pan insana dehşet salar, korkudan deli ederdi; bk. I. eid. s. 14 Not 3.

[2] Sybaris civarında bir ırmak.

[3] Bk. I. eid. s. 8 Not 3.

[4] Daphnis I. eid da Thyrsis'in söylediği şarkının kahramanıdır. Bu tâbir için bk. Önsöz II, 4.

[5] Aynı tâbir lâtince de mevcuttur (sus Minervam): domuz aptal bir hayvan olarak bilinirdi. En kudretli tanrılar sayısında olan Athena ise zekâ tanrıçasıdır. Komatas kendisi ile Lakon arasında oldukça büyük bir fark görüyor!

Yunün yerine tüyü kim kırkar? Kim, ilk defa doğuran bir keçiyi bırakır da soysuz bir kancığı sağlamak ister?

KOMATAS. — Senin gibi yanındakini yereceğini umanlar! ağustos böceğinin karşısında tızıldıyan bir arıya benziyorsun! Haydi, madem ki oğlağı aynı kıymette bulmuyorsun, al sana şu tekeyi ve başla yarışmaya.

LAKON. — Acele etme. Altında ateş yok değil! Gel şu yabani zeytinle şu ağaçların gölgesine otur: şarkını daha büyük bir zevkle söylersin. Bu tarafta soğuk bir su damla damla akıyor; burası zîmenlik, bir de döşek var; çekirgeler busada geveze geveze ötüyorlar.

KOMATAS. — Acele ettiğim yok; yalnız böyle dik dik yüzüme bakmaya cesaret etmene pek çok kızıyorum: sen daha çocuktun, seni ben adam ettim. Bak iyiliğın karşılığı neymiş! Besle, besle kurt eniklerini.. besle köpekleri de seni yutsunlar [1].

[1] Komatas nankörlüğü ifade etmek için kullanmak istediğı bir tâbiri bırakıp başka bir tâbire geçiyor. Köpekleri tarafından parçalanan Aktaion'dur; efsane muhtelif şekillerde anlatılır: bir rivayete göre Aktaion Semele ile evlenmek arzusunu göstermek küstahlığında bulunmuştur; başka bir rivayete göre Artemis'ten daha iyi ok attığını iddia etmiştir. Ceza olarak da insanken geyik olmuş ve köpekleri tarafından parçalanmıştır. Diğer bir rivayete göre Aktaion Artemis'i Kithairon dağının eteklerinde bir çeşmede yıkanırken gördüğü için bu cezaya çarptırılmıştır.

LAKON. — Ben ne zaman senden güzel bir şey öğrenmiş veya sadece işitmişim? Hatırlasam bari; kıskanç, münasebetsiz bücür!

KOMATAS. — Hani sana geçirmiştim ya, o gün; sen inleyip duruyordun; bu keçiler meliyor, teke de onlara aşıyordu.

LAKON. — Hay o geçişi den daha derin mezar bulamıyasın, kambur! Haydi gel! Buraya gel, çoban türkülerini son defa ağzına alacaksın!

KOMATAS. — Oraya gelmem: bu tarafta meşeler, burada topalaklar var; burada arılar kovanların etrafında tatlı tatlı vızıldıyorlar; burada suyu buz gibi soğuk iki kaynak var; ağaçların üstünde ise kuşlar ötüşüyor; hem buradaki gölge senin tarafındakine hiç benzemiyor; hem çam bana yukardan kozalak atıyor.

LAKON. — Öyle ama, buraya gelirsen, kuzu postları, yapağılar çiğniyeceksin; uykudan daha yumuşak şeyler! O senin keçi postlarında, senden yayılan kokudan daha pis bir koku var. Ben Nympha'ların şerefine beyaz süt dolu büyük bir krater sunacağım; üstelik lezzetli zeytinyağı dolu bir de kab sunacağım.

KOMATAS. — Halbuki sen gelirsen, burada taze iğrilti otlarını, çiçek açmış naneleri çiğniyeceksin; altında serili keçi postları olacak; o senin kuzu postlarından bin kere daha yumuşak! Pan'in şerefine süt dolu sekiz kâse sunacağım, sekiz tane de bal sızan petek çanağı.

LAKON. — Benimle olduğun yerden yarış, olduğun yerden türkülerini çağır. Orasını çiğne,

meşelerinden ayrılma. Yalnız bize kim, kim hakemlik edecek? Ah sığirtmaç Lykopas burada olsaydı!

KOMATAS. — Benim ona hiç de ihtiyacım yok. İstersen şu adama, senin tarafında süpürge-otu toplıyan şu oduncuya seslenelim: o bizim Morson.

LAKON. — Seslenelim.

KOMATAS. — Sen çağır.

LAKON. — Ey arkadaş! Biraz bakar mısın? gel buraya: çoban şarkılarını hangimizin daha güzel söylediğini anlamak için yarışmak istiyoruz. Sen de, dostum Morson, hakkımda hüküm verirken hatırşınaslık etme, ama ondan da yana olma.

KOMATAS. — Nympha'ların hakkı için, öyle, dostum Morson, ne Komatas'ı zorla üstün çıkar, ne de şu adama teveccüh göster. Şu sürü Thyrio'li Sibyrtas'ındır; şu gördüklerin de, dostum, Sybaris'li Eumaras'ın keçileridir.

LAKON. — Bak şimdi! Hey insanların en alçağı! Sürü Sibyrtas'ın mı yoksa benim mi diye sana soran oldu mu? Ne de gevezeymişsin!

KOMATAS. — Ey insanların en iyisi! Ben daima hakikati söylerim, övünmekten hoşlanmam. Yalnız sen fazla kavgacısın.

LAKON. — Pek iyi, pek iyi, söyle söyleyeceğini de, bırak arkadaş şehre sağ salım dönsün. Hey Paian! Ne çenebaz adammışsın, be Komatas!

(Yarışma başlar.)

KOMATAS. — Musa'lar beni şarkıcı Daphnis'ten çok fazla seviyorlar [1]: geçen gün ben onlara iki oğlak kurban ettim.

LAKON. — Beni de Apollon çok sever; onun için güzel bir koç besliyorum: Karneia bayramı yakın [2].

KOMATAS. — İkiisi hariç, hepsi de ikiz anası olan keçilerimi sağlıyorum; sevgilim bakıp bakıp: «Zavallı, diyor, sen kendin mi sağlıyorsun?»

LAKON. — Bak hele, bak! Lakon peynirle yirmiyeye yakın sepet dolduruyor; çiçeklerin üstünde de tüysüz oğlana sataşiyor.

KOMATAS. — Klearista, keçileri ile geçtiği zaman, çobana elma atıyor ve tatlı tatlı fısıldıyor.

LAKON. — Kratidas da bana, çobanına geliyor: tüysüz yanakları beni çıldırtıyor; o parlak saçları boynunun üzerinde dalgalanıyor.

KOMATAS. — Böğürtleni veya şakayık lâlesini gülle bir tutmamalı; gül fidanları duvar boyunca yetişirler.

LAKON. — Dağ elmasını da meşe palamutu ile bir tutmamalı; meşenin meyvasında kırışık bir kabuk vardır; ötesininki ise bal gibidir.

KOMATAS. — Sevdiğim kıza, ardıcın üstünde yakalıyacağım yabani güvercini vermek istiyorum: yuvası orada.

[1] Bk. Önsöz II. 4.

[2] Çobanların koruyucusu Apollon bayramı an Karneia Dorlar arasında kutlanırdı; bk. V. eid. a gir .

LAKON. — Ben, siyah koyunumu hele bir kırkayım, yumuşacık yününü, kendine bir hırka yapсын diye Kratidas'a hediye edeceğim.

KOMATAS. — Şşt, uzaklaşın zeytin ağacından, meliyen koyunlarım; şurada, şu sırtın aşışılara doğru meyillendiği, ılgın ağaçlarının olduğu yerde otlayın.

LAKON. — Haydi, Konaros! Kinaitha! meşeden uzaklaşın. Bakın Phalaros [1] nerede: doğruya doğru yayılın.

KOMATAS. — Benim selvi ağacından yapma bir küleğim, bir de krater'im var: Praksitelis'in [2] eseri; sevgilime saklıyorum.

LOKAN. — Bizim de sürüsüne düşkün bir köpeğimiz var: kurtları boğuyor. Oğlana veririm: istediği hayvanı avlasın.

KOMATAS. — Çitin üzerinden sıçıran çekirgeler, aman benim salkımlarıma dokunmayın: bepsi olgun!

LAKON. — Ağustos böcekleri, bakın, keçi çobanına nasıl meydan okuyorum! Siz de ekin biçenlere öyle meydan okursunuz.

KOMATAS. — Şu kalın kuyruklu tilkilerden nefret ediyorum: akşamları gidip gidip Mikon'un üzümlerini yiyorlar.

LAKON. — Ben de domuzlan böceklerden nefret ediyorum: Philondas'ın incirlerini bitiriyorlar, ondan sonra da kendilerini rüzgâra bırakıp gidiyorlar.

[1] Konaros ve Phalaros keçi isimleri, Kinaitha koyun ismidir.

[2] Bk. V. eid. a giriş.

KOMATAS. — Seni altıma aldığım günü hatırlıyor musun? dişlerini sıkmış, şu meşeye sımsıkı tutunuyor, kıvranıp duruyordun.

LAKON. — Böyle bir şey hatırlamıyorum, ama şunu iyi biliyorum ! Eumaras bir gün seni burada bağlamış, güzelce becermişti.

KOMATAS. — Biri ekşimeye başladı, Morson, farkında mısın? hemen git, bir kocakarının mezarından ada soğanı kopar!

LAKON. — Galiba ben de birini kaşındırıyorum, Morson; görüyorsun ya! Git Hales'in [1] kıyısında birkaç tavşan kulağı eşele [2].

KOMATAS. — Himera'dan [3] su değil süt aksın; sen de, Krathis, kızıl şarap olasın, k yıllarındaki su kerevizleri meyva versin.

LAKON. — Sybaritis'ten [4] benim için ballar aksın, tanyeri ağarırken kız testisini suya değil, bala daldırsın.

KOMATAS. — Benim keçilerim sarısalkım, keçiotu yiyor, sakız ağaçlarına basıyorlar, koca-yemişlerin altında yatıyorlar.

LAKON. — Benim koyunlarım da otlakta bol bol melisa buluyor, lâdenotları da sanki güller açmış, çiçekler içinde.

[1] Her ihtimalle bir ırmak.

[2] İki çoban birbirilerine teskin edici ilâç tavsiye ediyorlar: Komatas Lakon'a eskilerin safraya iyi geldiğini zannettikleri ada soğanını: Lakon da arkadaşına müsil tesiri yapacak tavşan kulağını tavsiye ediyor. Ada soğanının bir kocakarının mezarından koparılması tavsiyesi herhalde bâtil bir itikattan ileri gelmektedir,

[3] Tanımadığımız bir ırmak.

[4] Belki bir çeşmedir,

KOMATAS. — Alkippe'yi sevmiyorum: geçen gün, kendisine yabancı güvercini verdiğim zaman, kulaklarımdan tutup beni öpmedi [1].

LAKON. — Ah ben Eumedes'i çok seviyorum: syrinks'i uzatıp verdiğim zaman beni candan öptü.

KOMATAS. — Bülbülle yarışa çıkmak saksağanların haddi değildir, Lakon; çavuşkuşlarının da kuğularla. Biçare adam! Sen kavga çıkarmak istiyorsun.

MORSON. — Yeter çoban, emrediyorum. Ey Komatas, Morson kuzuyu sana veriyor. Onu Nympha'lara kurban et, Morson'a da güzel bir et parçası gönder.

KOMATAS. — Pan hakkı için, gönderirim! Hepiniz sevinçle meleyin, benim küçük tekelerim! Bak şimdi çoban Lakon'un haline ne güleceğim: kuzusunu aldım! Karşınızda göğ'e kadar sıçrıyacağım. Haydi boynuzlu keçilerim: yarın hepinizi Sybaris sularında yıkarım. Bana bak, tos vuran Sütbeyaz, ben kuzuyu Nympha'lara kurban etmeden, keçilerimden birine aşarsan, seni döverim. Bak gene başladı! Seni dövmezsem Komatas değil, Melanthios olayım [2].

[1] Bu öpme tarzına Yunanlılar *χούρα* «kulplu öpüş» derlerdi.

[2] *Odysseia*'da adı geçen kötü ruhlu ve pankōr keçi çobanı.

Bukolik şarkıcılar

(VI. eid.)

GİRİŞ

Şiirin, VII. eidyllion'da da adı geçen Aratos'a ithaf edilmesi ve Polyphemos'un aşkının hellenistik devirde çok işlenen bir motiv olması, VI. eidyllion'un Yakın Doğu'da ve muhtemel olarak Kos adasında yazılmış olacağını tahmin ettirmektedir.

Efsanevî sığırtmaç Daphnis ile Damoitas bir yaz günü sürülerini otlatırlarken bir suyun başında karşılaşırlar. Daphnis arkadaşına Polyphemos diye hitabederek bir türkü söyler; Damoitas Polyphemos rolünü oynayarak başka bir türkü ile cevap verir. Müsabakada yenen yenilen yoktur. İki çoban birbirini kucaklar, o ona bir syrinks, o da ona bir flüt hediye eder. Şiir ve oyun âlemindeyiz; gerçek çoban âleminin en küçük bir tezahürüne yer verilmemiştir.

Görülüyor ki bu müsabaka tarzı V.eidyllion'unkinden farklıdır. Meydan okuyanın bir türkü söyliyerek ortaya bir mevzu atıp karşısındakine bir rol vermesi, diğerinin de rolüne uyarak başka bir türkü ile cevap vermesi bugünkü Sicilia ve Yunanistan halk edebiyatlarında benzeri olmıyan bir müsabaka tarzıdır.

Theokritos VII. eidyllion'da "keçi çobanı,, Lykidas'a "herkeş senin çobanlar ve tırpancı-

lar arasında pek üstün bir kaval çalgıcısı olduğunu söylüyor,, sözleri ile hitabederken - kanaatimce- bu tarz mûsakaları hatırlamıştır. Ancak VII. eidyllion'da oyun türkülerle ilgili olmayıp iki şair arkadaşın çobanlık taslamasından ibarettir.

Daphnis'in türküsüne muhatap olan ve Damoitas'ın türküsünde bizzat konuşan Polyphemos'a gelince, o -Odysseia'nın IX. kitabından öğrendiğimize göre- Batı'da (umumiyetle Sicilia veya Lipari adalarından birinde) yaşadıkları söylenen tek gözlü dev Kyklopların en meşhurdur. Tanrı korkusu, kanun nedir bilmiyen bu vahşi dev bir mağarada yaşar, sürülerini güder. Mağarasına gelen Odysseus'a karşı zalimce davranır: arkadaşlarını öldürüp etlerini yer. Odysseus sağ kalan arkadaşları ile güç belâ elinden kurtulur. Polyphemos edebiyatta çok ele alınan bir şahıs olmuştur: Epikharmos, Kratinos gibi Dor ve Attik komedyâ şairleri, satyresk dram (Euripides) ve dithyramb (Timotheos) şairleri Polyphemos'u ele almışlar ve onu muhtelif şekillerde işlemişlerdir. IV. asırda yaşayan Kithera'lı Philoksenos Odysseia'nın korkunç canavarını kaba, fakat hassas bir âşık rolünde göstermiş, elimize geçmiyen eseri kısa bir zamanda meşhur olmuştu. Theokritos kendisine has olan o yarı alaylı, yarı ciddî, yarı neşeli, yarı hüzünlü edası ile Polyphemos'un aşkını iki

eidyllion'una, VI. ve XI.eidyllion'larına mevzu etmiştir.

Ananeye göre Polyphemos'un âşık olduğu kız Galateia'dır. Galateia kaba âşık ile alay eden güzel bir deniz nympa'sıdır. VI. eidyllion'da Polyphemos alâkasız görünmek ve başka bir kıızı sevdiğini söylemekle Galateia'yı kışkandırmaya ve kendine âşık etmeye muvafak olduğunu zanneder.

Ey Aratos [1], Damoitas ile sığırtmaç Daphnis bir gün sürülerini aynı yere getirmişlerdi; birinin sarı sarı tüyleri, ötekinin ise yarım bir sakalı vardı; ikisi de bir çeşmenin başına oturmuşlar, bir yaz gününün ortasında şu türküleri çağırıyorlardı.

İlkönce Daphnis başladı, çünkü ilkönce o meydan okumuştı:

«Galateia sürüne elmalar atıyor [2], Polyphemos [3], sana: aşk nedir bilmez keçi çobanı [4]! diyor. Sen ise - ah beceriksiz; bece-

[1] Bk. VI. eid. a giriş ve VII. eid. s. 67 Not 2.

[2] Elma atmak aşk ilân etmek mânasına gelirdi.

[3] Galateia ve Polyphemos için bk. VI. eid. a giriş.

[4] Polyphemos bir çobandır; fakat aşkta beceriksizlik gösterdiği için kaba bir keçi çobanına benzediği söyleniyor. Daphnis de (bk. I. eid. mıs 86) aynı ithama uğra

riksiz çocuk! · ona bir kere bakayım demiyorsun; oturmuş tatlı tatlı kamış öttürüyorsun. Bak! bu sefer de yanından hiç ayrılmayıp koyunlara bekçilik eden köpeğine atıyor; o ise denize bakıp bakıp ürüyor; güzel dalgalar da, tatlı tatlı hışırdayan kumsal boyunca koşarken, resmini aksettiriyorlar. Seslen de, kız denizden çıkarken bacaklarına saldırmazın, güzel tenini parçalamazsın. Bak, o, olduğu yerden de sana cilveler ediyor; güzel yazın en yakıcı sıcaklarında tıpkı kuru tüylerin devedikeninden kopup uçtuğu gibi o da, sen onu severken, senden kaçıyordu, şimdi ise sevmiyorsun diye peşinden koşuyor ve son taşını oynuyor [1]. Öyledir, Polyphemos: aşk çok defa güzel olmıyan şeyleri güzel gösterir.

Ondan sonra Damoitas kısa bir başlangıç yaparak şu türküyü söyledi:

«Pan hakkı için, tabîi gördüm: sürüme elma atıyordu; hiç de gözümden kaçmadı, şu biricik canım gözümden (onunla, dilerim, ömrümün sonuna kadar göreyim; bana felâket haberleri veren kâhin Telemos [2] da alsın o felâketleri

[1] Kelime kelime: «taş çizgiden oynatıyor»; *pet-teia* oyunundan alma bir tâbirdir. Bu oyunda ortadaki çizgide bulunan taş fevkalâde mühim olduğu için, mecbur olmadıkça, oynanmazdı.

[2] *Odysseia*'da Odysseus ve arkadaşlarının, canlarını kurtarmak için Polyphemos'u sarhoş ettikten sonra gözünü sivri uçlu bir kazıkla kör ettikleri ve bu sayede, hayvanların altına gizlenerek mağaradan çıkmaya muvaffak oldukları anlatılır. Kâhin Telemos Polyphemos'a başına gelecek felâketi önceden bildirmişti (bk. Od. IX, E108. 508 v. d.).

evine götürsün, çocuklarına saklasın!). Şimdi de ben ona yüz vermiyorum, sıra benim: üzme is-tiyorum; başka bir sevgilim olduğunu söylüyorum; o bunu işittikçe kıskançlığından - ey Paian! - eriyor, bitiyor! Öfkeyle denizden sıcıyor, mağarama, sürülerime fena fena bakıyor. Köpeğime, ona havlasın diye ısıklık çaldım; halbuki ben sevdalı iken, suratını kızın kalçalarına dayar acıklı acıklı ulurdu.

Benim sık sık böyle hareket ettiğimi görürse, belki bir haberci yollar. Ama ben kapımı onun yüzüne kaparım; evvelâ şu ada üzerinde kendi eli ile bana güzel bir döşek hazırlıyacağına söz versin, yemin etsin, sonra... Öyle ya, nihayet dedikleri kadar da çirkin değilim. Daha geçen gün denizde - süt limandı - kendimi seyreliyordum: sakalım güzel ve, bana kalırsa, biricik gözbebeğim de güzel görünüyordu; dişlerim ise suya, Paros taşından [1] daha ak, daha parlak akse-di-yordu. Nazar değmesin diye, hattâ, üç kere göğsüme tükürdüm: ihtiyar Kottytaris bana öyle öğretti.»

Şarkısı bitince, Damoitas Daphnis'i öptü. O, arkadaşına bir syrinks, o da ona güzel bir flüt verdi. Damoitas flütünü çalıyor, sıgırtmacı Daphnis de kamışları öttürüyordu; o anda inekler dahi yumuşak çimenlerin üstünde raks ediyorlardı. İkisi de galip değildi, ama yenilen de yoktu.

[1] Paros adasının mermeri meşhurdur.

Thalysia veya Mahsul kaldırma bayramı

(VII. eid.)

GİRİŞ

Skholiast'ın verdiği malûmata göre, Theokritos İskenderiye'ye giderken Kos'a uğradığı zaman, adada Lykopeus'un iki oğlu Phrasidamos ve Antigenes ile ahbap olmuş ve bir gün Mahsul kaldırma bayramını hep beraber kutlamak üzere iki kardeşin çiftliğine davet edilmiştir. Şiirin o yaşanan neşeli günden az sonra yazıldığından şüphe edilemez; şu halde VII. eidyllion Kos adasında, Theokritos'un Fakın Doğu'ya ilk geldiği sıralarda, yani M. Ö. a. y. 273 yılında yazılmıştır (bak. Önsöz I).

Simikhidas adı altında gizlenen Theokritos, Eukritos ve Amyntas ile Pherasidamos'ların çiftliğine giderken yolda Lykidas adında Giritli "tanınmış bir adama,, raslar: bu bir sairdir; fakat Theokritos onu bir keçi çobanı olarak takdim eder. Lykidas nereye gittiğini sorar; Theokritos sanki arkadaşına oynayacağı rolü vermek için, Lykidas'ı çobanlar ve tırpanlar arasında meşhur olmuş bir kaval çalgıcısı olarak selâmlar; sonra sualine cevap verir ve, tekrar mevzua dönerek, çoban şarkıları söylemeyi teklif eder. Burada devrin umumî ve mühim bir edebî meselesine temas

ederler: *Theokritos* yeni tarz şiirler yazan *Sikelidas* (= *Asklepiades*) ile *Philetas*'ı beğendiğini söyler; *Lykidas* da aynı fikirdedir: *Homer*'s'la boy ölçüşmeye kalkışan şairleri tenkideder ve bestelediği bir çoban şarkısını söyler: bu şarkıda *Ageanaks*'a olan aşkını pastoral bir dekor içinde gösterir, sonra temas ettiği iki çoban efsanesine dalarak *Ageanaks*'ı da, suni dekoru da unuttur. *Theokritos* başka bir şarkı ile mukabele eder: kendi aşkından bahsetmez, çünkü kendisi mesuttur; fakat *Aratos* bedbahttır: *Philinos* ona yüz vermiyor. Tanrı *Pan* araya girmelidir: bu tanrıya uzun bir hitapta bulunur, sonra da arkadaşı *Aratos*'u bu aşktan vazgeçirmeye uğraşır. Türküsü bitince, iki arkadaş ayrılır: *Lykidas* *Pyksa* yoluna sapar, *Theokritos* da iki arkadaş ile çiftliğe varır. *Eidyllion* fevkalâde güzel bir tasvirle kapanır (bu kısım için bk. Su. Sinanoğlu, *Bukolik şiirin menşei üzerinde araştırmalar*, Ankara Üniversitesi, D. T. C. Fak. Dergisi Cilt II sayı 1 (1943), s. 169-170).

Şiir gerçek bir yaz gününün canlı hâtıralarından, hellenistik modaya uygun mitoloji, coğrafya, topografya, astronomi, meteoroloji malûmatından, mahallî âdetler, edebî meselelerden, gençlik neşesi ve coşkun hislerden örme bir çelenk gibidir.

Eidyllion'un onlaşılmasını güçleştiren muhtelif meseleler vardır: *Lykidas* kimdir? hakikaten çoban kıyafetinde midir? *Theokri-*

tos'la çoban oyunu oynamalarının mânası nedir? Theokritos'la Asklepiades ve Philetas arasındaki münasebet nedir? Bütün bu suallere muhtelif cevaplar verilmiştir; fakat tatmin edici olanları azdır. Bence VII. eidyllion Theokritos'un sanat hayatında bir dönüm noktası teşkil eder: Kos adasında yaşadığı bu mesut ve neşeli bayram günü sanatı için çok feyizli olmuştur: bu meseleye Önsöz 11,3 te kısaca temas edilmiştir. Lykidas adı altında gizlenen şairin Taras'lı Leonidas olabileceği ileri sürülmüştür: ben de öyle zannediyorum. Theokritos'un çoban oyunu oynamak teklifini derhal canlıyabilmek için çoban şiiri ile meşgul olmuş olmak icabeder: Leonidas epigram bukoliğinin en karakteristik temsilcilerinden biridir (bk. Önsöz 11,3); bundan başka VI. eidyllion'da bir örneğini gördüğümüz müsabaka turzını da bilmesi gerekirdi (bu iki eidyllion'da rol verme bakımından görülen yakınlık için bk. VI. eid. giriş ve VII eid. s. 62 Not 3): bunu bilmek için de Batı halk edebiyatını tanıyan Batılı bir şair olmalıdır. Diğer taraftan Theokritos'un çoban şiiri ile ilgili olsa dahi, bir şair dostuna durup dururken çoban diye hitabetmesi biraz tuhaftır: ancak Leonidas'a edilirse, böyle bir hitap tamamen yerinde olur; çünkü Leonidas, terennüm ettiği bütün o çiftçiler, oduncular, balıkçılar, fakirler, işçi kızlar, yolcular, çobanlar arasına zaman zaman kendini de katmıştır (bk. Anth. Pal. VI 300, 302;

VII 736). *Lykidas'ın ele aldığı çoban efsanelerinin ikisinin de Batı efsanesi olması, Theokritos'la aralarında candan bir yakınlık bulunması, Lykidas'ın Leonidas olabileceği fikrini takviye eden delillerdir. Lykidas'ın filologları çok şaşırtan ve çeşit çeşit tefsirlere yol açan çoban kıyafetine gelince, Theokritos'un şakalı mısraları (13-14; bk. s. 62 Not 1) hakikatte Lykidas'ın böyle bir kıyafette olmadığını açıkça gösteriyor. Theokritos hem arkadaşına takılmaktan hoşlanmıştı, hem de hakikatle oyunu bir dereceye kadar mezcetmek istemiştir. Sicilia'lı şairin başka eidyllon'larında da buna benzer mezcetmeler bulmak kabildir. Şair bununla şiirinin bütünlüğünü temin eder. Meselâ III. eidyllion'da âşık çobanın Amaryllis'e hitaben söylediği mısralar da tıpkı çağırdığı türkû gibi kıtalara ayrılmıştır. (bk. III. eida giriş, son kısım).*

O gün ben ve Eukritos şehirden çıkmış Hales'e gidiyorduk [1]; üçüncü arkadaş da Amyntas'tı. Lykopeus'un iki oğlu Phrasidamos'la

[1]Eğer Hales, Kos adasında bulunan bir yazıtta adı geçen Haleis ise burası adanın kuzeyinde bulunan bugün Alike diye tanınan bir yerdir,

Antigenes Deo'nun [1] şerefine Thalysia bayramını kutluyorlardı [2]. Onlar asıl ataların en parlak efradıdır; soyca Klytia'ya, hattâ bizzat Khalkon'a bağlanırlar [3]; o Khalkon ki dizini kayaya kuvvetle dayadığı zaman ayağının altından Burinna kaynağı [4] fışkırmıştı; şimdi o kaynağın yanbaşıda kavaklarla karaağaçlar güzel gölgeli bir koru örüyor, yeşil yapraklı başları ile bir kubbe teşkil ediyorlar.

Biz daha yolumuzun yarısına varmamıştık, Brasilas'ın kabri de henüz görünmüyordu: yolda - Musa'ların lûtfü ile - Kalydonia'lı [5], tanınmış bir adama rasladık. Adı Lykidas [6] olduğu gibi, kendisi de bir keçi çobanı idi: onu görüp de tanımamanın imkânı yoktu, çünkü tam bir keçi

[1] Deo, Demeter'dir. Demeter, umumiyetle kabul edilen etimolojiye göre, Toprak Ana'dır (Δῆ μήτηρ=Γῆ μήτηρ). Tamamen Yunanlı olan bu tanrıça bütün Yunan halkları arasında ziraat tanrıçası olarak ibadet görürdü.

[2] Thalysia bayramının mahsulün kaldırılmasından sonra kutlandığını skholiast söyler.

[3] Klytia Kos adasının efsanevî kralı Poseidon'un oğlu Eurypylos'la evlenmiş ve ondan Khalkon adında bir oğlu olmuştu. Öyle anlaşılıyor ki Theokritos'la arkadaşlarının çiftliklerine gittikleri Phrasidamos ile Antigenes adaya ilk Yunan yerleşicileri ile beraber gelen bir aileye mensubolmakla övünüyorlardı.

[4] Burinna kaynağı Kos şehrinden bir saatlik mesafededir.

[5] Girit'te bir şehir.

[6] Lykidas hakiki bir şahsın, bir şairin takma adıdır. Filologlar Taras'lı Leonidas olabileceği fikri üzerinde çok durmuşlardır; bu ihtimal çok kuvvetlidir (bk. VII. eid. a giriş).

çobanına benziyordu [1]. Omuzunda uzun kıllı bir tekenin sık tüylü bir postu vardı, keskin bir maya kokusu salıyordu. Örme bir kemer, göğsünü saran eski bir giyeceği tutuyordu; sağ elinde yabani zeytinden eğri bir değnek vardı. Bana sakın bir tavırla, güler gözlerinin alaylı bir bakışı ile - dudakları da gülüyordu - :

«Simikhidas [2], dedi, öğle vakti sen böyle nereye gidiyorsun? bu saatte kertenkele bile duvar taşlarının arasında uykuya dalar, mezarların dostu tarla kuşları da uçuşmaktan vazgeçerler. Davetini almadığın bir ziyafete mi acele ediyorsun? yoksa şehirlilerden birinin üzüm ezimine mi koşar adım gidiyorsun? Baksana, sen adım atarken, ayakkaplarına çarpan her taş ötüyor!»

Ben de ona karşılık olarak:

«Sevgili Lykidas, dedim, herkes senin çobanlar ve tırpancılar arasında pek üstün bir kaval çalgıcısı olduğunu söylüyor [3]. Bundan duydu-

[1] Bu cümleler, birçok filologların iddiasına rağmen, Lykidas'ın çoban kıyafetinde olmadığını, Theokritos'un onu o kıyafette tasvir etmekten hoşlandığını sarıh bir şekilde gösteriyor.

[2] Simikhidas, Theokritos'un bu eidyllion'da takındığı addır.

[3] Bk. VII. eid. a giriş: Simikhidas Lykidas'ın sualine cevap vermeden ona oynayacağı rolü veriyor: bu rol verme, filologların dikkatinde kaçmışsa da, VI. eidyllion'da Daphnis'in Damoitas'a Polyphemos rolünü verme tarzından hiç farklı değildir. Ancak bir derece farkı vardır: VI. eidyllion'da iki hakiki çoban Polyphemos ve adsız arkadaş gibi efsanevi birer şahıs oluyorlar; VII. eidyllion'da ise iki şair birer çoban rolü alıyorlar.

ğum haz büyüktür. Ama, ben gene de, kendi aklımca, senin kadar olabileceğimi ümit ediyorum... Thalysia'yı kutlamağa gidiyoruz. Dost insanlar zengin mahsulleri ile güzel peplos'lu Demeter'e turfanda bir ziyafet çekiyorlar; tanrıça onlara bol ölçüde buğday vermiş, ambarlarını ağzına kadar doldurmuş.

Ama haydi! yolumuz da bir, günümüz de: çoban şarkıları söyleyelim! Belki birbirimizden istifade ederiz. Çünkü benim ağzımdan da Musa'lar konuşuyor, benim de herkes mükemmel bir ozan olduğumu söylüyor. Ama ben öyle çabuk kanarlardan değilim, hiç değilim! Kendi fikrimce, ben şarkı söylemekte ne Samos'lu ünlü Sikelidas'ı [1], ne de Philetas'ı [2] henüz yenecek adam değilim; onlarla boy ölçüştüm mü, çekirgelerle [3] yarışan bir kurbağaya benziyorum.»

Mahsus öyle dedim. Keçi çobanı, tatlı bir gülüşle:

«Ben de sana, dedi, şu değneği hediye ederim: Zeus seni baştan aşağı hakikatin kalıbından

[1] Samos'lu Sikelidas Asklepiades'tir. Asklepiades Hellenisimus devrinin tanınmış şairlerindendir. Bilhassa lirik şiirler yazmış olmakla beraber, ondan bize, daha doğrusu onun adı altında bize on sekiz epigram kalmıştır.

[2] Philetas Asklepiades'ten de meşhurdur. Eserlerinden birkaç fragment kalmıştır. Bu Kos'lu şairin Roma lirikleri üzerindeki tesiri büyük olmuştur. Bu mısraların yanlış tefsiri Philetas'ın Theokritos'un sanatı üzerinde mühim bir tesiri olduğu kanaatini uyandırmıştır (bk. Önsöz I.).

[3] Çekirge sesi ahenkli böceklerden sayılırdı.

çıkarmış, öyle yaratmış. Çünkü ben Oromedon dağının [1] zirvesi kadar bir ev yapmaya kalkışan mimardan da, Khios'lu ozanın [2] karşısına geçerek çirkinşesleri ile öten ve boşuna yorulan bütün o Musa'ların kuşlarından da pek çok nefret ederim.

Haydi çoban şarkısına derhal başlıyalım, Simikhidas. Ben de.. bak, dostum, geçen gün dağda uzun uzun bestelediğim şu şarkı hoşuna gidiyor mu:

(*Şarkı söyler*)

«Ageanaks'ın Mytilene'ye [3] yolculuğu hayırlı olacak: ister Oğlaklar batarken Notos'un oynak dalgaları önüne kattığı günler olsun, ister Orion'un Okeanos'a değmek üzere iken adımlarını durdurduğu mevsim olsun [4] ... Yeter ki aşktan kavrulan Lykidas'ı Aphrodite'nin elinden kurtarsın. Çünkü ona beslediğim bu sıcak sevgi

[1] Skholiast'a göre Kos adasında bir dağdır.

[2] Homeros. Kuvvetlerini aşan işlere girişmekten çekinmeyen, zamanın kötü şairleri kastediliyor. Simikhidas ile Lykidas kendi devirlerine daha uygun bir şiir taraftarıdır (bk bu hususta Önsöz II, 1).

[3] Lesbos (bugünkü Midilli) adasında bir şehir.

[4] Mevsim sonbahar mevsimidir. Yunanlılar burçların vaziyetini, güneş doğmak üzereyken gökte bulundukları yere göre tesbit ederlerdi. Orion'un «Okeanos'a değmek üzereyken adımlarını durdurduğu» söyleniyor, çünkü bu mevsimde Orion burcu ufuğa çok yakındır, fakat tam batacağı sıralarda güneş doğar, o da görünmez olur. — Notos, Lodos rüzgârıdır: bilhassa bu günlerde gemiler için bir tehlike teşkil eder.

beni yakıyor. Alkyon'lar [1] dalgaları da demizi de, Notos'u da, derinliklerin dibindeki yosunları çalkıyan Euros'u [2] da yatıştıracaklar: Alkyon'lar, avlarını tuzlu denizlerden çıkaranlar arasında, deniz rengi Nereidlerin [3] en çok sevdiği o kuşlar... Mytilene'ye yolculuk etmeye beveslenen Ageanaks'ın her şeyi rasgitsin, varacağı limana da güzel bir yolculuktan sonra varsın!

Ben o gün, başımda rezeneden veya gülden yaput da şebboy çiçeğinden bir çelenkle, ateşin yanına uzanıp, kraterden kendime Ptelea [4] şarabı dolduracağım; biri de ateşte bakla kavuracak. Pireotu, çirişotu ve sukerevizinden yapma döşediğim bir dirsek boyunda olacak; ve elimde kadeh, Ageanaks'ı anarak tatlı tatlı içeceğim: tortusuna varıncıya kadar, kadehin kenarından dudaklarımı ayırmıyacağım.

İki çoban bana kaval çalacak: biri Akharai'li [5], öteki Lykope'li [6]; Tityros da yanımda şarkı söyleyecek, anlatacak: öküzler çobanı

[1] Efsanevi kuşlar: dişileri kuluçkaya yattığı zaman deniz süt liman olurmuş.

[2] Euros Doğu rüzgârıdır.

[3] Denizin sakin, güler yüzlü ihtiyar tanrısı Nereus kızları Nereidler'le birlikte denizin dibinde ıslıl ıslıl bir mağarada yaşırdı. Nereidler gemicileri himaye ederlerdi. VI. ve XI. eidyllion'larda adı geçen Galateia bunlardan biriydi.

[4] Tesbit edilemeyen bir yer.

[5] Attike *demos*'larından biri.

[6] Skholiast'a göre Aitolia'da veya Kos'ta bir yer.

yapacak olursan, sevgili Pan, Arkadia'lı çocuklar, et hisseleri az olduğu zaman, senin yanlarını ve omuzlarını ada soğanları ile kamçılar olursan, vücudunun her tarafını kaşıntılar kaplasın da tırnaklarıyla kaşınasın, ve ısırganların üzerinde yatasın! Kışın ortasında Edonların dağlarında, hemen oracıkta olan Ayı burcuna baka baka Hebros ırmağının kıyılarında dolaşasın [2]; yazın da sürülerini, dünyanın bir ucundaki Aithioplaların arasında, Nil'in artık görünmez olduğu Blemylerin kayalıklarının eteğinde otlatasın!

Sizler ise Hyetis'le Byblis'in tatlı sularını, Oikus'u [3] - sarışın Dione'nin [4] o sarp memleketini - terk edin de, ey elmalar gibi kırmızı Aşklar, cazip Philinos'u oklarınızla vurun. Vurun! Çünkü o sefil beni misafir edene hiç acıtmıyor. Hem artık bir armuttan da olgun, kadınlar ona: «Eyvah, diyorlar, Philinos, güzel çiçeğin soluyor».

Aman kapısının önünde artık nöbet beklemiyelim, Aratos, ayaklarımızı aşındırmıyalım. Erkenci horoz da, öttüğü zaman, o üzücü uyu-

[1] Skholiast'a göre, çocuklar av avlandıktan yahut da kurban kesildikten sonra paylarından memnun olmazlarsa acısını tanrının heykelinden çıkarırlarını iş. Bunun gibi mahallî âdet veya efsaneler nakletmek. Hellenismus şairlerinin başlıca karakteristiklerinden biridir.

[2] Sogukları ile meşhur Trakya'da.

[3] Miletos civarında iki çeşme ile bir yer.

[4] Dione Aphrodite'nin anasıdır. Fakat burada Aphrodite'nin kendisi kastedilmiştir.

şukluğa bir başkasını teslim etsin. Arkadaş, bu idmanla yalnız Molon [1] nefesini tüketsin. Biz kendi rahatımızı düşünelim; bize ihtiyar bir kadının baksın, tüküre tüküre sıkıntılardan kurtarsın!»

Böyle dedim. O da bana, önceki tatlı gülüşü ile, Musa'lar tarafından bir dostluk hediyesi olarak tavşan değneğini verdi. Sonra o, sola saparak Pyksa yolunu tuttu; ben de Eukritos ve güzel küçük Amyntas'la birlikte Phrasidamos'lara gittim. Orada yumuşak sazdan, henüz kesilmiş asma dallarından yapma, yere serili derin döşeklere keyifle uzandık. Birçok kavaklar, birçok karaağaçlar başımızın üstünde sallanıyordu. Yanımızda Nymphaların mağarasından mukaddes bir su çağlıya çağlıya dökülüyordu. Güneşten yanan agustos böcekleri de gölgeli dalların arasından avazları çıktığı kadar ötüyorlar; uzakta dikenli böğürtlen çalılıklarında bir kurbağa bağıırıyordu; tarla kuşları, sakalar ötüşüyor, kumru dem çekiyordu; sarı sarı arılar pınarın etrafında uçuşuyorlardı. Her tarafta bereketli bir yaz kokusu, bir yemiş mevsimi kokusu vardı. Ayaklarımızda bol bol armutlar, iki yanımızda da bol bol elmalar yuvarlanıyordu; eriklerin yükünden dallar yerlere kadar eğiliyordu. Küplerin ağzından dört yıllık mumu çıkarıp attılar. Ey Parnassos'un [2] zirvelerinde oturan Kastalia

[1] Meçhul bir şahıs. Anlaşılan o da Philinos'a tutkundu.

[2] Merkezî Yunanistan'da Musa'ların barındığı meşhur dağ.

Daphnis [1] bir gün Ksenea'ya nasıl tutulmuş; yüce Haimon'un [2] veya Athos'un [3] veya Rhodophe'nin eteklerinde, yahut da arzın en uzak bir ucuna sürülmüş Kafkasya dağlarının eteklerinde eriyen karlar gibi erirken, etrafını kuşatan dağlar nasıl sızlanırlar, Himeras [4] çayının kıyılarında boy salan meşeler nasıl ağlarlarmış.

Meşhur keçi çobanının şarkısını da söyleyecek: bir gün, efendisinin kötü kibri yüzünden onu geniş bir sandığın içine nasıl diri diri kapatmışlar; ezik burunlu arılar dağ selvisi kokan sandığa kırlardan nasıl gelirler, -Musa'nın tatlı bir nektar [5] akıttığı ağzına konup -narin çiçeklerle onu nasıl beslerlermiş [6]!

Ey bahtiyarlar bahtiyarı Komatas! Bu hoş hâdise senin başına geldi, sandığın içine seni kapattılar, bütün bir meyva mevsimince arıların mumu ile sen beslendin, sen bu denemeden geçtin. Keşke sen benim günümde canlılar arasında olsaydın! Ben dağlarda şarkılarını dinler, güzel

[1] Sicilia'lı efsanevi sığırtmaç, bk. I. eid.

[2] Tuna'nın güneyinde Balkan sıradağları.

[3] Makedonya'da Khalkidike yarımadasındaki Athos dağı.

[4] Sicilia'da bir ırmak.

[5] Tanrıların içeceği.

[6] Skholiast'a göre bu efsaneyi Güney İtalya'da Rhegion'lu Lykos anlatmış. Keçi çobanı olan şair Komatas efendisinin sürüsünden keçileri çalar Musa'lara kurban edermiş. Sahibi bir gün kızmış, o kadar sevdiği bu tanrıçalardan yardım görecekti mi diye, çobanı bir sandığın içine kapamış Komatas'ı, Musa'ların gönderdiği arılar beslemiş.

keçilerini otlatırdım; sen de meşelerin veya pırnalların altına uzanır, türküler çağırırdın, ilâhi Komatas!»

Bu güzel sözleri söyleyip sustu; bunun üzerine, ben de ona şöyle dedim:

«Sevgili Lykidas, dağlarda öküzleri otlatırken, Nymphalar bana da birçok güzel şarkılar öğrettiler; kazandıkları ün onları ta Zeus'un tahtına götürdü; ama şu senin için söylemek istediğim hepsinden de üstün. Haydi dinleyiver: sen de Musa'ların dostusun!

(*Şarkı söyler*)

Aşklar Simikhidas için aksırmış olacaklar [1], çünkü keçiler ilkbaharı ne kadar çok severse, o zavallı da Myrto'yu o kadar seviyor. Fakat bizimkinin dünyada her şeyden çok sevdiği Aratos arzu dolu gönlünü bir çocuğa vermiş. Aristis bilir[2] ... Phoibos'un bile, sehplarının yanıbaşında kendisi için lyra çalıp şarkı söylemekten çekinmeyeceği şu kibar, yüksek değerli adam iyi bilir ki Aratos bir çocuğun aşkı yüzünden kemiklerinin iliğine kadar yanıyor.

Sen bu çocukta arzu uyandır, ey şirin Homole memleketini [3] koruyan Pan! Onu - Philinos olsun, bir başkası olsun, kim olursa olsun - dostumun arzu dolu kollarına at. Bunu

[1] Aksırma tanrıların bir işaretiydi ve bazı hal-lerde iyiye yorulurdu.

[2] Aratos ve kitara çalmakta mahir Aristis iki Kos'lu olsalar gerek.

[3] Thesalia'da.

Nymphaları [1], Pholos'un [2] kayalık oyuğunda yaşlı Khiron'un Herakles için diktiği krater böyle bir krater miydi? Ve, Anapos'un kıyılarında oturan şu meşhur çobana, gemileri dağ parçaları ile taşıyan güçlü kuvvetli Polyphemos'a mağarasının ortasında hora teptiren nektar bunun gibi [3]; sizin, ey Nympha'lar, Demeter Halois'in sunağı yanında bizim için bol bol doldurduğunuz içki gibi miydi? Ah, keşke ben büyük harman küreğini tanrıçanın yığınınına bir daha saphıyabilsem, o da, iki elinde başaklar ve gelincikler, bana gülse!

Irgatlar veya Tırpancılar

(X. eid.)

GİRİŞ

Bu eidyllion'da konuşan ve birer türkü çağıran iki ırgatın memleketini gösterir hiçbir delil yoktur. Ancak 15. mısırda adı geçen Polybotas adı Kos adası ile ilgilidir; diğer taraftan esmer bir kıza Suriyeli adının takılması, Lityerses'in anılması bu küçük sahnenin yerinin Yakın Doğuda olduğunu düşündür-

[1] Kastalia, Delphoi kutlağına yakın bir pınardır.

[2] Yarı insan^e ve yarı at olan Pholos, Herakles'i mağarasında ağırlamak için ona Dionysos'tan hediye aldığı fevkalâde şarabından ikram etmişti.

[3] *Odyssëia*'nın IX. kitabında anlatılan meşhur vaka kastediliyor.

mektedir. X. eidyllion'her ihtimalle Kos'ta yazılmıştır.

Başka ırgatlarla birlikte Milon ile Bukaios güneşin altında ekin biçmektedirler: Milon arkadaşının isteksiz çalıştığını ve geride kaldığını görerek niçin keyifsiz olduğunu sorar. Bukaios kara kuru bir flütçü kıza âşıktır. Bukaios ne kadar hassas ve hayalci ise, Milon o derece kaba, alaycı ve realisttir: aşk onun nazarında işi gücü olmıyan zenginlerin harcıdır (bk. bu hususta Su. Sinanoğlu, Verona'lı Catullus, Tercüme Dergisi sayı 45, Mayıs-Haziran 1948). Bukaios'un sevgilisi için söylediği türkü sâf heyecanı, içli ifadesi, imajları ile tam bir halk şairidir. "Kara,, nın da güzel olabileceği motivı bizim halk edebiyatımızda raslanan motivlerden biridir. Bukaios'un türküsü insana ister istemez Karacaoğlan'ın "Bana kara diyen dilber,, diye başlayan şiirini hatırlatıyor (Boratav-Fıratlı, Halk şiiri antolojisi, s. 128); Karacaoğlan da tıpkı Bukaios gibi sümbüle başvuruyor ("Sümbül de kara değil mi?,,).

Milon'un şarkısı bir tırpancı şarkısıdır. Lityerses Phrygia'da Kelainai kıralı Midas'ın gayri meşru oğluydu; çiftçilikle meşgul olur, hasat zamanı geçen yabancılardan yardım ister, gece olunca kellelerini uçururdu. Fakat günün birinde oralara Herakles gelmiş ve Lityerses'i öldürmüştür. Phrygia'lı tırpancıların ekin biçerken bu meşhur tırpancının şere-

*fine türkü söylemeleri âdet olmuştu: Lityer-
ses türküsü, tırpancı türküsü demekti. Ekin
biçiminde veya bağ bozumunda müşterek işin
zahmetini hafifletmek için hep bir ağızdan
böylesine türküler çağırmak muhtelif memle-
ketlerde bugün hâlâ devam edegelen bir
âdettir.*

MILON. — İrgat Bukaios, biçare adam, sa-
na bugün ne oluyor? Eskisi gibi doğru bir hat
üzerinden tırpan atamıyorsun; ekini de yanındaki
ile beraber biçemiyor, geride kalıyorsun; ayağına
kaktos batmış bir koyun gibisin: sürünün peşin-
den geliyorsun. Akşam üzeri, öğleden sonra ha-
lin nice olacak? Baksana, daha yeni başladın: sen
şimdiden sapları yerden biçemiyorsun!

BUKAIOS. — Milon, yorulmak bilmez tır-
pancı, kaya parçası gibi sağlam adam, yanında
bulunmıyan bir insanı hiç mi özlediğin olmadı?

MILON. — Hiç! Bir ırgatın uzakta olanla-
rı özlemesi de neymiş?

BUKAIOS. — Aşk yüzünden geceleri uy-
kusuz kaldığında mı hiç olmadı?

MILON. — Tanrı esirgesin! Köpek ciğer
sarmasının tadını almamalı [1]: doğru değil!

[1] Aslında: «köpek *khorion*'un tadını almamalı»
denmiştir. Χόριον, barsakları saran zardır; bu zar veya

BUKAIOS. — İyi ama, Milon, ben, hemen hemen on gündür âşıkım.

MILON. — Sen fıçıdan dolduruyorsun [1], belli! Ama benim yetecek kadar şıram bile yok.

BUKAIOS. — İşte böyle, ekinden beri kapımın önü bile çapa yüzü görmedi.

MILON. — Uykularına giren kız kim?

BUKAIOS. — Polybotas'ın kızı: hani geçen gün Hippokion'un tarlasında tırpancılara flüt çalıyordu.

MILON. — Tanrı kabahatliyi meydana çıkardı [2]. Çoktan beri aradığını buldun. Anız çekirgesi [3] geceleri sana sürtünecek.

BUKAIOS. — Sen benimle alay etmeye başladın, ama yalnız Plutos değil, o akılsız Eros da kör [4]: büyük söyleme.

MILON. — Büyük söylemiyorum; yalnız sen, ekini yere sermeye ve güzelin için bir aşk şarkısı söylemeye bak: daha bir zevkle çalışırsın. Gerçekten sen bir zamanlar musikiden anlardın.

gömekle Yunanlılar, bildiğimiz ciğer sarması gibi gayet lezzetli yemekler yaparlardı. Milon bir ırgatın âşık olmasını çok görüyor.

[1] «Senin tuzun kuruda» mânasında bir tâbir.

[2] Bu da bir tâbirdir: mânası mûtaakıp cümleden çıkarılmaktadır.

[3] Milon bu tâbiri arkadaşının sevdiği kara kuru kız için kullanıyor.

[4] Zenginliği insanlara rasgele dağıttığı için zenginlik tanrısı Plutos kör olarak tasavvur edilirdi. Bukaios zenginlik tanrısının icraatında mantık aranmadığı gibi aşk tanrısının hareketlerinde de mantık aranmayacağını ifade etmek istiyor.

BUKAIOS. — (*Şarkı söyler*) «Pieria'lı [1] Musa'lar, çevik kızı benimle birlikte terennüm edin; tanrıçalar, elinizin değdiği her şey güzel olur.

Sevimli Bombyka'm, herkes sana Suriyeli diye ad takmış; sana kuru kız, güneşten yanmış diyorlar; bir ben sana bal rengi diyorum.

Menekşenin rengi de koyudur, yazılı sümbülün de [2]; ama bak, çelenkler için ilkönce onları toplarlar.

Keçi yoncanın, kurt keçinin peşinden gider turna sapanın peşinden [3]; ben ise senin için çıldırıyorum.

Geçmiş zamanlarda Kroisos'a [4] ait olduğu söylenen bütün o zenginlikler keşke bende olsaydı: altınlarla bezeli olarak her ikimiz Aphrodite'ye vakfedilirdik; elinde flütün olur, bir gül veya elma tutardın; ben de güzelce giyinir kuşanır, her iki ayağıma da yepyeni ayakkabılar [5] geçirirdim.

[1] Makedonya'da denize açılan bir mntaka olan Pieria, Musa'ların en eski yurdudur.

[2] Sümbül bir rivayete göre Hyakinthos'un kanından, bir başka rivayete göre de Aias'ın kanından hâsıl olmuş. Eskiler bu çiçeğin üstünde V veya AI işaretlerini yani Hyakinthos veya Aias adlarının ilk harflerini görürlerdi.

[3] Tohumlar saçıldıktan sonra sapanla son bir defa geçilerek tohumların toprağa iyice gömülmesi temin edilir; turna buğday tanelerini yemek için sapanın peşinden gider

[4] Zenginliği ile meşhur Lydia kıralı.

[5] Aslında: «Yepyeni Amyklai'ler»: Lakonia'da Amyklai şehrinde imal edilen ayakkabılar meşhurdu.

Sevgili Bombyka'm, senin ayakların birer aşık, sesin bir sihir [1]; hele tavrını, ah! hiç anlatamam!>

MILON. — Bak hele! Meğer Bukos ne güzel türküler bestelermiş de biz farkında değiliz! Ahengin şeklini ne iyi hesaplamış [2]! Yazık şu sakalıma, boşuna uzatmışım! Ama bir de şunu dinle: ilâhî Lityerses'in [3] şarkısıdır: (*Şarkı söyler*)

«Bol meyva ve bol başaklar tanrıçası Demeter [4], senden dileriz, şu ekin kolayca biçilsin ve çok çok bereketli olsun.

Sap toplıyan ırgatlar, demetleri sıkı bağlayın; biri gelip de demesin: İncir odunundan bu adamlar! yazık bunlara verilen paraya!

Biriktirdiğiniz ekin yığınlarını Boreas'ın veya Zephyros'un [5] estiği tarafa çevirin: böyle olursa, başaklar olgunlaşır.

[1] Aslında: τρύχος; skholiast'a göre τρύχος bir nebattır; bir şeyin yumuşaklığını, tatlılığını ifade etmek için onun bir τρύχος olduğu söylenirmiş; şu halde Bukaios Bombyka'nın sesinin tatlı olduğunu ifade etmek istiyor. Şayet τρύχος, iddia edildiği gibi, badincaniye fasilesinden bir nebat olan στρύχος ise, o zaman Bukaios kızın sesinin bir sihir olduğunu söylüyor; çünkü bu nebatın usaresi şaraba karıştırıldı mı insana acaip bir saadet hissi verirdi.

[2] Milon teknik *terme*'leri doğru dürüst kullanmıyor.

[3] Bk. X. eid. a giriş.

[4] Demeter için bk. VII. eid. Not 3.

[5] Boreas Kuzey rüzgârı, Zephyros Batı rüzgâridir.

BUKAIOS. — (*Şarkı söyler*) «Pieria'lı [1] Musa'lar, çevik kızı benimle birlikte terennüm edin; tanrıçalar, elinizin değdiği her şey güzel olur.

Sevimli Bombyka'm, herkes sana Suriyeli diye ad takmış; sana kuru kız, güneşten yanmış diyorlar; bir ben sana bal rengi diyorum.

Menekşenin rengi de koyudur, yazılı sümbülün de [2]; ama bak, çelenkler için ilkönce onları toplarlar.

Keçi yoncanın, kurt keçinin peşinden gider turna sapanın peşinden [3]; ben ise senin için çıldırıyorum.

Geçmiş zamanlarda Kroisos'a [4] ait olduğu söylenen bütün o zenginlikler keşke bende olsaydı: altınlarla bezeli olarak her ikimiz Aphrodite'ye vakfedilirdik; elinde flütün olur, bir gül veya elma tutardın; ben de güzelce giyinir kuşanır, her iki ayağıma da yepyeni ayakkabılar [5] geçirirdim.

[1] Makedonya'da denize açılan bir mntaka olan Pieria, Musa'ların en eski yurdudur.

[2] Sümbül bir rivayete göre Hyakinthos'un kanından, bir başka rivayete göre de Aias'ın kanından hâsıl olmuş. Eskiler bu çiçeğin üstünde V veya AI işaretlerini yani Hyakinthos veya Aias adlarının ilk harflerini görürlerdi.

[3] Tohumlar saçıldıktan sonra sapanla son bir defa geçilerek tohumların toprağa iyice gömülmesi temin edilir; turna buğday tanelerini yemek için sapanın peşinden gider

[4] Zenginliği ile meşhur Lydia kralı.

[5] Aslında: «Yepyeni Amyklai'ler»: Lakonia'da Amyklai şehrinde imal edilen ayakkabılar meşhurdu.

Sevgili Bombyka'm, senin ayakların birer aşık, sesin bir sihir [1]; hele tavrını, ah! hiç anlatamam!>

MILON. — Bak hele! Meğer Bukos ne güzel türküler bestelermiş de biz farkında değiliz! Ahengin şeklini ne iyi hesaplamış [2]! Yazık şu sakalıma, boşuna uzatmışım! Ama bir de şunu dinle: ilâhî Lityerses'in [3] şarkısıdır: (*Şarkı söyler*)

«Bol meyva ve bol başaklar tanrıçası Demeter [4], senden dileriz, şu ekin kolayca biçilsin ve çok çok bereketli olsun.

Sap toplıyan ırgatlar, demetleri sıkı bağlayın; biri gelip de demesin: İncir odunundan bu adamlar! yazık bunlara verilen paraya!

Biriktirdiğiniz ekin yığınlarını Boreas'ın veya Zephyros'un [5] estiği tarafa çevirin: böyle olursa, başaklar olgunlaşır.

[1] Aslında: τρῦχος; skholiast'a göre τρῦχος bir nebattır; bir şeyin yumuşaklığını, tatlılığını ifade etmek için onun bir τρῦχος olduğu söylenirmiş; şu halde Bukaios Bombyka'nın sesinin tatlı olduğunu ifade etmek istiyor. Şayet τρῦχος, iddia edildiği gibi, badincaniye fasilesinden bir nebat olan στρῦχος ise, o zaman Bukaios kızın sesinin bir sihir olduğunu söylüyor; çünkü bu nebatın usaresi şaraba karıştırıldı mı insana acaip bir saadet hissi verirdi.

[2] Milon teknik *terme*'leri doğru dürüst kullanmıyor.

[3] Bk. X. eid. a giriş.

[4] Demeter için bk. VII. eid. Not 3.

[5] Boreas Kuzey rüzgârı, Zephyros Batı rüzgâridir.

Ekin dövüyorsanız, öğle uykusunu bırakın: sap en iyi o saatlerde saman olur.

Ekin kaldırıyorsanız, tarla kuşu uyandığı zaman iş başında olmalı, uyuduğu zaman da bırakmalı; güneşin yaktığı saatlerde ise dinlenmeli.

Ah çocuklar, kurbağanınki gıpta edilir hayat doğrusu! Su veren onun hiç umurunda değil: istediği kadar var.

Mercimeği daha iyi pişirmeye bak, para düşkünü kâhya; dikkat et, kimyonu ufalarken elini kesmiyesin.»

Güneş altında ter döken insanlar işte böyle sine şarkılar söylemelidir. Sen o karnı aç aşkını, Bukaios, git de sabah yatağında yatan anana anlat, iyi edersin!

Kyklops

(XI. eid.)

GİRİŞ

İlk mısralardaki hitap, bu şiirin Nikias'ın ve hekimliğinin tanındığı bir muhitte yazıldığına bir delildir; diğer taraftan Theokritos'un Polyphemos'u yarı şakalı bir eda ile "memleketlim," diye takdim etmesi, şairin Sicilia'dan uzakta olduğunu göstermektedir: XI. eidyllion Doğu'da yazılmıştır.

Şair, dostu hekim Nikias'a Aşk'ın açtığı yaralara merhem ve tozların kâr etmediğini, aşka karşı yalnız şiirin bir deva olduğunu

söyler ve misal olarak Polyphemos'u gösterir: Polyphemos derdini unutmak için bir kayanın tepesine oturur, enginlere bakarak Galateia'sı için türküler çağırır, kendini öyle avuturmuş.

Polyphemos'u, Polyphemos'un aşkını, Galateia'yı VI. eidyllion'dan tanıyoruz (bk. VI. eid. a giriş).

Polyphemos'un söylediği güzel türküde Theokritos'un hellenistik şairlerin aşk anlayışı ile, tekerleme haline gelmiş aşk motifleri ile alay ettiği söylenmiştir. Şüphesiz Theokritos "elmalarla, güllerle, zülûflerle,, ifade edilen zarif ve ihtirassız aşklarla, "gerçek arzularla çılgınca seven,, kaba memleketlisi Polyphemos'un aşkını tezat halinde görmüştür. Fakat Polyphemos'un türküsünü yalnız bir alay vesilesi olarak görmek yanlıştır. Türküde, tıpkı III. eidyllion'un keçi çobanının sözlerinde olduğu gibi, sâflık, nazlı tavırlar, şikâyetler, temenniler, vaadler vardır. Ancak Polyphemos'un türküsünde hakiki bir sevginin, hakiki bir ıstırabın derin sızısı da hissediliyor. Sevgisinden vazgeçemeyeceğini itiraf ettiği zaman; çirkinliğini müdriktir, çirkinliğinden bahsettiği zaman; kız dudaklarını öptürmezse, elini öpmeye razı olacağını söylediği zaman haline hakikaten acıyoruz. Nazlı tavırları, çocukça kurnazlıkları ise bizi eğlendiriyor. Türkünün son kısmında Polyphemos'un birdenbire aşkından kurtulmuş gibi konuşması çok âni ve beklenmedik bir değişme

*olarak vasıflandırılmıştır. Fakat bu itham yersizdir: Polyphemos kayanın tepesinde uzun müddet hayal kurmuş, hasretini ifade etmiş içini dökmüştür; biraz ferahladığı için yapılması icabeden ve o âna kadar ihmal ettiği gündelik işlerinin başına dönebilecek bir hale gelmiştir. Şarkının sonunda kendisinde hâsıl olan ruh haleti onu iyimserliğe sevk etmektedir. Söylemeye bile lüzum yoktur ki bu ferahlık geçicidir; ertesi gün ve gelecek günler Polyphemos gene kendisini aşkın işkenceli ıstı-
rabına terk edecek, gene gündelik işlerini bırakıp kayaya tırmanacak, gene hasret dolu türküler çağıracaktır. Şiir tam bir deva olmaktan ziyade teskin edici bir ilâçtır, bir palliativdir.*

Bence sevdaya kâr edecek ne bir merhem bulunur, Nikias [1], ne de bir toz; o derdin devası ancak Pieria'lı kızların [2] elindedir:

[1] Bu şiirin ithaf edildiği Nikias Theokritos'un yakın dostu ve tanınmış bir hekimdi. İcra ettiği hekimlik sanatının yanında şiiri de ihmal etmiyen Nikias devrinin cazip simalarından biridir; Anthol. Pal. da dokuz epigramı muhafaza edilmiştir; Tegea'lı Anyte'nin tesiri altında kaldığı bellidir (bk. Önsöz I ve II, 3).

[2] Pierid'ler, Pieria'lı kızlar Musa'lardır (bk. X. eid. s. 74 Not 1).

onlar insanları iyi eden tatlı bir devadır, ama onları ele geçirmek öyle kolay değil! Bunu sen de bilirsin: hem hekimsin, hem de dokuz Musa'lar seni herkesten çok sever. Bak, memleketlim Kyklops, o eski Polyphemos, dudaklarında, şakaklarında yeni yeni tüyler bitmeye başladığı yaşta, Galateia'ya gönül verdiği zaman, vaktini en iyi böyle geçirirdi [1]. Hem öyle elmalarla, güllerle, zülüflerle değil, gerçek arzularla çılgınca sever, başka hiçbir şeyi kendine tasa etmezdi. Koyunları yeşil otlaktan birçok defalar ağıllarına tek başına döndüler! Polyphemos ise, denizin yosunlu kıyısında, tan yeri ağarırken başlar, Galateia'sı için türküler çağırarak erir dururdu; ciğerinde, büyük Kypris'in [2] bir ok saplayıp açtığı pek zalim bir yara vardı [3]. Ama o devasını bulmuştu: yüksek bir kayanın üstüne oturur, oradan denizlere bakarak şu türküyü söylerdi:

«Benim ak Galateia'm! neden seni seveni kendinden uzaklaştırıyorsun? Ey bana peynirden daha ak, kuzudan daha körpe, danadan daha canlı, koruktan daha parlak görünen kız! Niçin buralarda beni böyle tatlı bir uyku sarmışken

[1] Kykloplar, Polyphemos ve Galateia için bk. VI. eid. a giriş. Polyphemos Sicilia'lıdır; bu bakırdan Theokritos'un yurttaşdır.

[2] Aphrodite.

[3] Ciğer hislerin merkezidir; kş. bizim halk edebiyatımızda meselâ Hüseyinî (Boratav-Fıratlı, Halk şiiri antolojisi, s. 91): «ciğerciğim aşk oduyla deline».

dolaşıyorsun da, o tatlı uyku beni bırakınca hemen uzaklaşıyor, boz kurda raslamış koyun gibi kaçıyorsun? Kız, ben sana anamla geldiğin ilk andan beri vurgunum: sen dağdan sümbül toplamak istiyordun, ben de kılavuzluk ediyordum. Seni daha başka defalar görmüşken, sevgimden vazgeçmek elimden gelmez artık. Ama, Zeus hakkı için, bu senin hiç hiç umurunda değil!

Benden neden kaçtığını biliyorum, güzel kız: koca alnımda bir kulağımdan bir kulağıma uzanan büyük, kıllı, bir tek kaşım, bir tek gözüm var da ondan; dudagımın üzerinde de yassı bir burnum var. Evet, böyleyim, ama gene de bin davar otlatıyorum; onlardan en besleyici sütü sağıp içiyorum; mağaramda peynir hiç eksik olmuyor: ne yazın, ne güzün, ne de kışın ortasında; sepetlerim her zaman ağzına kadar doludur. Birçok günler, sevgili tatlı elmam, hem senin hem de kendim için gece geç vakte kadar türküler çağırdığım zaman, syrinks'imi öyle tatlı tatlı çalışıyorum ki buradaki Kykloplardan birinin elinden gelmez. Senin için, hepsinin de alnı hilâlli onbir geyik yavrusu besliyorum, dört de ayı eniği. Haydi bana gel, zararını görmezsin. Bırak parıltılı deniz kıyıya çarpıp gürlesin: mağaramda benim yanımda daha tatlı bir gece geçirirsin. Orada defneler, kıvrak selviler, kara sarmaşıklar var; yemişi tatlı bir bağım var, soğuk akar bir suyum var: bol ağaçlı Aitne [1] o ilâhî içeceği bana ak karlarından gönderiyor. Denizde, dalga-

[1] Etna yanardağı.

ların içinde oturmayı bunlara kim tercih eder? Sana pek kıllı görünüyorsam, benim meşe kütüklerim, kül altında hiç sönmiyen bir ateşim var; senin elinden olduktan sonra, razıyım, canımı da, şu her şeyden çok sevdiğim biricik gözümü de yak.

Ah keşke anam beni galsamalı doğursaydı! Sulara dalıp yanına gelir, dudaklarını istemezsen elini öperdim; hem sana ak zambaklar, yahut al taçlı zarif afyon çiçekleri getirirdim; ama bunlar yazın, ötekiler ise kışın açar; elbette hepsini birden getiremezdim. Buraya bir yabancı gemisi ile gelecek olursa, hemen hemen yüzme öğreneceğim, küçük kız [1]: derinlerde yaşamaktan duyduğunuz zevk neymiş, bilmek istiyorum!

Ah Galateia, denizden bir çıksan, çıksan da evine dönmeyi, benim şimdi burada oturup unuttuğum gibi, sen de öyle unutsan! Benimle beraber çobanlık etmeye, süt sağmaya, ekşi maya katarak süttten peynir yapmaya ah bir razı olsun! Bana bir anam haksızlık ediyor, ondan şikâyetçiyim: sana bir defacık olsun benim için güzel bir söz söylemedi; beni günden güne zayıflar görüyor da gene söylemiyor. Ona diyeceğim ki başım da, iki ayağım da zonkluyor: ben dertliyim, o da dertlensin.

Ey Kyklops, Kyklops! Senin aklın nerelere uçtu? gidip sepet örsen, kuzularına körpe dallar

[1] Polyphemos'un adasına bir yabancı gelecek, gelecek ama ona yüzme öğretmeyecek, o «biricik» gözünü oycak!

koparıp getirsen, elbet daha akıl kârı olur. Önüne geleni sağ: niçin kaçanı kovalarsın? Galateia gibi, ondan daha güzelini bulursun. Geceleri nice nice kızlar beni oyunlarına çağırıyor; onlara uydum mu, hepsi de katıla katıla gülüyor. Belli ki bu diyarda benim de bir değerim var!»

Polyphemos sevdasını işte böyle şarkılarla avutur, otlatırdı; paralarını harcasa, günlerini o kadar hoş geçiremezdi.

Oğlan

(XII. eid.)

GİRİŞ

Bu eidyllion'un Kos adasında yazılmış olması muhtemeldir; mevzu ve işleniş tarzı Kos'lu Philetas'ı hatırlatmaktadır. 5. mısradaki "üç kere evlenen kadın"la, bazı filologların iddia ettiği gibi, Mısır kraliçesi Arsinoe kastediliyorsa, o zaman bu şiirin Theokritos İskenderiye sarayından ayrılıp Kos'ta yerleştikten sonra yazıldığı düşünülmelidir.

Şiir bilhassa mevzu bakımından modern okuyucuda iyi bir tesir bırakan şiirlerden değildir; bu nevi aşk en çok Dorlar arasında rağbet görürdü. Diğer taraftan bu eidyllion'da hakiki bir sevginin izlerini bulmak da güçtür: şiirde zorlanmış bir eda vardır; şair sevdiği çocuktan mukabele görmenin saadeti ile geleceği düşünüyor ve gelecek nesillerin bu aşk-

larını örnek olarak almasını, kendilerine gıpta etmesini temenni ediyor. Fakat sonra, Megaralılar arasında Diokles şerefine tertibedilen bir öpme müsabakasını anıyor ve o müsabakanın hakemini kıskanmakla sevdiğine hayalene de olsa ihanet ediyor. Şiirin sevimli bir tarafı yoktur; bazı lehçe hususiyetlerine edilen temas (mıss. 13-14); Sicilia halkı arasında yaygın bir itikadı zikir (mis. 24); sevdiğini kurtarmak için muharebede ölen Diokles'i ve onunla ilgili müsabakayı anma (mıs. 26 v.d.) gibi unsurlar şiirdeki suni edayı daha da belirtiyor. Ancak baştaki teşbih (mıs. 3 v.d.), bu şiirde epey yersiz olmakla beraber, ekseri filologların iddiasına rağmen, bence hiçbir aksaklık arzetmiyor; veya bir aksaklık varsa bu IV. eidyllion'un 39. mısraında görülen teşbihteki aksaklıktan pek farklı değildir.

Geldin, sevgili çocuk: üçüncü gece, üçüncü şafakla geldin. Arzu duyanlar bir gün içinde ihtiyarlar. Bahar kıştan, elma erikten ne kadar daha tatlı ise, koyunun yünü kuzununkinden ne kadar daha sık ise, genç bir kız üç defa kocaya varan bir kadına ne kadar tercih edilirse, geşik danaya nazaran ne kadar daha çevikse, sesi ahenkli bülbül de bütün kanadlılar arasında ne

kadar üstün bir şarkıcı ise, işte yanıma gelmekle beni o kadar sevindirdin; güneşin ortalığı kasıp kavurduğu saatlerde bir kayın ağacının gölgesine koşan bir yolcu gibi sana koştum.

Aşklar her ikimizin üzerine aynı şekilde üflesinler, bizden sonra gelecek bütün insan nesilleri için biz bir türkü mevzuu olalım: «Geçmiş zaman insanları arasında ilâhi bir çift yaşadı; Amyklai diliyle konuşanlar, birine eispnelos [1] derdi; diğerine de, Thessalia ağızı ile aites [2]. Birbirlerini aynı hararetle sevdiler. Herhalde o zamanlar insanlar altın çağına dönmüş olmalılar ki sevilen sevgi ile mukabele ediyordu.»

Bu böyle olsun, Kronides [3] baba; böyle olsun, ihtiyarlamak bilmez ölümsüzler: iki yüz nesil sonra, gün gelsin. dönüş yolu olmıyan Akheron kıyılarında [4] biri bana desin ki: «Senin ve sevgili oğlanının birbirinize olan aşkınız dillerde dolaşüyor, hele gençlerin ağzından hiç düşmüyor.»

Ama bunu göklerde yaşıyan tanrılar nasıl buyururlarsa öyle yapsınlar. Ben burnumun üstünde yalanın alâmeti olan sivilceler çıkmadan [5], senin güzelliğini övebilirim. Sen beni

[1] *Eispnelos* sevendir. Amyklai Lakonia'da bir şehirdir. Burada bütün Lakonia'yı temsil ediyor.

[2] *Aites* sevilendir.

[3] Kronides (= Kronos oğlu) Zeus'tur.

[4] Akheron yeraltı dünyasında akan bir nehirdir.

[5] Skholiast'a göre, insanın burnunda veya alnında çıkan sivilceler Sicilia'lıların nazarında yalanıcılık alâmetiydi.

bazen üzdünse de, bunu bana derhal unutturdun, beni iki kat memnun ettin; senden, fazlasını elde etmiş olarak ayrıldım.

Nisos Megara'lıları [1], kürekçilikte yükselmiş millet, bahtiyar olasınız! Siz ki, gelen bütün misafirler arasında, en çok Attike'li seveci Diokles'i [2] ağırladınız! Çocuklar, her yıl, baharın açtığı ilk günlerde mezarının başına üşüşür, öpme mükâfatını kazanmak için yarışır. Dudak üzerine dudağını hangisi daha tatlılıkla değdirirse, o, anasının yanına bir yığın çelenkle döner.

Çocukların öpüşlerine hakemlik eden bahtiyardır. O şüphesiz, gözleri ılık dolu Ganymedes'ten [3] ağzının Lydia taşı [4] gibi olmasını bütün kalbi ile diler; gerçek sarraflar altının kalp olup olmadığını bununla anlarlar.

Hylas

(XIII. eid.)

GİRİŞ

Şiirin hekim Nikias'a (bk. XI. eid. Not 1) ithaf edilmesi ve Rodos'lu Apollonios'un des-

[1] Nisos Megara'nın efsanevî kralıydı.

[2] Diokles için bk XII. eid. a giriş.

[3] Ganymedes fevkalâde güzel bir gençmiş; tanrılar, Zeus'un sakisi olsun diye onu göğe kaldırmışlar; başka bir rivayete göre Zeus'un kartalları veya Zeus'un kendisi, Ganymedes'e âşık olarak, kartal şekline girerek çocuğu kaçırmış. Hakemin Ganymedes'e hitabetmesi herhalde Ganymedes'in oğlanların en meşhuru olmasından ileri geliyor.

[4] Mihenik taşı.

tanında aynı mevzuu işliyen kısımla inkâr edilmez münasebeti bu eidyllion'un da Doğu'da yazıldığına hükmettirmektedir.

XI. eidyllion'da olduğu gibi mevzua bir hitapla giriliyor: Aşk eskidir, eski nesilleri de, hattâ ünlü kahramanları bile hükmü altında tutmuştur. Meşhur Herakles dahi âşık olmuştu: böylece epik hikâyeye geçiliyor: Herakles'in sevdiği sarışın çocuk -Hylas-, kahramanla beraber, altın postu ele geçirmek için Kolkhis'e yapılan sefere iştirak ediyor. Yolda geceyi geçirmek için karaya çıktıkları sahilde Hylas su almak için ordugâhtan ayrılıyor ve bir pınar bulup kovasını daldırdığı sırada güzelliğine hayran olan pınar Nympha'ları eline sarılıp onu suyun dibine çekiyorlar. Herakles Hylas'ı merak ederek yola düşüyor, yeis içinde memleketi baştan başa dolaşıyorsa da çocuğu bulamıyor ve bu arada diğer kahramanlar hareket ettikleri için Kolkhis'e yaya olarak gidiyor.

Aslen belki de Mysia'lı olan Hylas genç bir kahraman olarak tasvir edilir, muhtelif doğu ve Yunanistan kültlerinde yer alırdı. Tarihçi Hellanikos'un Hylas'tan bahsettiğini biliyoruz; fakat Hylas bilhassa hellenistik devirde çok beğenilen ve işlenen bir mevzu olmuştur; Kallimakhos, Nikandros ve Rodos'lu Apollonios onu ele almışlardır. Rodos'lu Apollonios (bk Önsöz II, 1) Iason'un idaresinde Argo gemisine binip Kolkhis'teki altın

postu almaya giden kahramanları terennüm eden Argonautika adlı destanında bu hâdiseyi büyük bir itina ile işlemiştir (I, 1207 v. d.). Hattâ Theokritos mu Apollonios'u, yoksa Apollonios mu Theokritos'u örnek tutmuştur meselesi büyük münakaşalara yol açmıştır mesele halledilmiş değildir.

Theokritos bu mevzuu kendine has bir tarzda işlemiştir. XIII. eidyllion bir epyllion'dur (bk. Önsöz II, 2): epik kelimeler sayıca az değildir; fakat Dor lehçisinin hâkim edası içinde o epik kelimelerden çok yer yer beliren homerik üslûb bu şiire hususi ve izah edilmez havasını veriyor. Theokritos homerik üslûbu, epik kelimeleri kendi Dor ağzı ile fevkalâde ahenkli bir tarzda telif etmiştir: epik unsurlarla bukolik unsurlar şiirde ne kadar güzel mezcedilmişlerse, dil ve üslûpta da o kadar muvaffakiyetli bir bütünlüğe erişilmiştir. Bir bukolik şair epik bir mevzuu ele aldı mı, onu kendi hislerine, anlayışına, zevkine işte böyle uydurur. Bu bir arrangement, hattâ bir tahriftir; fakat ancak üstün bir sanatın başara-bileceği bir tahrif!

Epik bir mevzuda piliçlerin cıvıldaması, analarının tüneğin üstünde kanat çırpması motivi (miss. 12-13) dahi, biraz yersiz görünmekle beraber, bir zevksizlik teşkil edecek kadar şiirin umumi edasına yabancı değildir,

68. — 69. mıs.: *bu iki mısra bozuktur. Legrand'in kabul ettiği tashihler (Hermann: γέμευ; Wordsworth: αὔτε καθαίρουv) pek tatmin edici olmamakla beraber azçok bir mâna vermektedir; tercümede bu tashihlere uyulmuştur.*

Biz öyle zannederdik ama, tanrıların hangisi Aşk'ın babası ise [1], oğlunu yalnız bizim için dünyaya getirmiş değil, Nikias: güzelin de güzel olduğunu ilkönce fark eden biz değilmiz, biz, ölmeye mahkûm ve yarın ne olacağımızı bilmiyen insanlar! Hayır: Amphytrion'un tunç yürekli oğlu da [2], vahşî bir aslana [3] meydana okuyan kahraman, o da bir çocuğa aşık, saçları zülûf zülûf sevimli Hylas'a tutkundu. Bildiklerinin hepsini, kendisini fazilet sahibi ve destanlarda anılmaya lâayık bir kahraman kılan bütün bilgisini, şefkatli bir baba gibi ona öğret-

[1] Aşk'ın anası babası üzerinde çeşitli rivayetler vardı: skholiast'tan öğrendiğimize göre Khaos'la Ge'nin, Ares'le Aphrodite'nin, Nyks'le Aither'in, Iris'le Zephyros'un, Ge ile Uranos'un oğlu olduğu zaman zaman iddia edilmiştir.

[2] Herakles Zeus'la Alkmene'den doğmuştu; fakat Alkmene'nin kocası Amphytrion kendi çocuğu ile beraber Herakles'i de yetiştirmişti (bk. XXIV. eid.).

[3] Nemea aslanı kastedilmektedir.

mişti. Güneş yarı yoluna kadar yükselsin, şafak beyaz taylarını göğe doğru sürsün, piliçler yuvalarına dönüp dönüp cıvılsın, anaları da isli tüneğinde kanat çırpınsın, ne zaman olursa olsun çocuğun yanından hiç ayrılmazdı. Onu gönlüne göre yetiştirmek istiyordu: o andan itibaren doğru yoldan yüremeli, gerçek bir insan olmalıydı.

Fakat Aison'un oğlu Iason [1], altın post peşinde denizlere açıldığı zaman, yardımı doku-nabilecek kahramanlar şehirlerde birer birer seçilerek ona katılırlarken, Midea'lı [2] kahraman Alkmene'nin oğlu da, zahmetlere katlanmasını bilen o kahraman da, zengin Iolkos'a [3] gitti. Onunla birlikte denizin kıyısına Hylas da indi,

[1] Iason'un ve diğer Argonautların efsanesi Rodos'lu Apollonios'un destanında en geniş bir şekilde anlatılmıştır. Karadeniz'in Güneydoğusunda bir memleket olan Kolkhis'te, korkunç bir ejderin himayesinde altın bir post vardır: Iason, devrin en meşhur kahramanları ile (bunların arasında Herakles, Aias'ın babası Telamon, Akhilleus'un babası Peleus, Kastor'la Polydeukes — bk. XXII. eid. —, ilâhî şarkıcı Orpheus da bulunmaktadır) altın postu ele geçirmek için sefere çıkarlar: «Argo» gemisi ile Thessalia kıyılarından hareket ederek, Helles denizinden (Çanakkale boğazından), Propontis'e (Marmara denizine) geçerler, oradan Çarpışan Kayaların arasından (Boğazdan) geçmeye muvaffak olarak Karadeniz'e açılırlar ve Kolkhis'e vâsıl olurlar. Orada kırâlin kızı Medeia'nın yardımı ile postu elde ederler ve uzun dolaşmalardan, binbir maceradan sonra yurtlarına dönerler.

[2] Midea Argolis'te bir şehirdir; Herakles'in annesi Alkmene umumiyetle Tirynthos'lu bilinirdi,

[3] Thessalia'da bir şehir.

sıraları sağlam Argo'nun yanına geldi. O gemi çarpışan kara kayalara değmeden geçti [1], bir kartal gibi aralarından süzülerek - onlar da o günden itibaren kımıldamaz oldular - enginlere açıldı, derin Phasis nehrine [2] girdi.

Pleiad'ların ufukta yükseldiği mevsimde [3], hani artık körpe kuzular analarından ayrı otlarlar, ilkbahar da sona ermeye yüz tutar, işte o zaman ilâhi kahramanların en seçkinleri deniz yolculuğuna çıkmayı düşündüler. Oyuk teknenin içinde yerlerini aldılar, üç gün devamla esen Güney yeli onları Helles denizine ulaştırdı: gittiler, Propontis'te demir atıldılar: orada Kian'ların [4] öküzleri, çektikleri sapanlarla tarlalarda geniş geniş izler açar. Akşam olunca, kürekçiler sıra sıra kumsala çıkıp yemeklerini hazırlamaya koyuldular. Bir çoğu da yere müşterek bir döşek serdiler. Oracıkta ot yığıp yatak yapmalarına pek elverişli bir çayır vardı: acı sazları gür topalakları oradan kestiler.

Sarışın Hylas da, kendisi, Herakles ve azimli Telamon'a - o ikisi yemeklerini daima bir sofrada

[1] Symplegadlar, Çarpışan Kayalar Boğazın Karadeniz ucunda karşı karşıya dururlar, bir gemi geçerken yerlerinden fırlayıp birbirlerine çarparak gemiyi parçalarlardı. Bir gemi aralarından zarar görmeden geçmeye muvaffak olduğu gün bir daha yerlerinden kımıldıyamıyacaklardı.

[2] Kolkhis'te Karadeniz'e dökülen bir nehir.

[3] Yani burcun güneşin doğmasından az evvel doğduğu mevsimde (nisan sonu-mayıs başı).

[4] Kios'luların: Skholiast'a göre, sonradan Prusa adını alan Kios Mysia'da bir şehirdi,

yerlerdi . yemekte içmek için su getirmeye gitti; kolunda tunç bir kap vardı. Çok geçmeden, çökrek bir yerde gözüne bir pınar ilişti. Etrafında birçok sazlar boy salmış, koyu koyu kırlangıç otları, solgun baldırıkaralar, gür yapraklı kerevizler, yerde sürünen ayrıık otları bitmişti. Suyun ortasında Nympha'lar raksa hazırlanıyorlardı, o uyku bilmez Nympha'lar, köylülerin ürktüğü tanrıçalar: Euneika, Malis, bir de bahar bakışlı Nykheia. Çocuk kolunu uzatıp büyük ibriğini suya daldırayım derken, hepsi birden eline sarıldılar; çünkü aşk her birinin taze gönlünü heyecana getirmiş, Argos'lu çocuğa âşık etmişti. Bir anda koyu suların içine düşüp kayboldu; yanan bir yıldız da aynı şekilde bir anda gökten denize düşer; gemicilerden biri de arkadaşlarına: «Yelkenleri gevşetin, çocuklar, der, fırtına kopacak. [1]»

Nympha'lar ağlıyan çocuğu dizlerine almışlar, tatlı tatlı sözlerle avutmaya çalışıyorlardı. Bu arada Amphitryon'un oğlu çocuğu merak ederek, İskit [2] usulü bükük yayı ile sağ elinden hiç düşmiyen topuzunu almış, yola çıkmıştı. Derin boğazının olanca kuvveti ile üç defa Hylas! Hylas! diye bağırdı. Üç defa da çocuk ona cevap verdi: ama suların dibinden gelen sesi pek hafif

[1] Kayan yıldızların fırtına rüzgârının eseceğine alâmet olduğu zannedilirdi (bk. Aratos, Phain. 92b v.d.; Vergilius, Georg. I 365 v.d.).

[2] Aslında: «Maiot usulü». Maiotlar bugünkü Azak denizinin sahillerinde yaşıyan bir İskit kavmiydi. Skholiast'ın anlattığına göre, Herakles'in ok atmayı İskit Teutaros'tan öğrendiği rivayet edilirdi.

duyuldu ve çok yakın olmakla beraber, sanki ta uzaklardan geliyormuş gibi oldu. Dağ başında bir geyik bağıracağı zaman, et yiyici aslan nasıl ininden fırlar da kendisi için hazırlanan ziyafete koşarsa, Herakles de, Hylas'ın hasreti ile yana yana, yol vermiyen çalılar içinde sağa sola koşuyor, memleketin büyük bir kısmını dolaşıyordu. Kara bahtlı âşıklar! Dağ dağ, çalı çalı gezdi, ne azaplar çekti! Iason'un işlerini kendine tase etmiyordu. Gemi, yelkenleri açmış, hınca hınç doluydu. Ama gece yarısı olunca yarıtanrılar yelkenleri tekrar indirdiler: Herakles'i bekliyordı. O ise, ayakları nereye sürüklerse, oraya gidiyordu: çılgına dönmüştü. Zalım bir tanrı içine girmiş ciğerini delik deşik ediyordu.

O güzeller güzeli Hylas bahtiyarların arasına işte böyle karıştı. Kahramanlar Herakles'i tahkir ediyorlar, gemi kaçağı diyorlardı, çünkü otuz sıralı Argo'yu bırakıp gitmişti. Ama o, Kolkhis'lilerin memleketine, misafir sevmez Phasis'e yaya geldi.

Kyniska'nın aşkı

(XIV. eid.)

GİRİŞ

Eidyllion'da kiral Ptolemaios'un portresinin, hakkında halk arasında beslenen his ve kanaatlere göre çizilmesi, bu şiirin Mısır kiralının daha çok ve daha yakından tanındığı bir muhitte, Doğu'da yazılmış olacağı fikrini

uyandırıyor. Diğer taraftan Theokritos'un Ptolemaios hakkında beslenen kanaatlere vâkıf olması ve kıralı yakından tanıdığı hissini uyandırması XIV. eidyllion'un Ptolemaios'a methiye ve Syrakusai'li kadınlar'dan (XVII. ve XV. eidyllion'lardan), yani Doğu'ya geldikten epey bir müddet sonra yazıldığını gösteriyor.

Aiskhines ile Thyonikhos adında iki arkadaş, bilmediğimiz bir şehirde karşılaşır (fakat bu şehir skholiast'ın Sicilia'da demesine rağmen, herhalde Doğu Akdeniz sahil şehirlerinden biri olsa gerek). Aiskhines dertlidir: sevgilisi Kyniska komşunun oğlu Lykos'a âşıktır; bir eğlence sırasında misafirlerden birinin Lykos adını anması üzerine Kyniska kendini tutamamış, hüngür hüngür ağlamaya başlamış. Aiskhines dayanamamış, — "sen beni bilirsin, Thyonikhos,, — sevgilisini tokatlamış, sevgilisi de alıp başını gitmiş. O günden itibaren Lykos'la yaşamaya başlamış; ama Aiskhines hâlâ âşıktır, denizi aşır asker olmayı düşünür. Thyonikhos ona Mısır kiralını tavsiye eder ve Ptolemaios'un meziyetlerini sayar.

Bu şiir bir mimos'tur (bk. Önsöz II, 2): mevzuun Sophron'da alındığına dair hiçbir delil yoktur. Şahıslar büyük bir ustalıklarla belirtilmiştir; Aiskhines heyecanlı anlarında kendi zararına dönecek münasebetsizce hareketlerden kendini alıkoyamıyan ateşli bir delikanlıdır: Kyniska'yı Lykos'un kucağına atan o iki yersiz tokattır. Asker olmak fikri de

AISKHINES. — Merhabalar, Thyonikhos efendimiz.

THYONIKHOS. — Merhabalar, Aiskhines. Görüşmiyeli çok oluyor.

AISKHINES. — Ya, çok oluyor.

THYONIKHOS. — Bir derdin mi var yoksa?

AISKHINES. — İşlerimiz pek de o kadar iyi gitmiyor, Thyonikhos.

THYONIKHOS. — Demek bunun için zayıflamışsın: sakalın bir karış uzamış, saçların bakımsız kalmış. Geçen gün Pythagoras'çının [1] biri gelmişti; tıpkı sana benziyordu: beti benzi uçmuş, yalın ayaktı. Atina'lıymış, öyle diyordu.

AISKHINES. — Şüphesiz o da âşıktı.

THYONIKHOS. — Evet, herhalde hamur işine âşık.

AISKHINES. — Şaka ediyorsun, arkadaş. Ama güzel Kyniska'nın bana neler ettiğini bilmiyorsun! Gün gelecek, göreceksin, çıldıracağım, kıl kaldı artık.

THYONIKHOS. — Sen zaten hep böylesin Aiskhines'çiğim hafif tertib ateşli: her işin ras

[1] Pythagoras'çılarla Orta Komedyâ çok alay eder. Theokritos'un zamanında —IV. asrın sonlarına doğru kyniklerin yaşayış tarzını da kabul eder — Pythagoras mektebinin asketik öğretisini benimsiyenler herhalde az değildi. Diğer taraftan burada *Pythagoras'*çi ile sadece herhangi bir asketik felsefe mensubunun kastedilmiş olması çok muhtemeldir.

gitsin istersin. Söyle bakalım ne imiş o başına gelen?

AISKHINES. — Argos'lu, ben, at sürücüsü Thessalia'lı Agis, asker Kleonikos bizim bağda toplanmış içiyorduk. İki piliç bir de süt domuzu kestirmiş, arkadaşlara Biblinos [1] şarabından açmıştım; biraz da soğanla sümüklü böcek çıkarmıştım. Neşeli bir içki sofrasıydı. Eğlence devam ederken, aklımıza esti: her birimiz kadehine sâf şarap dolduracak, kimin şerefine isterse içecekti. Yalnız kimin şerefine olduğunu söylemesi şarttı. Her birimiz -kararlaştırıldığı gibi- birer isim söylüyor, şerefe içiyorduk. Bir o, ben oradaydım ya, hiç!... Aklımdan neler geçiyordu, tasavvur eder misin? Biri bir şaka etti: «Niye konuşmuyorsun? Kurdu mu gördün [2]?» O: «Amma da nükte!» dedi ve yüzünden alev çıktı: kandil yaklaştırsan, tutuşuverirdi.

Bir Lykos var, bir Lykos, komşumuz Labas'ın oğlu, uzun boylu, nazlı bir delikanlı; bir çokları onu yakışıklı bulur. İşte bu güzelim aşk onun içindi, onun için eriyip bitiyordu. Gerçi daha ev-

[1] Yunan müellifleri Biblinos şarabını sık sık anarlar; isim Trakya'da bir bölge ile ilgili görünüyorsa da, Biblinos bir memletten ziyade bir cins şarap adı olsa gerek.

[2] Kyniska'nın âşık olduğu delikanlının adı Lykos'tur: *lykos* Yunancada kurt demektir. Misafirlerden biri Kyniska'nın ağız açmadığını görünce, bir kelime oyunu yaparak «Lykos'u mu gördün?» diye soruyor: Yunanlılar kurda raslıyan ve kurt tarafından görülen insanın dili tutulur, o insan dilsiz olur, zannederlerdi.

vel bizim kulağımıza da böyle birtakım şeyler gelmemiş değil, gelmişti, ama ben sâf adam - yazıklar olsun şu sakalıma! — bir araştırayım bile dememiştim.

Dördümüz de artık içki aleminin zevkini sonuna kadar tatmıştık; bir aralık Larissa'lı: «Benim Lykos'çuğum...» diye bir türkü tutturmasın mı? bir Thessalia havasıdır - alçak herif! Kyniska'nın gözlerinden birden bire yaşlar boşandı. Altı yaşındaki bir kız çocuğu, kucağa alınmak istediği zaman, anasının peşinden öyle hüngür hüngür ağlamaz. İşte o zaman ben - sen beni bilirsin, Thyonikhos - yanağına bir tokat, arkasından bir tokat daha attım. Mantosunu topladığı gibi, doğru kapıya gitti. «Başımın belâsı! beni beğenmedin, demek; bir başkasının koynunda yatmak daha tatlı, öyle mi? Git başka bir dostunu ısıt! Bu göz yaşları ona mı? seni aptal! aksın varsın!»

Kırlangıç damın altında yavrularına yemlerini verir vermez tekrar gıda toplamak için gene uçar gider; işte Kyniska da - ondan çabuk - yumuşak koltuğundan kalktığı gibi sofadan geçti, kapıdan çıkıp ayaklarının götürdüğü tarafa gitti. Hani bir ata sözü vardır, «boğa ormana gitti» der [1]... Yirmi gün; sonra sekiz, dokuz gün, daha on gün bugün on bir; iki gün daha koy, ayrılalı tam iki ay oluyor [2]. Saçlarımı tıpkı bir Trakya'lı

[1] Bu tâbir gidip de bir daha görünmeyenler için kullanılırdı.

[2] Aiskhines günleri onar onar hesaphıyor; ama galiba hesabı pek tutmıyor: yirmi gün geçmiş, sonra

gibi kestirsem dahi haberi olmayacak. Lykos da Lykos: dünyayı görmüyor. Kapısı Lykos'a geceleri de açık. Biz ağza alınmaya, hesaba katılmaya dahi lâayık değiliz, «biçare Megara'lılar bizler: en aşağılık mevkideyiz [1]».

Aşkımdan vazgeçsem, her şey yoluna girecek, biliyorum. Ama gel gelelim... Elde mi? Ah Thyonikhos, ne güzel söylemişler: biz, zift tammış farelere döndük [2]! Ümitsiz bir aşkın devası nedir, ben bilmem. Yalnız Simos, Tunç kıza vurulan şu delikanlı, bir deniz yolculuğuna çıktı, geldiğinde iyi olmuştu; ben yaşta bir delikanlı. Ben de denizi aşacağım; en kötüsü olmam, başta da gelmem belki, ama bir çokları gibi ben de bir asker olurum.

daha on gün geçmiş olmalı (Thyonikhos'la karşılaştığı gün on birinci) ve o «sekiz, dokuz gün daha on gün, bugün on bir» diye sayması günleri ağır ağır hesaplandığını göstermeli: fakat Aiskhines söylediği rakamların hepsini topluyor ($20 + 8 + 9 + 10 + 11 = 58$), «iki gün daha koy» tam iki ay ediyor. Theokritos'un âşıkların, herkesin bildiği aritmetiğe uymıyan hesaplarını bir eğlence mevzuu yapmış olması muhtemeldir. Yekûnu ciddiye alanlar ve hesap tutmuyor diye metinde bir mısra atlandığına hükmedenler herhalde yanıhıyorlar.

[1] Anlatıldığına göre, Megara'lılar Delphoi tanrı sözcüsüne Yunanlıların en iyileri kimlerin olduğunu sormuşlar. Pytho rahibesi birçok isimler saymış, Megara'lıların ise «ne üçüncü, ne dördüncü ne de on ikinci olarak» gelmedikleri, hesaba bile katılamıyacakları cevabını vermiş.

[2] Hoş olmıyan bir vaziyete düşüp de işin içinden çıkamıyanlar için kullanılan bir tâbir olduğunu skholiast söyler.

THYONIKHOS. — Arzularının gönlünce gerçekleşmesini çok isterdim, Aiskhines. Fakat, mademki memleketten ayrılmaya karar verdim diyorsun, hür bir insan için, paralı asker tutanlar arasında Ptolemaios'tan daha iyisi yoktur.

AISKHINES. — Başka hususlarda nasıl bir adamdır o?

THYONIKHOS. — Hür bir insan için ondan iyisi yoktur. İyi kalbli, sanat sever, kadınlara âşık, fevkalâde hoş, kendisini seveni bilir, sevmiyeni daha da iyi bilir, birçok kimselere ve bol bol ihsanlarda bulunur, bir şey istedin mi hayır demez; bir kırala da zaten böylesi yakışır; yalnız yerli yersiz istemek de olmaz, Aiskhines. Yani bir çengelli iğne ile abanı sağ omuzundan tutturmaya [1] hevesli isen ve saldıran cesur bir muharibin karşısına dikilip karşı koymak cesaretini kendinde görüyorsan, hiç durma, haydi Mısır'a! İhtiyarlık hepimizde şakaklardan başlar; yaş da saç sakalı ağartarak çeneye doğru tederilen ilerler: onun için insan henüz dizleri tutarken bir şeyler yapmalı!

Syrakusai'li kadınlar

veya

Adonis bayramını kutliyan kadınlar

(XV. eid.)

GİRİŞ

Bu eidyllion'un Ptolemaios'a methiye'den bir müddet sonra, yani Theokritos Sicilia'dan

[1] Askerler «khlamys» denilen giyeceklerini sağ omuzdan iğne ile tuttururlardı, bk. XV. eid. Not 1.

İskenderiye'ye geldikten ve orada bu şehrin bayram günlerindeki halini, halkını, sarayını, hükümdarını az çok tanıyacak kadar kaldıktan sonra yazıldığı şüphesizdir.

Eidyllion üç küçük sahne olarak tertip edilmiştir: İskenderiye şehrinde Adonis'in heykelini görmek için saraya giden halkın sokaklara döküldüğü bir gün, Gorgo adında bir kadıncağız ahabı Praksinoa'yı almak için evine gider: ilk sahnenin yeri Praksinoa'nın evidir. Gorgo bir sandalyeye çöküp nefes alıncıya, Praksinoa hazırlanıncıya kadar iki kadının temas etmediği mevzu kalmaz. İkinci sahne sokaktadır: iki ahab kalabalığın arasında saraya güç belâ varırlar: nazik bir yabancı içeriye girmelerine yardım eder. Çeneleri durmaz, etraflarını alan kalabalığın uğultusu, gürültüsü gevezeliklerine akseder. Üçüncü sahne başlar: sarayın ihtişamı onları hayran eder; kaba bir yabancı ile çatışırlar, nihayet bir şarkıcı kadın Adonis'in şerefine bir türkü söyler.

Şiir bir mimos'tur (bk. Önsöz II, 2). Fevkalâde güzelliği hakkında herkes mutabıktır: aradan yirmi iki asır geçtiği halde, Gorgo ile Praksinoa'nın gevezeliği tazeliğinden, tabiiîliğinden, canlılığından hiçbir şey kaybetmemiştir; bu iki kadıncağızın sözlerinde biz, bunca zaman sonra, konuşma dilinin canlılığını bütün güzelliği ile sezebiliyoruz. Skholiast Theokritos'un Sophron'u örnek tuttuğunu söy-

lüyor ; fakat Sophron'un İsthmos eğlencelerini seyreden kadınlar adlı mimos'undan Theokritos'un sadece birkaç motiv aldığına, diğer hususlarda tamamen serbest kaldığına hükmetmek doğru olur. Her şeyden evvel Theokritos'un bu mimos'unda büyük bir hususiyet vardır: Theokritos iki kadının gevezeliğini olduğu gibi kaydetmeye çalışmaktansa, hakiki bir sanatkâr marifetiyle o gevezeliği, mevzudan mevzua 'abiî ve süratli geçişlerle, tam olarak hissettirmeye bakmış ve bunda muvaffak olmuştur. Bundan başka bu geçici mimos sahnelerinde canlandırdığı şahısları biribiriyle karıştırmıyacağımız bir sarahatle belirtmeyi bilmiştir. Okuyucu Gorgo'yu ve Praksinoa'yi biraz tetkik ederse, aralarındaki büyük farkı kolaylıkla tesbit eder: Gorgo daha akıllı başında, daha işini bilir bir kadındır; öteki ise daha heyecanlı, daha sâf ve bilhassa daha gevezedir.

Şarkıcı kadının uzun türküsü, bayramı kutlanan Adonis'in şerefinedir. Theokritos türküyü vesile bilerek kadınların ağzından giriştiği tasviri tamamlamak fırsatını bulmuştur. Aynı zamanda kiral Ptolemaios'a ve ailesine methiyelerini esirgememiştir; çünkü bu şiirde, XIV. eidyllion'un aksine olarak, şairin Mısır kiralına yaranmak gayreti meydandadır.

Üç küçük sahneye ayrılan ve iki başlıca şahıstan başka yedi şahsa rol veren bu mi-

mos'un oynanıp oynanmadığı meselesi çok münakaşa edilmiştir. Bu üç sahneyi gerçekleştirmek ve sahne değiştirmek güçlükleri bir tarafa, mevzu o kadar sudan ve eser o kadar kısadır ki eidyllion'un sahneye konmak için değil, sadece okunmak için yazıldığından şüphe edilemez.

122. mısra: πειρῶνται yerine, elyazmalarına uygun olarak, πωτῶνται ve πωτῶμενοι yerine, gene elyazmalarına uygun olarak, πειρῶμενοι,

GORG0. — Evde mi Praksinoa?

PRAKSINOΑ. — A! Sevgili Gorgo, ne zamandan beri seni görmüyordum. Evdeyim, evde. Ne iyi ettin de geldin! Hanıma bir sandalye bul, Eunoa; bir de yastık koy.

GORG0. — Böyle çok iyiyim.

PRAKSINOΑ. — Otur.

GORG0. — Ah şu akılsız başım! Buraya kendimi dar attım, Praksinoa; aman o ne kalabalık, o ne çok araba! Her tarafta çizmeli, ünifor-

malı [1] insanlar. Yol da bitmez tükenmez. Sen de gider her defasında daha uzak bir yerde ev tutarsın.

PRAKSINOA. — Hep şu bizim kaçığın yüzünden: gitti dünyanın öbür ucunda bu ini tuttu, ev değil ki! Komşu olmamızı istemiyor, aksilik olsun da.. hain, kıskanç ruhlu huysuzun biri!

GORGÖ. — Kocan Dinon hakkında, küçüğün yanında böyle konuşma, Praksinoa'cığım: bak sana nasıl bakıyor. Müsterih ol, Zopyrion, tatlı çocuk: babacığından bahsetmiyor.

PRAKSINOA. — Tanrıça için [2], anlıyor yumurcak!

GORGÖ. — Güzel babacık!

PRAKSINOA. — O babacık geçen gün - geçen gün ona bakkala kadar git de soda ile düzgün al demiştim - tuz alıp geldi, koca aptal!

GORGÖ. — Ah benimki de öyle! Yedi drakhme [3] vermiş: eve getirdiği de beş koyun postu, köpek tüyü, eskimiş heybe kılları; pislik içinde: iş, iş, iş!

[1] Aslında: «khlamydli». *Khlamys* müstatil şeklinde hafif bir kumaştan yapma kısa bir giyecektir; iğne ile göğüsten veya omuzdan tutturulur, harekete mâni olmadığı için avcılar, yolcular, süvariler tarafından çok kullanılırdı. Thessalia ve Makedonya'dan Yunanistan'a yayılan bu giycek fevkalâde büyük bir rağbet görmüş, Atina'da khlamid imal eden müesseseler kurulmuş, ordu bu kıyafeti kabul etmişti.

[2] Persephone. Skholiast'a göre Syrakusai'li kadınlar Persephone üzerine yemin ederlerdi.

[3] Küçük gümüş para. altı obol değerindeydi.

Neyse, haydi entarini, mantonu al. Zengin kıralımızın, Ptolemaios'un sarayına gidiyoruz, Adonis'i göreceğiz [1]: kıraliçenin çok güzel bir şey hazırladığını işittim.

PRAKSİNOA. — Varlığa darlık olmaz.

GORGO. — İnsan görmeli ki gördüklerini görmiyenlere anlatsın. Artık çıkalım, vakit geldi.

PRAKSİNOA. — İşsize her gün bayram. Eunoa, kaldır şu örgüyü; gene ortalıkta bırak, iyi mi? tembel kız! kediler yumuşak yerde yatmaktan hoşlanırlar. Koş durma, çabuk su getir. Önce bana su lâzım! Bak şuna, sabun getiriyor. Ver, zarar yok. O kadar da değil, müsrif! Su dök. Şaşkın! üstümü niye ıslatıyorsun? Yeter: Allahın izni

[1] Adonis'in suretini. Adonis efsanesinin menşei pek belli değildir. En eski şekli ile efsane şöyledir: Doğru kıral'larından birinin kızı Smyrna babasına âşık olmuş ve sütninesinin yardımı ile babasını aldatarak on iki gece beraber yatmış. Babası farkına varmış ve kızını öldürmek istemiş; fakat tanrılar acımış, kız kendi adını taşıyan ağaç (smyrna: mürresafî) olmuş. Onuncu ay ağacın gövdesi yarılmış, Adonis doğmuş. Aphrodite çocuğun güzelliğine hayran olmuş ve bir sandığa kapatıp yeraltı tanrıçası Persephone'ye emanet etmiş. Persephone de çocuğa âşık olunca, Zeus müdahale etmiş ve Adonis'in senenin bir kısmını Aphrodite ile, bir kısmını da Persephone ile geçirmesini buyurmuş. Adonis bir yaban domuzundan aldığı yaralarla ölmüş. Daha yeni bir rivayete göre, Zeus, Aphrodite'nin ıstırabına dayanamıyarak, Adonis'e her sene muayyen bir müddet için yeryüzüne dönmek müsaadesini vermiş. Bu dönüş Adonis bayramı ile kutlanırdı. Bayramın ilk günü Adonis ile Aphrodite'nin birer sureti bir yatak üzerinde teşhir edilirdi (bk. mis. 102).

ile yıkandım. Büyük sandığın anahtarı nerede? Getir buraya.

GORG0. — Praksinoa, bu plili entari sana çok yakışmış: dokunması sana kaç mal oldu?

PRAKSİNOA. — Hiç sorma Gorgo'cuğum. İki saf gümüşten fazlaya mal oldu: bir de onun işi yok mu? beni öldürdü.

GORG0. — Ama istediğın gibi de olmuş.

PRAKSİNOA. — Evet, fena değil... Mantomu, şapkamı getir. Usuliyle giydir. Seni götürmem yumurcak. Öcü [1], at ısıtır. İstedığın kadar ağla, sakatlanmana razı olamam. Gidelim. Phrygia, çocuğu kucasına al, eğlendir biraz; köpeğı içeri al; sokak kapısını kapalı tut.

Aman tanrım, bu ne kalabalık! Biz bütün bu gürültü içinden nasıl, ne zaman geçeceğız? Sayısız, sonsuz bir kalabalık: karıncalar gibi! Ey Ptolemaios, baban tanrıların arasına yükseldiğinden beri sen çok güzel işler gördün: Mısırlı usulü [2] sokulup geçene zarar veren o kötü insanlardan bir tanesi kalmadı; bir zamanlar bu düzenbazlar için böylesine işler bir oyundu; hepsi aynı soydan. pis muzip, işe yaramaz herifler! Ah sevgili Gorgo'cuğum! ne olacak bizim halimiz? Kırılın geçit atları! Aman, ahbap, beni piğneme! Al dolusu şaha kalktı; bak ne deh-

[1] Aslında: «Mormo»: Morino çocukları korkutmak için adı tanılan bir cadıydı.

[2] Skholiast'tan anladığımıza göre, Mısırlılar düzenbaz insanlar olarak tanınırlardı; şu halde «Mısırlı usulü» az çok «kancıkça» mânasına gelmelidir.

şetli! Eunoa, yüzünüz! kaçsana ne duruyorsun? Yedeğindeki adamı öldürecek. Ah ne iyi ettim de küçüğünü evde bıraktım!

GORGO. — Korkma, Praksinoa. Bak, bizi geçtiler bile, yerlerini almaya gittiler.

PRAKSINOA. — Ben de biraz kendime gelmeye başladım. At bir, o soğuk yılan iki: çocukluğumdan beri en çok bunlardan korkarım! Acele edelim: peşimizden bir sürü kalabalık geliyor.

GORGO. — Saraydan mı, anacığım?

İHTİYAR KADIN. — Evet, çocuklarım.

GORGO. — Pek iyi, girmek kolay mı?

İHTİYAR KADIN. — Uğraşa uğraşa Akhaiolar Troia'ya girdiler [1], benim güzel çocuklarım; uğraşmakla her şey başarılır.

GORGO. — Kerametlerini söyleyip gitti, ihtiyarcağız.

PRAKSINOA. — Kadınlar her şeyi bilirler: Zeus'un Hera ile nasıl evlendiğini bile [2].

GORGO. — Bak, Praksinoa, kapılarda ne kadar kalabalık var!

PRAKSINOA. — Hayret! Gorgo, ver bana elini. Sen de Eunoa, Euthyakis'inkini tut [3]:

[1] Tâbir: biz «sora sora Bağdat bulunur» deriz. Yunanlılar (Akhaiolar) Troia'ya ancak on sene süren bir muhasaradan sonra girmişlerdi.

[2] Zeus'la Hera'nın düğünü kültte çok mühimdi. Bu düğün hakkında çeşitli rivayetler vardı. Tanrılar arasında en kudretli çifti teşkil ederlerdi: Zeus Yunan Olympos'unun hükümdarıydı, Hera da onun kızkardeşi ve meşru karısıydı.

[3] Euthyakis, Gorgo'nun yanına aldığı hizmetçi kızdı.

Dikkatli ol, kaybolmıyasın. Hep beraber girelim; yanımızdan ayrılma, Eunoa. Ah eyvah! Atkım iki parça oldu, Gorgo'cuğum! Zeus hakkı için Tanrı iyiliğini versin, ahbap, mantoma dikkat etsene!

NAZİK YABANCI. — Elimde değil, ama dikkat etmeye çalışırım.

PRAKSİNOA. — Kalabalıkta sıkıştık, kaldık: domuzlar gibi itiyorlar.

NAZİK YABANCI. — Gayret, hanım; işte emniyetteyiz.

PRAKSİNOA. — Sen bu yıl ve daha gelecek yıllar boyunca emniyette olasın, kibar efendi: bize karşı çok nazik davrandın. Haydi, tembel, gayret et! Tamam! Gelini kilit altına alanın dediği gibi, hepsi içerde [1].

GORGÖ. — Şuradan gel, Praksinoa. Evvelâ şu nakışlara bak, ne ince, ne hoş şeyler: insanın tanrı işi diyeceği geliyor.

PRAKSİNOA. — Kudretli Athena [2]! Bunları hangi işçi kızlar işlemiş? Şu kusursuz resimleri hangi ressamılar çizmiş? Ne canlı duruş, ne canlı hareketler! Nefes alıyorlar, işlenmiş değiller sanki. Ne akıllı mahlûktur şu insan!

[1] Düşün âdetleri ile ilgili bir tâbirdir. Şöyle izah ediliyor: gelin gerdeğe girdikten sonra, arkadaşları yanına girmek ister gibi yaparlarmış, gerdeğin kapısını beklemeye memur edilen şahıs da onlara, alay ederek: «Bütün kızlar içerde» dermiş.

[2] Kudretli Athena bütün sanatları, bilhassa kadın işlerini koruyan bir tanrıça olarak tanınırdı; hattâ kadın işlerine «Athena işleri» de denirdi.

Ya o? gümüş yatağına o uzanmış hali ile, şakaklarından çenesine inen o ilk tüyleri ile ne de güzel, Akheron kıyılarında da sevilen [1] şu pek sevgili Adonis!

KABA YABANCI. — Bırakın şu boş çene-yi, biçare kadınlar, geveze kumrular! Her kelimede ağızlarını bir karış açıyorlar [2]: insanı öldürecekler.

PRAKSİNOA. — A! A! Bu da nereden çıktı? Biz geveze isek, sana ne? Satın aldıklarına emret. Syrakusai'lilere mi emredeceksin? Şunu da bilesin: biz aslen Korinthos'luyuz [3], tıpkı Bellerophon [4] gibi. Peloponnesos ağzı ile konuşuyoruz: Dor'ların Dor dilini konuşmalarına müsaade edilir, umarım! Ey Melitodes [5]! Sen bize bir efendiden fazlasını gösterme [6]! Aldırmam sana! Ölçü boşken silme yapmaya kalkışma [7].

GORGOS. — Sus, Praksinoa. Argos'lunun kızı, o çok bilgili şarkıcı kız, Adonis'i terennüm etmeye hazırlanıyor. Geçen sene de ağıtta çok muvaffak olmuştu. Eminim, güzel bir şey söyleyecek; cilteler etmeye başladı.

[1] Yeraltı tanrıçası Persephone de Adonis'i seviyordu, bk. s. 104 Not 1.

[2] Dor lehçesinde açık sesler çok boldur.

[3] Syrakusai Korinthos şehrinin yerleşmesiydi.

[4] Korinthos kralı Glaukos'un oğlu.

[5] Persephone'nin bir adı.

[6] Kocaları yetiyor.

[7] « Boş yere çalım satma » mânasına gelen bir tâbir.

ŞARKICI KADIN. — (*Şarkısını söyler.*)

«Golgoi'e, Idalion'a [1] ve sarp Eryks dağına [2] âşık hükümdar, altınla oynayan Aphrodite! On ikinci ay olunca, narin ayaklı Hora'ların [3] tükenmez Akheron'un kıyılarından alıp yanına getirdikleri Adonis ne de yakışıklı! Bahtiyar tanrılar arasında en ağırları sevgili Hora'lardır. Fakat özlenerек gelirler ve bütün ölümlülere her defasında bir şey getirirler.

Dione'nin kızı Kypris, insanlar arasındaki riva-yete göre, sen Berenike'yi [4], kadın göğsüne ambrosia [5] damlatarak, ölümlü iken ölümsüz kıldın. İşte senin hatırın için, ey çok isimli ve çok tapınaklı tanrıça, Berenike'nin kızı, Helene [6] benzeri Arsinoe [7], Adonis'e büyük bir ihtimamla bakıyor.

[1] Kıbrıs adasında iki şehir; bu şehirlerde Aphrodite'nin kutlakları vardı.

[2] Sicilia'da bir dağ; bu dağda Aphrodite'nin bir tapınağı vardı.

[3] Mevsimler. Hora'lar üçtü ve zamanın muayyen bir müddetini — meselâ mevsimleri — temsil ederlerdi. Güzel ve cazibeli tanrıçalardı, bk. I. eid. s. 16 Not 2.

[4] Berenike Ptolemaios'un ve Arsinoe'nin anasıdır (bk. *Berenike'ye giriş*). Ölümünden sonra tanrılaştırılmıştı, bk. XVII. eid. a giriş

[5] Ambrosia, Homeros'ta, tanrıların gıdası ve her pisliği temizliyen, yaraları iyi eden bir merhemdir. Ambrosia tadan insanlar ölümsüz olurlardı; tanrıların içkisi nektar'dı. Fakat, meselâ Sappho'da, bunun tam aksini. Ambrosia'nın içki, nektar'ın yiyecek olduğunu görüyoruz.

[6] Güzelliği ile Troia harbine sebeb olan meşhur kadın.

[7] Arsinoe II. Ptolemaios'un kızkardeşi ve karısıdır.

Mevsimin bütün meyvaları, ağaçların verdiği ne kadar meyva varsa, hepsi yanında; gümüş sepetçiklerde muhafaza edilen zarif *bahçeler* de [1], Suriye kokuları ile dolu altın kablara da yanında; kadınların tepsi içinde, her türlü çiçeği katarak beyaz unla yaptıkları; tatlı balla erimiş zeytinyağında yuğurdukları ne kadar hamur tatlısı varsa, hepsi kuş veya hayvan şeklinde [2] yanında hazır duruyor. Uysal rezene yüklü yeşil çardaklar kurulmuş. Üstünde küçük aşklar, bir ağaçta daldan dala uçarak büyüyen kanadlarını deniyen bülbüller gibi, uçuşuyorlar. O abanuslar, o altınlar, Kronos oğlu Zeus'a saki çocuğu [3] getiren beyaz fildişinden yapma o kartallar! Üstte erguvan rengi örtüler... Miletos'lu kadın: «Uykudan da yumuşak» diyecek. Samos adasında çobanlık eden de: «Güzel Adonis'in yatağına serilen örtüler bizim malımız [4]!»

O, Kypris'e, Kypris de kolları gül pembesi Adonis'e aittir. Güvey on sekiz on dokuz yaşlarında: öpüşü yakmıyor; dudaklarının etrafında henüz sarı sarı tüyler var. Şimdi Kypris erkeğine kavuştuğundan dolayı bahtiyar olsun;

[1] «Adonis bahçeleri» adı ile anılan nebat gayet kısa bir müddet için çiçek açardı; Adonis bayramı için yetiştirilen bu çiçekler gençliğin süratle geçip solmasını temsil ederlerdi.

[2] Hayvan şeklinde pastaların yapılması kült icabıydı.

[3] Saki çocuk Ganymedes'tir, bk. XII. eid. s. 85 Not 3.

[4] Miletos ve Samos yünleri meşhurdu.

yarın şafakla beraber, ortalığın çiğ kaplı olduğu saatte, onu hep beraber şehir dışına, sahilde köpüklenen dalgaların yanına götüreceğiz [1]. Saçlarımızı çözeceğiz, entarilerimizi topuklarımızı kadar sarkıtıp göğsümüzü açacağız ve keskin sesle bir türkü tutturalacağız.

Ey sevgili Adonis, dediklerine bakılırsa, yarısı tanrılardan bir, bir sen buraya da gelebiliyor, Akheron'a da gidebiliyorsun. Bu ne Agamemnon'a, ne de büyük Aias'a, o ötkesi dehşetli kahramana nasiboldu: Hektor'a da, Hekabe'nin yirmi evlâdının en büyüğüne de; Patroklos'a, Troia'dan dönen Pyrrhos'a da bu nasibolmadı [2]. Onlardan daha eski olan Lapith'ler de [3] Deukalion'lar da [4], Pelopid'ler de [5], Argos'a

[1] Bayramın ikinci günü Adonis'in sureti götürülüp denize atılırdı.

[2] Menelaos'un kardeşi ve Yunan ordusunun başkomutanı Agamemnon, tanrılara dahi boyun eğmiyen dehşetli Aias, Akhilleus'un sevgili dostu Patroklos, Akhilleus'un ölümünden sonra Myrmidonların başına geçen oğlu Pyrrhos Troia seferine çıkan Yunan kahramanları arasında başlıca simalardır. Troia kiralı Priamos'la Hekabe'nin oğlu olan Hektor Troia'lıların en büyük kahramanıdır.

[3] Lapithler Thessalia'da efsanevî bir kavimdi.

[4] Prometheus'un oğlu Deukalion'un nesli veya ahfadı.

[5] Agamemnon'la Menelaos'un da dahil oldukları Pelopidler ailesi adını Tantalos'un oğlu meşhur Pelops'tan alıyordu.

hâkim Pelasg'lar da [1] böyle bir lûtfâ nail olmadılar.

Bize şimdi de, yeni yılda da teveccüh göster, sevgili Adonis; bu gelişinde seni seve seve karşıladık, Adonis, ilerde de seni öyle karşılıya-cağız.»

GORGO. — Praksinoa, bu kadıncağız fevkalâde mahir, neler biliyor! Ne mutlu ona! ya sesinin güzelliği? daha da mutlu! Ama, vakit geldi: eve dönmeli. Diokleides yemek yemedi. Kocam pek aksi, bir de aç ise, yanına yanaşmaya gelmez! Sağ ol, sevgili Adonis, tekrar gelişinde hizi de sağ bulasın!

Kharitler veya Hieron

(XVI. eid.)

GİRİŞ

Tarihini hemen hemen katiyetle bildiğimiz yegâne eidyllion budur (bk. Önsöz I). Şiirden anladığımıza göre Syrakusai'liler Kartacalılarla harb etmek üzereydiler; diğer taraftan Hieron'a kiral denmemesi, Hieron'un henüz iktidara geçmediğini, hattâ - çok haklı olarak işaret edildiği gibi - belki de henüz başkomutan bile seçilmediğini gösterir. Theokritos bu eidyll-

[1] Yunanlıların kanaatine Pelasglar Yunanlıların Yunanistan'a inmesinden evvel Yunanistan'da ve daha birçok memleketlerde (Anadolu'da Karia'da, Girit'te, Sicilia'da, Etruria'da, v.s.) yaşayan eski bir millettir.

lion'da Hieron'a, bütün şehrin ümitle baktığı bir komutan olarak hitabediyor. Şu halde M. Ö. 275 yıllarında olmalıyız. Şiirin Orkhomenos'ta yazıldığı iddia edilirse de, bunu ispat edecek hiçbir delil yoktur. Theokritos XVI. eidyllion'u henüz Batı'da, her ihtimalle Syrakusai'deyken yazmıştır.

Şiir bir nevi arzuhaldir: şair açıktan açığa kendisini yanına alıp koruyacak bir efendi aradığını söylüyor: fakat o güne kadar başvurduğu insanlar kapılarını - şiirlerini temsil eden - Kharitlerinin yüzüne kapamışlar. Şair, dünya değişti, diyor: herkes kazanç peşinde, sanatı sevenler dahi ozanlara para kaptırmak niyetinde değiller. Theokritos yanlış hareket ettiklerine kaanidir: mal, mülk, zenginlik öldükten sonra mirasçılara yarar; ölenin adını ebedileştirmez. Halbuki bir ozan sayesinde yalnız büyük kahramanlar değil, basit çobanlar dahi, atlar dahi asırları aşar, ölmezliğe erişirler. Şu halde ozanlara itibar göstermeli, eve kabul etmeli, ağırlamalı, gitmek isteyince de gitmelerine müsaade etmelidir! İnsanların tuttuğu yol yanlış, buna rağmen Theokritos ümitlidir: Hieron onu yanına alacaktır, o Hieron ki şimdi Kartaca'lıları Sicilia'dan sürecektir, adayı sulha ve refaha kavuşturacak!

Bu eidyllion'la elde etmek istediğini Theokritos elde edememiştir. Hieron henüz kiral değildi, işleri ise o zamanlar başından aşıyor-

du: doğrudur. Ancak Theokritos'un şiiri de o yarı alaylı, yarı ciddî edası ile Hieron'u gururundan elde edebilecek bir şiir değildi. Bunu şairin kendisi de anlamış olacak ki Mısır kıralına hitabettiği zaman (bk. XVII. eid.) en dalkavukça methiyelere başvurmaktan çekinmemiştir.

XIII. eidyllion'da - gördük- Theokritos epos'u, destanı kendi bukolik şair gönlüne uydurmuştur: Hieron'da büyük koro liriği şairlerinin (Simonides, Bakchylides, Findaros) izinden gitmiştir: onlar gibi bir efendi arıyor, onlar gibi saray şair' olmak, onlar gibi ısmarlama şiirler yazmak istiyor. Fakat onlardan ruhça o kadar uzaktır ki, onlar gibi öğütlere kalkışırken, öğütlerine ilk olarak kendisi gülüyor. Geçmişin o büyük şairleri gibi şiirlerine "Kharitlerim,, diyor; ama Kharitleri -Theokritos kendi vaziyetini müdriktir - şirin birer dilenci kızdan başka bir şey değildirler. Theokritos şiirlerinde ciddî ciddî konuşturduğu şahısları ile çok defa gizliden gizliye eğlenir; burada o aynı alay edası hissediliyor: şair kendisis ile eğleniyor. Ancak Hieron'a hitabettiği zaman, Kartaca'lılarla harbi ve Sicili-a'nın harap şehirlerini andığı, sulhu özlediği zaman Theokritos'un edası çok yükseliyor.

Zeus'un kızlarının bütün emeli, ozanların bütün emeli hep budur: ölümsüzleri tesit et-

mek, kahraman insanların başarılarını tesit etmek. Musa'lar tanrıçadır; tanrıları tanrıçalar terennüm ederler; ama biz ölümlü kimseleriz: ölümleri biz ölümlüler terennüm edelim.

Parıltılı Şafağın altında yaşayan bütün bu insanların arasında bizim Kharitlere [1] kapısını açıp da evine muhabbetle misafir edecek, bir şey vermeden onları gerisin geriye göndermiyecek acaba kim var? İşte onlar da suratlarını asıp yalın ayak evlerine dönüyorlar; boş yere yol yürüdüklerini sık sık yüzüme vuruyorlar, alay ediyorlar; sonra da boş sandığın dibine dönüp, üşüyen dizlerinin üstüne başlarını bırakıyor, öylece kalıyorlar; muvaffak olamadan döndükleri zaman onların yeri orasıdır. Şimdiki insanlar arasında bu vasıfta kim var? Kim methiyesini yapacak adama muhabbet gösterecek? bilmiyorum. Bugünkü insanlar, eskiden olduğu gibi, parlak işleri için övülmeye can atmıyorlar; tamah onlara galebe çalmış. Herkes, elini giyeceğinin altına sokmuş, nereden para koparabilirim diye düşünüyor; kazıyıp pasını bile bir başkasına vermez, diline doladığı söz de şu: «Diz bacadan yakındır [2]. Ah, bir yerden bir fırsat çıksa! Ozanlara tanrıların saygısı vardır. Başka birini din-

[1] Tabiatın ve hayatın bütün cazip güzelliklerini temsil eden genç tanrıçalar. Yunanistan'da en eski kült yerleri Isparta, Atina ve Boiotia'da Orkhomenos şehridir. Burada «Kharitler» le şair kendi şiirlerini kast ediyor.

[2] Biz «evvelâ çan sonra çanan» deriz,

lemeye ne hacet? Homeros hepsinin yerini tutar. Benden bir şey koparamıyan ozan, ozanların en mükemmelidir [1]!»

Hey zavallılar, bir sürü altını evinize yığdınız da ne oldu? Akıllılar için zenginliğin temin ettiği fayda bu değildir; insan parasının bir kısmını kendi cancağızına sarf etmeli, bir kısmını da — öyle değil mi ya? — herhangi bir ozana vermelidir. Sonra: birçok akrabalarımızı, hattâ daha birçok insanları minnet altında bırakmalı, tanrılara daima kurbanlar kesmeli, kötü bir ev sahibi olmayıp misafirlerimizi ziyafetlerle ağarmalı ve gitmek istedikleri zaman kalkmalarına müsaade etmeliyiz [2]; ama her şeyden çok Musa'ların aziz sözcülerine saygı göstermeli ki, Hades'e dalıp gömüldüğümüz vakit iyi anılalım ve tıpkı kazma kullana kullana elleri nasır tutan fukaranın, dedelerinden kalma yoksul sefaletine ağladığı gibi, soğuk Akheron'un [3] kıyılarında adsız sansız kalarak hıçkırmıyalım.

[1] Theokritos ciddiyetini muhafaza edemiyor: Pindaros gibi şiirlerine Kharitler dedi, fakat Kharitlerinin dilenci kızlardan hiç farkı yok. Burada insanlara öğüt vermeye kalkışıyor: yalnız menfaat düşünmesinler, menfaatin üstüne çıksınlar, cömert olmasını bilsinler, ölmezliği düşünsünler; fakat konuşturduğu şahıs bir mimos tipinden farksız!

[2] Hürriyetinden büsbütün de vazgeçemiyor!

[3] Ölülerin sığındığı ebedî gölgelere gömülü yeraltı dünyasının (Hades'in) meşhur nehri.

Antiokhos'un [1], kiral Aleuas'ın [2] saraylarında, aylık rızıkları ölçülerek verilen birçok uşaklar [3] vardı; ağıllarına böğüre böğüre dönen birçok danalar, birçok boynuzlu inekler Skopad'lara [4] aitti. Krannon ovasında da sayısız koyunlar Kreon'un misafir sever oğulları için daimî olarak açık havada yaşarlardı. Fakat tatlı canlarını terk edip menfur ihtiyarın [5] geniş teknesine yollanırlarken bu onlar için bir teselli olmadı. Bütün bu yığın yığın zenginlikleri bıraktıkları halde, uzun *asırlar boyunca a/efâde öföler* arasına karışacaklar, hiç anılmıyacaklardı; ama Keos'lu büyük ozan [6], çok telli lyrasının refakatı ile çeşit çeşit türküler çağırarak onları sonraki genç nesiller arasında ünlü kıldı. Hattâ mukaddes yarışlardan çelenklerle dönen süratli atlarına dahi bir şeref payı

[1] Thessalia'lı hükümdar; koro lirigi şairi Keos'lu Simonides, bu hükümdarın ölümü dolayısıyla meşhur bir ağıt yazmıştı.

[2] Simonides'in terennüm ettiği Larissa'da hüküm süren Thessalia'lı hükümdar.

[3] Aslında «penestler». Penestler Thessalia'da, Isparta'da Heilotların teşkil ettiği sınıfa benzer bir sınıf teşkil ederlerdi: Heilotlar gibi, köle olmamakla beraber, vatandaşlık haklarından mahrumdular.

[4] Pelasgiotis'te Krannon şehrinde hüküm süren Thessalia'lı hanedan. Simonides bu aileden Kreon oğlu Skopas'la münasebet kurmuştu.

[5] Yani Skopadlar: Kreon için bk. yukarı Not 4.

[6] Menfur ihtiyar Kharon'dur; ölenler Akheron'un (bk. s. 116 Not 3) kıyısına iner, Kharon da onları kayığı ile karşı tarafa geçirirdi.

[7] Simonides.

düştü [1]. Ozanlar dedelerimizin cenklerini terennüm etmiş olmasalardı, ilerigelen Lykia'lılardan [2], uzun saçlı Priamos oğullarından [3] veya kadın tenli Kyknos'tan [4] acaba kimin haberi olurdu? Odysseus bile, yüz yirmi ay içinde dolaşmadığı kavim bırakmıyan, dünyanın bir ucuna gidip Hades'e diri diri inen [5], gaddar Kyklops'un mağarasından kaçıp kurtulan [6] Odysseus bile o devamlı ününe erişemezdi; domuz çobanı Eumaios'tan, sığır sürülerini güden Philoitios'tan, yüksek ruhlu Laertes'ten dahi bahseden olmazdı [7], eğer onlar koca Ionia'lının [8] türkülerinden faydalanmış olmasalardı.

İnsanlara ünü yalnız Musa'lar verirler.
Göçenlerin servetlerini hayatta kalanlar israf

[1] Meselâ Pindaros'un zikrettiği bir yarış atının ismi bize kadar gelmiştir: Pherenikos (zafer kazanan).

[2] *Ilias*'ta adları geçen iki kahraman, Glaukos'la Sarpedon, Lykia'lıdır

[3] Veya Priamidler: Troia kıralı ihtiyar Priamos'un oğulları yurtlarının müdafaası için kahramanca döğüşmüşler, içlerinden birçoğu muharebe meydanında ölmüştür.

[4] Kyknos *Kypria* adlı destanın kahramanlarından biridir. Poseidon'un oğludur, Akhilleus tarafından öldürülür.

[5] *Odysseia*'nın XI. kitabında anlatılmıştır.

[6] *Odysseia*'nın IX. kitabında anlatılmıştır.

[7] Eumaios Odysseus'a sadık kalmış ihtiyar bir domuz çobanı; Philoitios Odysseus'un sığırtmacıdır. Laertes Odysseus'un babasıdır.

[8] Homeros.

ederler. Ama rüzgârın patıltılı denizle birlikte karaya doğru sürdüğü dalgaları sahilden saymak veya çamur rengi bir tuğlayı berrak su ile yıkmak ne ise, hasislik hastalığına tutulan bir insanla başa çıkmaya kalkışmak da odur. Sağ olsun böylesi! Sayısız miktarda parası olsun, fazlasını elde etmek arzusundan da hiç kurtulmasın! Bana kalırsa, ben, insanların saygısını, sevgisini bir sürü katıra, bir sürü ata kat kat tercih ederim.

Musa'larım! Birlikte karşısına çıktığım zaman, beni seve seve misafir alakoyacak bir insan arıyorum; zira tasavvurları büyük Zeus'un kızlarından uzak düşen ozana yol ağır gelir. Gök, ay üzerine ay, yıl üzerine yıl getirmekle henüz yorulmadı; atlar da arabayı çekerek tekerleklerini daha hızlı döndürecek [1]. Beni yanına ozan olarak alacak böyle bir insan çıkacaktır ve onun başardığı işler, koca Akhilleus'un veya dehşetli Aias'ın [2], Phrygia'lı Ilos'un [3] anıtının bulunduğu Simois [4] ovasında gösterdikleri kahramanlıklardan aşağı kalmıyacaktır. Daha şimdiden gün batısında, Libya'nın en uzak

[1] Güneşin bindiği araba kastedilmektedir.

[2] Akhilleus *Ilias*'ın başlıca kahramanıdır; Troia surları etrafında döğüşen muhariplerin en yiğitidir. Aias, Yunanlılar arasında kahramanlıkta hemen Akhilleus'tan sonra gelir.

[3] Ilion (Troia) şehrini kuran ve ona adını veren efsanevi şahıs. *Ilias*'ta Ilos'un anıtı birçok defa zikredilir.

[4] Simois Troia ovasında akan çaylardan biridir,

kıyılarında yaşayan Fenikeliler [1] korkudan donakalmışlar; işte Syrakusai'liler, sazdan kalkanlarını [2] kollarına geçirmiş, mızraklarını orta noktasında kavrıyorlar; onların arasında Hieron [3] evvel zaman kahramanlarına benzer bir halle silâhlarını kuşanıyor; miğferine at kıllarının gölgesi düşmüş. Ey Zeus, bizim pek şanlı babamız, ey kudretli Athena ve sen, ananla birlikte zengin Ephyra'lıların Lysimeleia kıyılarında kurdukları büyük şehri himaye eden kız [4]! Nasip edin de zalim bir mecburiyet

[1] Kartaca'lılar: Fenikeliler tarafından kurulan Kartaca, Batı Akdeniz hakimiyeti için Etrüsklerle, Yunanlılarla, sonra da Roma'lılarla asırlarca döğüşmüşlerdir.

[2] Kalkanların hafif olması için iskeletini sazdan yapıp deri ile kaplamak muhtelif memleketlerde bilinen bir teknikti.

[3] Pyrrhos'un Sicilia seferi esnasında kabiliyetini gösteren Hieron, Pyrrhos adadan çekildikten sonra Kartaca'lıların gittikçe artan tazyığı karşısında endişeye düşen Syrakusai' lilerin ümitle baktıkları yegâne adam olmuştu. Bu şiir yazıldıktan hemen sonra (M. Ö. 275) Kartaca'lılarla girişilen harbde baş komutan seçilmiş, daha sonra II. Hieron unvanı ile kiral olmuştur. İlerisini gören, aydın, âdil idaresi ile ün salan bu hükümdar Roma'lılarla işbirliği yapmak zorunda kalmışsa da, bu işbirliğini memleketinin refahı için kullanmasını bilmiştir.

[4] Homerik edalı bir hitap: Homeros'ta tanrıların hükümdarı Zeus'la birlikte kudretli kızı, marifetli ve cenkçi Athena'ya ve Apollon'a hitabedilir. Yalnız burada, Apollon'un yerine, anası Demeter'le Syrakusai'i himaye eden Persephone zikrediliyor. Persephone ile Demeter'in kültü Sicilia'da çok yaygındı. Ephyra'lıların kurduğu şehir Syrakusai'dir: Syrakusai Korinthos'un yerleşmesi idi: Korinthos'un ise eski adı Ephyra'dır. Lysimeleia şehrin yakınında küçük bir göldür.

düşmanlarımızı adadan sürüp, Sardunya denizinin dalgaları üstüne atsın; gitsinler - pek çok kalabalık iken, kolayca sıyrılır miktarda kalarak - çocuklarına, kadınlarına silâh arkadaşlarının akıbetini anlatsınlar! Düşman eli ile temelinden yıkılan ne kadar şehir varsa, hepsi önceki vatandaşları ile tekrar meskûn olsun: yeşeren tarlalar sürülsün. Otlakların semirttiği sayılamıyacak kadar çok, binlerce ve binlerce koyun ovalarda melesin; inekler de sürü halinde ağıllarına dönerken, karanlığa kalmış yolcunun adımlarını hızlandırsın. Dinlendirilen tarlalar [1]. ağustos böceğinin öğle vakti ağaçların tepesinden çobarıları gözetleyip dallarda öttüğü mevsimde, ekim için hazır edilsin. Örümcekler, ağlarını silâhların üstüne örüp gersinler, harbin adı dahi anılmaz olsun. Ozanlar Hieron'un yüksek ününü İskit denizinin ta ötelere, Semiramis'in, geniş surlarını asfaltla tutturup hüküm sürdüğü ülkelere kadar yaysınlar [2]. Ben bir kişiyim; fakat Zeus'un kızları daha birçok kimseleri severler: bunların hepsi, milleti ile, cengâver Hieron'u ile Sicilia'lı Arethusa'yı [3] terennüm etmek emelini beslerler.

[1] Harb yıllarında tarlalar ister istemez dinlendirilmişti.

[2] Karadeniz'in ve Babylon'un ötelere, yani arzın Syrakusai'den en uzak (kuzey ve doğu) uçlarına.

[3] Syrakusai civarında meşhur pınar, bk. I. eid. s. 14 Not 1,

Ey Kharitler, ey Eteokles'in [1] tanrıçaları, bir zamanlar Thebai'in çekemediği Minya'lı Orkhomenos'u [2] seven sizler! davet eden olmazsa, ben olduğum yerde kalırım; fakat çağıran olursa, Musa'larımı alır. tereddüd etmeden yanına giderim. Onları asla bırakmıyacağım: Kharitlerden uzak, insanlar için cazip olacak ne var? Ben daima Kharitlerimle beraber yaşamayı dilerim.

Ptolemaios'a methiye

(XVII. eid.)

GİRİŞ

Hieron'a yazdığı "arzuhal,, cevapsız kalınca, Theokritos Sicilia'dan ayrılmış ve Kos adasından geçerek İskenderiye'ye gitmiştir (bk. Onsöz I, ve VII. eid. a giriş). Ptolemaios'a methiye'yi Hieron'a başvurmasından (M. Ö. 275) sonra ve kraliçe Arsinoe'nin ölümünden (270) evvel yazmıştır: yazılış tarihi her ihtimalle M. Ö. 273 yılıdır. Yazdığı yerin de kral Ptolemaios'tan çok uzakta bir yer olmayacağı aşikârdır.

[1] Kephisos oğlu Eteokles Boiotia'da Minya'lıların Orkhomenos'unda Kharitlere sunular sunan ilk insandır.

[2] Efsaneye göre, Orkhomenos Thebai'i hâkimiyeti altına almış, Thebai'i istiklâline ancak Herakles kavuşturabilmişti. Tarihî zamanda, M. Ö. 364 yılında Orkhomenos Thebai'liler tarafından yerle bir edilmiştir.

*Methiyede tanrılar arasında Zeus ne ise II. Ptolemaios da kırıllar arasında odur, den-
dikten sonra, önce Mısır'da Ptolemaios hane-
danını kuran İskender'in generali I. Ptolema-
ios ele alınır: bu büyük adam ölmüştür; şim-
di Büyük İskender'le beraber Olympos'ta
tanrıların arasında, her ikisinin dedesi olan
Herakles'in yanında bahtiyar bir ömür sür-
mektedir. Dedeleri sofradan sarhoş kalktığı
zaman her biri bir koluna girer, karısının
odasına kadar geçirirler. I. Ptolemaios'un ka-
rısı Berenike de yeraltına inmemiştir; o da
Aphrodite ile beraber ibadet görmektedir. İşte,
ölümlerinden sonra devletin resmen tanrı
olarak ilân ettiği bu iki insandan, Theokri-
tos'un teveccühünü kazanmak için uğraştığı II.
Ptolemaios doğmuştur. Bu kıralın Kos adasın-
da doğması (M. Ö. 309/8) şaire Mısır kiralının
doğuşu ile tanrı Apollon'un doğuşunu biribi-
rine yaklaştırmak fırsatını vermiştir. Tanrıça
Leto, Zeus'tan gebe kalınca, çocuğunu doğura-
cak bir yer aramış. Ege toprakları, çekindik-
leri için, Leto'yu istememiştir; yalnız Delos
adası doğacak yeni tanrının, Apollon'un ana
yurdu olmayı sevinçle kabul etmiş. Kıralın
doğuşu anlatıldıktan sonra, efendisi olduğu
ülkeler sayılır, askerî kudreti gözden geçirilir,
zenginliği, cömertliği, dindarlığı (Ptolemaios
anasına ve babasına tapınaklar yaptırmıştır)
övülür. Oldu olacak, Theokritos kıralın, şüp-
hesiz her Yunanlıda dehşet uyandıran, fakat*

Mısır âdetlerine uygun olan bir hareketini de, kızkardeşi Arsinoe ile evlenmesini de utanmadan över ve Olympos'ta iki kardeş tanrının, Zeus'la Hera'nın düğününü misal olarak alır.

Görülüyor ki ilk muvaffakiyetsizliği Theokritos'a bir ders olmuştur: bir efendinin teveccühünü kazanmak için insanın ciddiyetini bozmaması, en âdi ve en gülünç şeyleri en ağır bir eda ile söylemesi, bundan başka da sadece övmek, bol bol övmek, yerli yersiz övmek icabettiğini anlamıştır. Theokritos övmüştür, fakat herhalde onda dalkavuk ruhu yoktu: bu şiirin kusurları çok ve çeşitlidir; her birini ayrı ayrı göstermeye değmez; kaş yapayım derken göz çıkardığı da vâkidir: meselâ I. Ptolemaios'la Büyük İskender'in bir sarhoşun koluna giripkarısına teslim etmeleri ne mühim ne de fazla şerefli bir vazifedir. Ptolemaios için yazdığı methiyenin eidyllion'larının en çirkini olması bir tek sebebe atfedilmelidir: Theokritos samimî değildir, Theokritos mevzudan ilham alamamaktadır, Theokritos mevzuu bir tertibe sokmaktan âcizdir: eidyllion'da muhtelif kısımlar zoraki geçişlerle birbirlerini takibederler. Şiire soğuk ve tatsız bir eda hâkimdir.

Ölümsüzlerin en büyüğünü türkülerimizle terennüm ettiğimiz zaman Zeus'tan başlayalım,

Musa'lar, Zeus'la da bitirelim! Fakat insanlar arasında Ptolemaios [1] en başta anılsın, sonda ve ortada: çünkü o herkesten üstündür. Evvel zamanda yarı tanrılardan doğan kahramanlar güzel güzel işler başardıktan sonra usta ozanlar bulmuşlardı. İşte ben de, güzel söz söylemesini bildiğim için, Ptolemaios'un bir methiyesini yapmak istiyorum; methiyeler ise ölümsüzler için bile bir şereftir.

Ida'nın [2] ormanlarına vardığında, oduncu - o kadar çok ağaç vardır ki - nereden işe başlayacağını gözü ile araştırır. Ben de önce hangisinden başlayayım? söyleyecek binlerce şey var; çünkü tanrılar kıralların bu en büyüğünü binlerce lûtufla mükâfatlandırmışlardır.

Atalarından başlamalı; başkasının tasavvur haline bile getiremeyeceği bir şeyi aklına koydu mu, Lagos oğlu Ptolemaios [3] büyük büyük işler başarmakta ne de mahirdi! Zeus babamız onu bahtiyar ölümsüzlerle bir tuttu; Zeus'un evinde altın bir taht onun için hazırlanmıştır. İskender, kuşağı alacalı Perslere dehşet salan tanrı, onu sever, yanında oturur; karşısında

[1] Philadelphos (kardeş sever) lâkabı ile anılan Mısır kralı II. Ptolemaios, bk. XVII. eid. a giriş.

[2] Küçük Asya'nın batı sahilinin kuzeyinde meşhur bir dağ.

[3] Soter (kurtarıcı) lâkabı ile anılan I. Ptolemaios. Büyük İskender'in ölümünden sonra Mısır'ın idaresini üzerine almış, daha sonra memleketin kralı olmuştur M. Ö. 285 yılında oğlu II. Ptolemaios lehine tahttan feragat etmiştir, bk. XVII. eid. a giriş.

kentaur öldüren [1] Herakles'in sağlam çelikten yapma oturacağı yerleştirilmiştir: orada o, diğer göklülerle ziyafetlere iştirak eder; torunlarının torunlarına hadsizce sevinir, çünkü Kronos'un oğlu [2] onların adalelerini ihtiyarlıktan muaf tuttu, herkes de onlara— kendi soyundan olmalarına rağmen— ölümsüz diyor. Güçlü Herakles her ikisinin de dedesi oluyor; her ikisi de atalarını sayarken sonunda Herakleidas'a [3] varıyor. Onun için güzel kokulu nektar'ı [4] doya doya yiyip de ziyafetten kalktığı ve sevgili eşinin evine yollandığı zaman, birine yayını ve kolunun altında taşıdığı sadağını, diğerine de üstünde boğumlar resmedilmiş demir topuzunu verir. Onlar da tutarlar, silâhları da Zeus'un sakallı oğlunu da ak topuklu Hebe'nin [5] ilâhî odasına götürürler.

[1] Kentaur lar yarı at yarı insan idiler. Bir halk efsanesine göre, günün birinde Herakles Pholos'un mağarasına misafir gelmiş, Pholos da ona en iyi şarabını çıkarmış (bk. VII. eid. s 70 Not 2). Şarabın kokusunu alan diğer Kentaur lar gelmiş, onlarla Herakles arasında dehşetli bir boğuşma başlamış: Pholos dahil, birçok kentaur ölmüş.

[2] Zeus.

[3] Makedonya'ya hâkim hanedanın kurucusu Karanos veya Perdikkas.

[4] Tanrıların gıdası, bk. XV. eid. s. 109 Not 5.

[5] Zeus'la Hera'nın kızı olan Hebe gençliği, gençliğin güzelliğini ve zevklerini temsil eder. Herakles'in karısıydı: Kos adasında ve Attike'de Herakles'le beraber ibadet görürdü.

Anasının babasının büyük saadeti, ünlü Berenike [1] aklı başında kadınların arasında ne de göze çarpardı! Kıbrıs'a sahip tanrıça, Dione'nin kudretli kızı [2] onun güzel kokulu göğsünde nazik ellerini gezdirmişti; öyle ki kadınlar arasında bir tanesi yoktur ki, derler, onun kadar kocasının hoşuna gitmiş olsun: yatak arkadaşını Ptolemaios o derece severdi. Karşılığını da fazlası ile görürdü. Bu vaziyette bir insan, arzu eden eşinin yatağına arzu ile girdiği zaman, evin bütün idaresini oğullarına emniyetle bırakabilir. Aksine, sevmiyen bir kadının aklı hep bir yabancıdadır; kolaylıkla doğurur, fakat çocuklar babalarına benzemezler. Tanrıçalar arasında güzelliği ile başta gelen kudretli Aphrodite, onunla sen alâkadar oldun; senin sayende güzel Berenike her tarafından inilteler yükselen Akheron'u geçmedi; sen onu, karanlık tekneye ve her zaman için menfur olan o ölümler gemicisine [3] varmadan, kaçırdın, bir tapınağa koydun, sana gösterilen itibarın bir kısmını ona bağışladın. Temiz kalbi ile her ölümlüye şefkatli bir aşk ilham eder, gönülleri arzu ile taşanlara tatlı üzüntüler verir.

Kara kaşlı Argos'lu kız [4], sen Kalydon'lu kahraman Tydeus'la birleşerek insanlar kırıncısı

[1] I. Ptolemaios'un karısı, II. Ptolemaios'un anası, bk. XVII. eid. a giriş.

[2] Aphrodite.

[3] Ölümleri Akheron nehrinin bir kıyısından öbür kıyısına nakleden Kharon.

[4] Deipyle. Deipyle Argos kralı Adrastos'un kızıydı ve Aitolia'da, Kalydon'da sürgün bulunan Ty-

Diomedes'i doğurdun; derin göğüslü Thetis [1] Aiakos oğlu Peleus'a mızrakla dövüşen Akhil-leus'u doğurdu; seni ise, cenkçi Ptolemaios cenkçi Ptolemaios'a parlak Berenike. Sana, yeni doğmuş bir çocukken, Kos baktı [2]; şafağı ilk defa gördüğün zaman ananın elinden seni o aldı; çünkü doğum sancıları tutunca, Antigone'nin kızı [3] bu adadaydı [4], kuşak çözen Eilei-thyia'ya [5] burada yalvardı. O da geldi, seve seve başında durdu; adalelerini sancıdan kurtardı, babasına beziyen sevimli çocuk dünyaya geldi. Kos görünce sevinçle haykırdı ve yeni doğan çocuğu elleri ile okşıyarak şöyle dedi: «Bah-tiyar olasın, çocuk; Phoibos Apollon koyu çat-kılı Delos'u nasıl saydıysa, sen de beni öyle sayasın. Triops burnuna [6] göstereceğin saygı

deus'la evlenmişti. Diomedes Troia'da dövüşen meşhur Yunan kahramanlarından biridir.

[1] Deniz tanrıçası Thetis bir Yunan kahramanı ile, Peleus'la evlenmiş, Akhilleus'u doğurmuştu

[2] Bk. XVII. eid. a giriş.

[3] Antigone'nin kızı Berenike'dir.

[4] O sıralarda I. Ptolemaios Doğu Akdeniz'i hâ-kimiyeti altına almak için Antigonos'la harb ediyordu.

[5] Doğum sancıları tuttuğu zaman kadınların yalvardıkları tanrıça. Analık ve doğumla ilgili tanrıçalara yaklaştırılmıştır. Hera'nın kızı olduğu rivayeti eskidir; Artemis'le karıştırılmış. hattâ Eileithyia Artemis'in bir lâkabı olmuştur.

[6] Knidos şehrinin kurucusu Triops'tan adını alan burun Küçük Asya sahilinde, Kos adasının güneydoğusundaydı. Beş Dor şehrinin, yâni Lindos, Kamiros, Ialissos (üçü de Rodos adasında), Kos ve Knidos'un dinî merkeziydi.

aşağı olmasın; civarda yaşayan Dor'lara aynı lûtufları bağışla. Kırıl Apollon da Rhenai'a'yı [1] aynı muhabbetle sevdi!» Ada işte böyle dedi: yükseklerden, bulutların arasından da büyük bir kartal — uğurlu kuş! — üç defa bağırdı. Şüphesiz Zeus'un bir işaretiydi. Kronos oğlu Zeus saygı değer kırallarla alâkadar olur; fakat en çok onunla; onu daha doğduğu andan itibaren sevdi; ona bolluk ve refah veriyor; o geniş araziler, engin denizler üzerinde hüküm sürüyor.

Binlerce memleket, binlerce insan kavmi Zeus'un yağmurundan fayda gören ekili tarlarla meşgul oluyor; fakat hiçbiri, Nil'in yayılıp da yaş kesekleri ufaladığı zaman, Mısır'ın alçak arazisinin verdiği mahsul kadar bol mahsul vermiyor. Elinden iş gelir insanlarla meskûn bu kadar çok şehre hiçbiri malik değildir. Bu memlekette üç yüz şehir kurulmuştur; üç bin adet şehrin ilâvesi ile üç on bin adet daha vardır; sonra iki kere üç, ondan sonra da üç kere dokuz şehir daha mevcuttur [2]; hepsinin başında bir tek kırıl, kıymetli Ptolemaios bulunuyor. Ayrıca Fenike arazisinden bir parça, bir parça Arabistan'dan, birer parça Suriye'den, Libya'dan ve siyah Aithiop'ların memleketinden kesmiş almıştır. Tekmil Pamphilia'lılar, cenkçi Kilikia'lılar, Lykia'lılar, harbe düşkün Karia'lılar hep onun emrine hazır dırlar; Kyklad adaları da onun emrindedir; çünkü denizlerde gezen mükemmel gemi-

[1] Rhenai'a Delos yakınlarında küçük bir adadır.

[2] 33 333 şehir! Rakam tamamen hayalîdir.

lere sahiptir. Bütün deniz, kara, çağlıyan ırmaklar, hepsi Ptolemaios'un hükmü altındadır. Bir çok süvari, birçok da pırıl pırıl tunç kuşanan piyade etrafında toplanır.

Serveti ile bütün kıralları çiğniyebilir; zengin evine her gün her taraftan yığın yığın altın akıyor. Milletleri emniyet içinde işleri güçleri ile meşgul oluyor; çünkü ne bir düşman, karadan gelip canavarı bol Nil'i aşarak, kendisine yabancı olan köylerde harb haykırışını yükseltir, ne de zırhını kuşanmış biri Mısır ineklerini kaçırmak için süratli gemisinden sahile düşmanca niyetlerle sıçrar. Geniş ovalarda hüküm süren, mızrak kullanmasını bilir sarışın Ptolemaios işte böyle bir yiğittir; bütün gayesi, iyi bir kırala yakıştığı gibi, babasından kalma mirası aynen muhafaza etmektir; hattâ biraz arazi de kendisi katıyor.

Fakat o zengin evde altınlar, mütemadiyen çalışan karıncaların yığdığı hazineler gibi, işe yaramaz bir halde durmuyor. Büyük bir miktarı tanrıların şanlı konaklarına tahsis edilmiştir; kiral onlara her fırsatta daha birçok hediyelerle beraber ilk sunuları da sunar. Büyük bir miktar yiğit efendilere hediye edilir; gene büyük bir miktar şehirlere, büyük bir miktar da sadık dostlara. Bir türküyü ahenkle söylemesini bilip de Dionysos'un mukaddes müsabakalarına [1] iştirak eden hiçbir kimse yoktur ki ondan sanatına

[1] Dionysos bayramları İskenderiye'de büyük bir ihtişamla kutlanırdı.

lâyık mükâfatı almış olmasın. Musa'ların sözcüleri, gördükleri iyiliğe karşılık, Ptolemaios'u terennüm ediyorlar. Refah içinde yaşayan bir insan için yer yüzünde şerefli bir ün kazanmaktan daha güzel ne olabilir? Atreus oğullarına [1] da bir bu kalmıştır: zira Priamos'un büyük konağını zaptettikleri vakit ele geçirdikleri o sayısız servetler havada bir yere gidip yok oldu ve bir daha meydana çıkmıyacak.

Evvelce yaşamış olan insanlarla henüz ayaklarının sıcak izlerini bastıkları tozda bırakanlar arasında sevgili anası ile babasına bir o, günlük kokan tapınaklar yükseltti. Kızıl bu tapınaklara onların, altından ve fildişinden yapma fevkalâde güzel heykellerini yeryüzünde yaşayanları korusunlar diye koydurdu. Ayların devretmesi ile zamanı gelince kanın kıızıla boyadığı sunakların üstünde birçok sığırların yağlı butlarını yakıyor.. kendisi de, asıl karısı da: o, odalarında genç kocalarının boynuna sarılan kadınların en faziletlisidir; kardeşi ve kocası olan erkeği candan seviyor.

Olympos'un hükümdarı olan Rhea'nın [2] iki ölümsüz çocuğunun da mukaddes düğünü

[1] Kızıl Priamos'un şehrini (Troia'yı) zapteden Yunan ordusunun iki komutanı, Agamemnon'la kardeşi Menelaos.

[2] Hesiodos'a göre Rhea Kronos'un karısıdır: doğurduğu çocuklar arasında, babasını tahttan indiren Zeus ve Hera da vardır.

böyle oldu; henüz kız olan Iris [1] Zeus'la Hera'nın müşterek yatağını kokular sürdüğü elleri ile yaptı.

Sağ ol, kiral Ptolemaios! Ben seni diğer yarı tanrılar gibi terennüm edeceğim ve, umarım ki, söyleyeceğim sözleri gelecek nesiller hor görmeyeceklerdir. Fazileti sana Zeus verecek.

Helene'nin düğün türküsü

(XVIII. eid.)

GİRİŞ

XVIII. eidyllion muhtemel olarak Doğu'da yazılmıştır; ama tarihini tesbit etmek için elimizde hiçbir delil yoktur. Şiirin en belirli vasfı cazip bir sadeliktir: ifadede, imajlarda sadelik; bilgiç malûmattan kaçınma, ölçülü, tatlı bir düğün neşesi. Bütün bunlar bu eidyllion'un Theokritos'un olgunluk çağına ait olduğuna hükmettirmektedir.

Şiir bir epithalamion'dur (bk. Önsöz II, 2): şair mevzua birdenbire girer, o kadar ki ilk mısraların kaybolduğunu düşünenler olmuştur: Mnelaos'la Helene evleniyorlar; Isparta'nın en asîl kızları gerdeğin önünde

[1] Tanrıların ve bilhassa Hera'nın habercisi. Gök kuşağını temsil ettiği anlaşıyor. Genç bir kızdır, fakat tipi katiyetle tesbit edilmiş değildir; kanadlı ve kanatsız olarak tasvirleri vardır. Bir rivayete göre rüzgâr Zephyros'la evlenmiştir.

raksediyor, bir düğün türküsü söylüyorlarlar. Bir arkadaşları evlendiği zaman genç kızlar neler hisseder, neler özler, neler düşünürlerse, bu türküde hepsi en sâf ve en berrak bir şekilde ifade edilmiştir. Güveye şakalı sözler söyler, bahtiyar derler, çünkü Helene ile evlenmiştir. Helene'yi methederler: güzeldir (içlerinde en güzeli), hamarattır, beceriklidir. Ama Helene «artık ev hanımı oldu», aralarından ayrılacak, onlar ise, Isparta'lı genç kızların alışık oldukları mûtat idmanlara devam edecekler. Tanrılar iki evliye güzel çocuklar, aşk ve refah versinler!

Skholiast Theokritos'un bu eidyllionu için Stesikhoros'u örnek tuttuğunu söyler. Bunu tesbit edecek vaziyette değiliz. Ancak Sappho'nun tesiri birçok yerde aşikârdır ve umumiyetle bu eidyllion'da Sappho'yu hatırlatan tatlı, zarif, renkli bir eda mevcuttur.

İşte böyle günün birinde Isparta'da, sarışın Menelaos'un [1] evinde, kızlar saçlarında çiçek

[1] Atreus oğlu Menelaos, daha birçok kudretli kahramanlar gibi, Ispartaya Isparta kiralı Tyndareos'tan Helene'yi istemek için gelmişti. Tyndareos uzun bir tereddütten sonra kızı Menelaos'la evlendirmeye karar vermişti. Tyndareos kızın babası addedilirse de, hakiki babası Zeus'tu.

açmış sümbüllerle, resimlerle yeni süslenen gerdeğin önünde bir oyun tertibettiler; şehrin ileri gelen on iki kızı, Isparta'nın en ihtişamlı kızları. O gün Atreus'un küçük oğlu talibolduğu Tyn-dareos'un sevgili kızı Helene ile bir odaya kapanıyordu. Kızlar hep bir ağızdan şarkı söylüyor, ayaklarını yere karışık hareketlerle vuruyorlardı. Ev baştan başa düğün türküsü ile çınılıyordu.

«Bu kadar erkenden mi uyuya kaldın, aziz evli? Yoksa sen dizleri pek ağır bir insan, uyku düşkünü bir adam mısın? Mademki erkenden yatmaya can atıyordun, bırakmalıydın, kız şefkatli anasının yanında kız arkadaşları ile tan yeri ağarınca kadar eğlensin; çünkü bu genç gelin öbür gün de, yarın da, gelecek yıllar boyunca da hep senin kalacaktır, ey Menelaos!

Mesut evli, sen diğer yiğitlerle Isparta'ya gelirken, muvaffak olasın diye dost biri aksırmış [1]: yarı tanrılar arasında yalnız sen Kronos oğlu Zeus'un damadı olacaksın. Seninle bir örtünün altında yatmaya gelen Zeus'un kızıdır; Akhaia'lı kadınlar arasında, yeryüzünde dolaşan onun gibi bir tane daha yoktur. Doğuracağı çocuk bir hârika olacak, şayet anasına benzer bir çocuk doğarsa... Biz hepimiz onun akranıyız: erkekler gibi zeytinyağı sürünerek hepimiz aynı yerde, Eurotas'ın suları [2] yakınında koşar, idman yaparız; dört kere altmış kızız [3], bü-

[1] Aksırma iyi alâmetti, bk. VII. eid. s. 67 Not 1.

[2] Lakonya'nın en mühim nehri.

[3] Isparta kadın teşkilâtı ile ilgili bir malûmat olabilir.

tün bir genç kız milletiyyiz! Ve hiçbirimiz, Helene ile mukayese edildik mi, kusursuz değiliz. Ey kudretli gece, şafak o güzel yüzünü yükselirken gösterir; ışıklı bahar, kış sona ererken; altın Helene de aramızda kendini öyle gösterir. Yüksek bir ekin, yağlı tarlanın; selvi, bahçenin; Thessalia'lı kısrak, koşumun süsüdür; aynı şekilde gül tenli Helene Isparta'nın süsüdür. Hiçbir kız dokuyup da sepetine o kadar güzel işler koymaz; sanatla işlenmiş tezgâhın üzerinde iplikleri mekikle birbirine geçirip uzun kollardan o kadar sık dokunmuş bir kumaş indiremez. Bir kız yoktur ki Artemis'i ve geniş göğüslü Athena'yı [1] terennüm ederken, onun gibi, gözlerinde bütün cazibelerin toplandığı Helene gibi lyra çalmayı becersin.

Ey güzel, sevimli kız, sen artık ev hanımı oldun! Biz ise sabah erkenden koşu yerimize ve çiçek açmış kırlara döneceğiz, tatlı tatlı kokan çelenkler toplıyacağız ve seni sık sık anacağız, Helene; tıpkı analarının memesini arıyan süt kuzuları gibi. İlkönce biz yerde gelişen lotos'tan [2] bir çelenk örüp gölgeli bir çınara asacağız [3]; ilkönce biz gümüş bir şişeden alıp yağlı mayii gölgeli çınarın altında damla damla

[1] Yunan Olympos'unun en tanınmış iki tanrıçası.

[2] Muayyen bir nebat olmaktan ziyade, fevkalâde bir nebat manâsına gelir: meyva ise tatlıdır, ot ise gıdalıdır, çiçek ise güzeldir.

[3] Pausanias Isparta'da bir korunun yanında Helene'ye vakfedilmiş bir arazinin mevcut olduğunu söyler.

akıtacağız; kabuğuna bir yazı yazılacak, geçen okusun diye; Dor usulü bir şey: «Bana tap: Helene'nin ağacıym [1].»

Sağ ol, gelin; sağ ol, asıl kaynatalı damat. Leto [2], çocuk yetiştirici Leto size güzel çocuklar versin; Kypris de, tanrı Kypris, biribirinizi aynı aşkla sevmek lûtfunu bağışlasın. Zeus, Kronos oğlu Zeus, sonsuz refah versin. Ve bu refah asıl sahiplerinden, başka asıl sahiplere geçsin.

Uyuyun, biribirinizin göğsünü aşk ve arzu dolu nefeslerinizle ısıtın; ve şafakla uyanmayı unutmayın. Tanyeri ağarırken, ilk şarkıcı tüylü boynunu uzatıp tüneğinden öter ötmez, biz de geleceğiz.

Ey Hymen, Hymenaios [3], bu düğüne şeref ver!

Zeusoğulları

(XXII. eid.)

GİRİŞ

Zeus'un oğulları olan Kastor'la Polydekesi terennüm eden bu eidyllion'un ne zaman ve ne münasebetle yazıldığı malûm değildir.

[1] Dor usulüne uyan nedir? Dorlara has bir âdete işaret ediliyorsa da bunun neden ibaret olduğu anlaşılamıyor: Dorlara has olan ağacın üstüne yazmak mı, yoksa ağaca tapmak mıdır?

[2] Apollon'la Artemis'in anası.

[3] Düğün, düğün tanrısı.

Başlangıç ve kapanış kısımları eidyllion'a bir hymnos şekli veriyorsa da, hakikatte şiir biri Polydeukes'in, diğeri de Kastor'un birer yiğitliğini anlatan müstakil iki hikâyeden ibarettir; yani, XXIV. eidyllion'da olduğu gibi, burada da bir ilham birliği görülmemektedir. Başlangıç ve kapanış kısımları bu iki epik edalı hikâyeye bir çerçeve teşkil ederler.

Şair iki kahramanın iyiliklerini saymakla başlar. Sonra Polydeukes'i terennüm ederek, onun, Argonautlar seferi esnasında, Bebrykle-rin memleketinde kiral Amykos'la heyecanlı yumruk döğüşünü anlatır. Sonra Kastor'a ge-çer: iki kardeş Aphareus'un iki oğlu ile nişanlanan Leukippos kızlarını kaçıırırlar; Aphareus'un oğulları peşlerine düşerler. Mese-leyi halletmek için Kastor'la Lynkeus başa baş döğüşürler: Lynkeus ölür; müdahale etmek istiyen kardeşi Idas da Zeus'un yıldırımı ile kül olur.

Polydeukes'le Amykos'un yumruk döğüşü birçok bakımdan ilgi çekicidir: Zeusoğulları Yunan ordugâhından manzarayı seyretmek için uzaklaşırlar, Amykos'un bulunduğu su başının tasviri bukolik şiirlerdeki tabiat tas-virlerinden hiç aşağı değildir; Amykos hey-keltraş gözü ile görülmüş, bronzdan bir hey-kel gibi belirtilmiştir. Barbarla Yunanlının döğüşü, Homeros kahramanlarının mücadele-lerini hatırlatmaktan ziyade kalabalık bir seyirci kütlesi huzurunda yapılan heyecanlı

bir boks match'ıdır. Aynı hâdiseyi kendi destanında anlatan Apollonios döğüşü Amykos'un ölümü ile sona erdirir. Theokritos'ta Polydeukes kaba, gururlu rakibine güzel bir ders vermekle iktifa eder. İki şairden hangisinin hangisini örnek tuttuğu meselesi halledilmemiştir.

Bunun tam aksine olarak Kastor'la Lynkeus'un dövüşü eski Homeros kahramanlarını hatırlatan bir eda ile hikâyeye edilmiştir. Döğüşe başlamadan evvel Lynkeus düşmanına uzun bir hitapta bulunur, haksız olduklarını söyler, bir anlaşmaya varılmasını teklif eder. 170. mısradan sonra uzun bir lacuna olduğuna inananlar, bundan sonraki sözleri Kastor'a atfederler. Fakat Theokritos'un Kastor'a, kendini ve kardeşini haklı çıkarmak için neler söyletmiş olabileceği haki-katen merak edilecek bir şeydir. Herhalde, lacuna mevcut olsun olmasın, şu muhakkaktır ki istisnasız hepimiz Amykos'un dayak yemesine sevindiğimiz halde, asîl ruhlu Lynkeus'la kardeşinin ölümüne acıyoruz ve Zeusoğullarının zorbalığına ne diyeceğimizi bilemiyoruz. Belki Theokritos ilk hikâyede ne kadar modern bir hava yaratmak istemişse, ikincisinde - şekil bakımından ve görüşler bakımından - o kadar arkaik olmak istemiştir. Efsanenin aslına bakılırsa Aphareus'un oğulları ile Zeusoğulları arasında çıkan kavgada ölen Kastor'dur.

170. *mısrâdan sonra lacuna yoktur.*
 Δυγκεύς yerine Κάστωρ okunmalıdır.

Leda ile kalkan taşıyıcı Zeus'un [1] iki oğlunu terennüm edelim, Kastor'la, öküz derisinden kayışları yarı bileğine kadar sardığı zaman yumruk döğüşüne tahrik etmenin tehlikeli olduğu Polydeukes'i! Testios kızının iki erkek oğlunu iki defa da üç defa da terennüm edelim: o iki Isparta'lı kardeşi, ölümlerine kıl kalan insanları kurtaran; göğüs göğüse kanlı boğuşmada ürken atları ve batan veya gökte yükselen yıldızlara meydan okudukları için şiddetli fırtınalara çatan gemileri kurtaran kahramanları teren-

[1] Efsaneye göre, Zeus Isparta'lı Tyndareos'un karısı Thestios kızı Leda'ya âşık olmuş, kuğu şekline girerek kadınla münasebette bulunmuş. Leda'nın yumurtladığı yumurtadan Dioskurlar (=Zeusogulları) adıyla tanınan iki meşhur kahraman Kastor'la Polydeukes doğmuşlar. Bir rivayete göre Polydeukes Zeus'un oğlu. Kastor ise Tyndareos'un oğluydu. Dört menşeli iki kahraman bilhassa Isparta'da, Amyklai'de ve Therapne'de ibadet görürlerdi. Fakat kültleri tek mil Yunan dünyasına yayılmıştı. Kastor at yetiştirmek ve araba sürmece meşhurdu, Polydeukes yenilmez bir yumruk döğüşçüsüydü. Şövalye ruhlu iki kardeş ilâhî atları üstünde göğâ gezer, yardıma muhtaç insanların yardımına koşarlardı: muharipler, süvariler, gemiciler onların himayesi altındaydılar.

nüm edelim. Rüzgârlar o gemilerin pupasında, burnunda, veya rasgele herhangi bir yerinde koca koca dalgalar yükselterek teknenin içine yıkmışlar, iki sıra küpeşteyi de koparıp atmışlardır; bütün teçhizat, yelkenle beraber parça parça olmuş, birbirine karışmış, sarmaktadır; gökten şiddetli bir yağmur boşanır, karanlık basar; kasırganın, sert dolu tanelerinin darbeleri altında engin deniz inler. Ama siz gene de gemileri, öldüklerini zanneden gemicileriyle beraber, denizin dibinden bile çeker çıkarırsınız. Ansızın rüzgârlar diner, deniz süt liman olur, aydınlanır; bulutların her biri bir tarafa dağılmıştır; gökte Ayılarla, Eşeklerin arasında, havanın deniz seferine müsait olduğunu gösteren, sönük ışıklı Yemlik gözükmuştür.

Ey ölümlülerin yardımına koşan çift, ey aziz çift, binici kitaracılar, pehlivan ozanlar! Türküme önce Kastor'dan mı yoksa Polydeukes'ten mi başlayayım? Övgüm her ikinize; fakat önce Polydeukes'i terennüm edeceğim.

Birbirine çarpan kayalardan [1], karlı denizin [2] korkunç ağzından kaçıp kurtulduktan sonra, Argo gemisi, tanrıların sevgili oğulları ile Bebryk'lerin memleketine vardı. Orada kahramanlar kalabalığı Iason'un gemisinin her iki tarafından, bir merdivenle indiler [3]; rüzgâr

[1] Symplegadlar, bk. XIII. eid. s. 90 Not 1.

[2] Karlı deniz Karadeniz'dir.

[3] Kastor'la Polydeukes Argonautlar seferine iştirak etmişlerdi, bk. XIII. eid. s. 89 Not 1.

tutmıyan sahilin sık kumları üzerine çıkınca, döşeklerini hazırladılar, ateş yakmak için elleri ile odunları sürüşürdüler. Fakat binicilikte usta Kastor ile yağız Polydeukes arkadaşlarından ayrılıp tek başına dolaşmaya gittiler; dağlarda her çeşit ağacın bulunduğu vahşî bir ormanı seyre daldılar. Kaygan bir kayanın altında berrak bir su ile dolup taşan tükenmez bir kaynak buldular; suyun dibinde çakıl taşları kristal ve gümüş gibi pırıl pırıl parıldıyorlardı. Kaynağın yanbaşında yüksek ak kavaklar, çınarlar, tepeleri yapraklı selviler boy salmıştı; tıylü arıların, üzerine konup da seve seve iş gördükleri güzel kokulu çiçekler, bahar sonunda kırlarda küme küme açan bütün çiçekler orada vardı. Orada açık havada, küstah, dehşet verici, kulakları sert yumruk darbeleri ile parçalanmış bir adam duruyordu. Müthiş göğsü, geniş sırtı demir gibi etlerle kabarmıştı; çekiçle dövülmüş koca bir heykele benziyordu; omuz uçlarının aşağısında, kuvvetli kollarındaki adaleler, sel gibi akan bir nehrin yuvarlıya yuvarlıya dehşetli girdapları ile perdahladığı yuvarlak taşlar gibiydi. Sirtında, ensesinde, ayak uçlarından tutturulmuş bir aslan postu dalgalanıyordu.

İlkönce şanlı pehlivan Polydeukes ona bi tabetti:

POLYDEUKES. — Gönlün hoş olsun, tanımadık yabancı. Bu memleket kimlerin memleketi?

AMYKOS. — Gönlüm nasıl hoş olsun ki hiç görmediğim insanlar görüyorum!

POLYDEUKES. — Korkma, gördüklerini kötü insan veya kötü insan evlâdıdır, sanma.

AMYKOS. — Korktuğum yok; hem bu hususta senden ders almaya ihtiyacım da yok.

POLYDEUKES. — Pek yabanisin; her şeyin aksini anlıyorsun ve tepeden bakıyorsun.

AMYKOS. — Ben gördüğün gibiyim; ve hiç olmazsa senin memleketini çiğnemiyorum.

POLYDEUKES. — Keşke gelsen de ağırlandıktan sora yurduna hediyelerle dönsen.

AMYKOS. — Aman! Ne sen beni ağırla, ne de benden ağırlanmayı bekle!

POLYDEUKES. — Vay, şu sudan içmemize de mi müsaade etmiyeceksin?

AMYKOS. — Hararet ağzını açtırdığı, dudaklarını kuruttuğu vakit anlarsın.

POLYDEUKES.— Söyle, gönlünü etmek için para mı verelim, ne verelim?

AMYKOS. — Rakibinin karşısına çık, kaldır yumruklarını, başa baş döğüşelim.

POLYDEUKES. — Yumruk döğüşü mü, yoksa bacağa tekme atmak da var mı [1] ? Benim gözüm yılmaz [2].

AMYKOS. — Yumruk yumruğa: bütün marifetini göstet.

POLYDEUKES. — Kayışlarla saracağım yumruklarımı kime indireceğim?

[1] Pankras kastediliyor.

[2] Metin nasıl okunursa okunsun, manânın bu olması kuvvetle muhtemeldir.

AMYKOS. — Onu karşında görüyorsun; bir kadıncağızdır da yumrukçu demişler sanma [1].

POLYDEUKES. — Uğrunda ikimizin de dögüşeceğı mükâfat hazır mı?

AMYKOS. — Ben senin, sen de, yenersem, benim olacaksın.

POLYDEUKES. — Böylesine kızıl ibikli horoz dögüşü derler.

AMYKOS. — İster horozlara, ister aslanlara benziyelim, bundan başka bir mükâfat için dögüşmiyeceğiz.

Böyle diyerek Amykos böğürür gibi ses çıkaran oyuk sedefini öttürdü. Uzun saçlı Bebyrkler sedefin sesine koşup gölgeli çınarların altında toplandılar. Aynı şekilde cenkte eşi olmıyan Kastor da Magnesia gemisine [2] koşup bütün kahramanları çağırdı.

İki rakip ellerini öküz derileri ile sarıf uzun kayışları kollarına doladıktan sonra birbirlerini yok etmek hırsı ile ortaya çıktılar. Daha dögüşe başlarken, güneşin ışığını hangimiz sırtına alacak diye şiddetli bir mücadeleğe giriştiler: sen, ey Polydeukes, ustalığınla o dev gibi adamı bastırdın, güneşin ışınları Amykos'un tam yüzüne vuruyordu. Öfkesi kabardı, yumruk sallıyarak ileri atıldı. Fakat Tyndareos oğlu, [3] saldırırken

[1] Amykos kuvvetli bir dögüşçü olmakla övünüyor.

[2] Argo gemisi Iolkos'tan hareket etmişti Iolkos Thessalia'da Magnesia adı ile anılan mıntıkada bir şehirdir, bk. XIII. eid.

[3] Bk. s. 139 Not 1. Theokritos iki kardeşe kâh Zeus oğlu, kâh Tyndareos oğlu der.

rakibinin çenesinin ucuna bir yumruk indirdi. Ötürünün hiddeti daha da arttı, körükörüne atıldı; yere doğru eğilmiş, bütün kuvveti ile sıkıştırıyor; Bebrykler onu alkışlıyorlardı; karşı tarafta ise kahramanlar Tityos [1] boylu adamın yerin darlığından istifade ederek üstüne atılır da yere serer korkusu ile zorlu Polydeukes'i teşvik ediyorlardı. Ama Zeus'un oğlu bir bu yana bir o yana atılarak rakibini sağlı sollu yumruklarla örseledi; mağrur gücüne rağmen Poseidon'un oğlu[2] hücumunu kesti. Darbelerin altında sarhoşa dönerek durdu, kıpkızıl kan tükürdü; ağzının ve çenelerinin zalim yaralarla kaplı olduğunu görünce, yiğitler hep birden haykırdılar; şiş yüzünde gözleri yumulmuştu.

Hükümdar onu önce her yandan yaptığı hücum gösterileri ile şaşırttı; sonra rakibinin artık şaşkına döndüğünü görünce, burnunun yukarısına, kaşlarının arasına bir yumruk indirdi, alnını kemiğe kadar parçaladı. Amykos yumruğu yer yemez çiçekli çimenlerin üstüne boylu boyunca serildi. Ayağa kalktı ve tekrar vahşî bir mücadele başladı; sert kayışlarla vuruşarak birbirilerini yok etmeye çalışıyorlardı. Fakat biri, Bebryklerin başı, yumruklarını göğse ve boyun altına indirirken, diğeri, yenilmez Polydeukes, rakibinin yüzünü çirkin yaralarla berbat ediyordu. Birinin vücudu terden sanki yumuluyor, ko-

[1] Tanrıça Leto'ya tecavüz etmeye kalkışan dev; muazzam boyu bosu ile meşhurdur.

[2] Amykos deniz tanrısı Poseidon'un oğluydu.

camanken şimdi küçük görünüyordu; diğerinin ise adeleleri, gayretini arttırdıkça, gitgide ~~saklı~~ güç kazanıyor, daha güzelleşiyordu.

Zeus oğlu oburu nasıl yere serdi? Söyle, tanrıça, sen biliyorsun; başkalarının tercümanı olan ben de senin her istediğini beğendiğin şekilde söyleyeceğim.

Dev büyük bir darbe indirmek arzusu ile müdafaa vaziyetini bırakıp yana eğilerek sol eli ile Polydeukes'in sol elini yakaladı ve öbür ~~yan-~~ dan hücum ederek sağ taraftan kalın kolunu ~~sa-~~ vurdu. İsabet etseydi, Amyklai kiralının [1] hali haraptı; ama o başını eğerek darbeyi atlattı ve aynı zamanda kuvvetli yumruğu ile rakibinin sol şakağının aşağısına vurdu ve omuzu ile yüklendi. Hemen yarılan şakaktan siyah sıvı kanlar boşandı; solu ile de ağzına bir darbe indirdi, sık dişleri birbirine çarparak çatırdadı; ve üstüste indirdiği süratli darbelerle yüzünü berbat etti: yanakları parça parça oldu. Amykos kendinden geçmiş bir halde boylu boyunca yere yıkıldı ve döğüşü terk ederek iki elini kaldırdı; zira ölmek üzere idi. Yendiğin halde, ey pehlivan Polydeukes, sen ona karşı hiçbir taşkın harekette bulunmadın; o sadece denizden babası Poseidon'u çağırarak, bir daha yabancılara durup dururken sataşmıyacağına dair sana yemin etti.

Böylece, hükümdarım, ben seni övmüş bulunuyorum. Şimdi seni terennüm edeceğim, Kastor.

[1] Bk. s. 139 Not 1.

süratli atlara binen Tyndareos oğlu, tunç zırh kuşanan mızraklı muharip!

Zeus'un iki oğlu Leukippos'un iki kızını kaçırmış götürüyorlardı; Aphareus'un oğulları, evlenmek üzere olan iki nişanlı da peşlerine düşmüş kovalıyorlardı [1]. Fakat ölen Aphareus'un mezarına varınca arabalardan atladılar ve ellerinde mızrakları, muhaddep kalkanları ile, birbirilerinin üzerine yürüdüler. Miğferinin altından Lynkeus yüksek sesle şöyle dedi: «Bahtsızlar, niye döğüşmek istiyorsunuz? Başkalarının nişanlılarına karşı nedir bu çirkin hareketiniz, nedir ellerinizdeki bu yalın kılıçlar? Leukippos kızlarını bize, herkesten üstün kardeşlere verdi; bu düğünün olacağını yemin etti. Siz ise, âdete uymıyan bir şekilde, gözlerinizi başkalarının gerdeğine diktiniz, gittiniz öküzlerle, katırlarla ve daha başka hayvanlarla babalarının fikrini çeldiniz; hediyelerle düğünü elimizden aldınız. Hem ben, uzun sözden hoşlanmadığım halde, ikinizin de yüzüne birçok defa demişimdir ki: Yok, arkadaşlar, nişanlı olan kızlara talip olmak asıl insanlara yakışmaz. Isparta büyüktür, at yetiştirici Elis; bol sürülü Arkadia da, Akhaia şehirleri de, Messene, Argos ve tek mil Sisypchos sahili [2] hep koca koca memleket-

[1] Messene kralı Leukippos kızlarını Aphareus'un iki oğlu Lynkeus'la Idas'a vadetmişti. Efsaneye göre düğün gecesı Zeusoğulları gelinleri kaçırmaya teşebbüs ederler. Theokritos Aphareus oğulları ile kızların henüz nişanlı olduklarını söyler.

[2] Korinthos arazisi: Sisypchos Koridthos kralıydı,

lerdir; buralarda analarının babalarının nezareti altında vücutça ve akılca kusursuz binlerce kız yetişiyor; istediğinizi almak sizin için kolaydır; asil soydan kimselere kayın peder olmak istiycek insanlar çoktur; siz ise bütün kahramanların arasında sivrilmiş iki kardeşsiniz: tıpkı babalarınız ve daha evvel tekmil atalarınız gibi. Haydi, ahbablar, bırakın da bu düğün bizim için yapılsın; sizin için hep beraber başka bir düğün düşünelim. Birçok defa böyle konuştum; ama söylediklerimi esen rüzgâr aldı dalgalı denize götürdü, sözlerim iyi karşılanmadı. Zira siz lâf anlamaz ve kaba kişilersiniz. Haydi, hiç olmazsa bizi şimdi dinleyin: baba tarafından kardeş çocuklarıyız [1]. Fakat gönlünüz harbe hasretse ve giriştiğimiz denk bir cenkte kılıçlarımızın kana bulanması gerekse, Idas ile kardeşim güçlü Polydeukes döğüşten uzak kalarak kollarını dindirsinler; ikimiz, ben ve sen Kastor meseleyi silâhla halledelim: daha genciz, arkamızda, anamıza babamıza fazla keder bırakmıyalım. Bir evde bir ölü kâfi; öbürleri, ölü değil, güvey olacak, arkadaşlarını sevindirecekler ve bu kızlarla evlenecekler. Büyük bir kavgayı az bir felâketle ortadan kaldırmak yerinde olur.» Dedi. tanrı da onun sözlerini boşa çıkarmıyacaktı. Yaşça daha büyük olanlar silâhlarını omuzlarından indirip yere bıraktılar. Lynkeus sağlam mızrağını kalkanının dış kenarı arkasında sımsıkı tuttu.

[1] Tynareos'la Aphareus kardeştiler,

rak ortaya çıktı; aynı şekilde Kastor mızrağının iki sivri ucunu salladı; her ikisinin de sorgucundan at kılıları sallanıyordu. Önce birbirlerini çıplak gördükleri yerden mızrakları ile vurmak için uğraştılar; fakat daha kimseyi yaralamadan mızrakların uçları sağlam kalkanlara saplanıp kırıldı. İkisi de kılıçlarını kınından çekip tekrar birbirlerini öldürmeye uğraştılar. amansızca döğüşüler. Kastor rakibinin geniş kalkanına ve at kılıları ile süslü miğferine birçok darbeler indirdi; birçok darbeler de keskin gözlü Lynkeus onun kalkanına indirdi, fakat sorgucuna ancak kılıcının ucu ile değebildi. Sonra, kılıcını düşmanın sol dizine indirmek isterken, Kastor sol ayağı ile geri basarak onu elinin ucundan yaraladı; yaralanınca kılıcı elinden attı ve derhal babasının mezarına doğru kaçmaya başladı; orada güçlü Idas uzanmış o aynı soydan olan iki yiğitin döğüşünü seyrediyordu. Ama Tyndareos oğlu peşinden koşarak geniş kılıcını bir yanından sokup göbeğinden çıkardı; bir anda kılıç içindeki barsakları parçaladı; Lynkeus yüzü koyun yere kapandı ve derhal derin bir uyku göz kapaklarının üzerine çöktü.

Laokoosa [1] diğer oğlunu da baba ocağında istediği düğünü yaparken göremedi. Çünkü Messene'li Idas Aphareus'un mezarındaki dikili taşı kaldırdığı gibi kardeşini öldürenin başına indirmek istedi. Fakat Zeus mâni oldu, iş-

[1] Lynkeus'la Idas'ın anası olarak umumiyetle Arene bilinir.

lenmiş mermeri elinden kaptı ve onu yıldırımın ateşi ile yaktı.

Görüyorsunuz, Tyndareos'un oğulları ile döğüşmek kolay iş değildir; onlar kudretli birer kahraman ve kudretli bir babanın oğullarıdır.

Sağ olun, Leda'nın çocukları, ve bizim türkülerimize daima parlak bir ün temin edin. Bütün ozanlar Tyndareos oğullarının, Helene'nin ve Menelaos'un yardımına koşup Ilion'u mahveden diğer bütün kahramanların dostudurlar. Priamos'un şehrini, Akhaioların gemilerini Ilion muharebelerini ve cenkte kale gibi sağlam Akhilleus'u terennümetmekle Khios'lu ozan [1] size, ey hükümdarlar, şan ve şeref sağladı; ben de, ahenkli Musa'ların tatlı hisler uyandıran hediyelerini, onların temin ettiği, benim evimin de yetiştirdiği kadar getiriyorum [2]. Tanrılara yapılacak hediyelerin en güzeli türkülerdir.

Küçük Herakles

(XXIV. eid.)

GİRİŞ

Bu eidyllion'un ne zaman ve ne münasibetle yazıldığı malûm değildir.

[1] Homeros.

[2] Theokritos Homeros'la kendini bir tutuyor onu taklide de kalkışmıyor; şiirleri kendi ilhamına, kendi zevkine, kendi görüşlerine göre şeylerdir (bk. Önsöz II, 1 son kısım, ve VII. eid. giriş).

Mevzuu kavrıyan bir ilham birliği görmek güçtür: şair önce Herakles'in daha memedeyken fevkalâde bir cesaret ve kuvvet göstererek iki yılanı boğması hâdisesi üzerinde duruyor. Sonra Teiresias'ın kehanetini uzun uzun anlatıyor. Nihayet Herakles'in tahsilini ve ders aldığı ünlü öğreticileri gözden geçiriyor. Görülüyor ki şiir bu bakımdan kusurludur: ilham birliği yoktur. Gerçi şiirin sonundan otuz kadar mısraın yok olduğu anlaşılmaktadır; fakat kaybolan bu mısralarda neden söz edilirse edilsin, eidyllion'un kusurlu tertibini giderecek unsurların bulunabileceğini zannetmiyorum. Küçük Herakles adı da bu sebeple şiirin mevzuuna ancak bir dereceye kadar uyuyor.

Theokritos ele aldığı mevzuu belki çok beğenmiştir; ama tam da bunun için, cazip bulduğu bir mevzuu mutlaka işlemek istediği için muvaffak olamamıştır. Eidyllion zarif teferruatla dolu olmakla beraber heyecansız bir hikâyedir. Şairin muhtelif sahneleri ihtiva eden bir tableau'yu izah ettiği düşünülmüştür; buna delil olarak da hikâyenin kısım kısım, tableau'nun muhtelif sahnelerini izah eder gibi anlatıldığı ileri sürülmüştür. Olabilir. Fakat Theokritos'un, Pindaros'un bir şiirini (Nem. I) ele alıp kendi tarzında işlemek sevdasına kapıldığı da düşünülebilir. Herhalde şu muhakkaktır ki XXIV. eidyllion benimse-nip tekrar işlenmiş bir mevzu olmaktan çok heyecansız ve monoton bir hikâyedir.

XIII. eidyllion gibi bir epyllion (bk.Ön-söz II, 2) olmakla beraber, Küçük Herakles'te, kullanılan epik ifade tarzına ve kelime şekillerine rağmen, hiçbir epik eda sezilmemektedir. Gerçi Theokritos ele aldığı meşhur efsanevî şahısları günlük hayat ölçülerine bile bile vurmuştur: Amphitryon'un, karısının ihtar ile yatağından fırlayan bir koca, çocuğunun üstünü örttükten sonra yatağına dönen bir baba gibi tasvir edilmesi; Alkmene'nin alelâde korkak bir kadın gibi gösterilmesi hep bu ölçüye uymak hevesinden ileri gelmiştir. Fakat Theokritos'un hatası zamanının zevkine uygun bir şiir yazmış olmaktır. Zamanının edebî zevkine uygun bir eserdir, bugün de beğenilecek taraflarını bulmak zor değildir; ancak Küçük Herakles'te Hellenismus'un hudutlarını aşacak kudret yoktur. Dikkati çeken bir nokta: hizmetkârlar Herakles'in marifetini görünce, şiddetli bir alkış kopar. XXII. eidyllion' da da Polydeukes'le Amykos iki tarafı sesleri, alkışları ile destekliyen kalabalık bir seyirci kütlesi önünde döğüşürler O devirde - belli! - bir hareketin kendi başına bir kıymeti yoktu; alkış toplamak en büyük arzuydu. Theokritos'u bu eidyllion'u yazmaya sevkeden de işte bu arzu olmuştur.

16. mısra: ὄρω yerine, elyazmalarında olduğu gibi, οἶκον okunmalı. Mısra aslında

hiç olmasa gerek. Fritzsche mısraı kaldırmakta belki haklıdır: dediği gibi, οἴκου fazladır, ἀπειλήσασα'nın da "tehditle emretmek,, mânasına gelmesi güçtür. Legrand οἴκου'yu ὄρω okuyor, fakat tatmin edici bir düzeltmeye benzemiyor.

Günün birinde, Midea'lı Alkmene [1] on aylık olan Herakles'i ve bir gece ara ile doğan Iphikles'i yıkayıp emzirdikten sonra tunçtan bir kalkanın içine yatırdı; o güzel silâhı Amphitryon yere serdiği Pterelaos'tan [2] almıştı. Çocukla-

[1] Alkmene rivayetlere göre Tyrinthos'lu, Mykene'li veya - Argolis'te bir şehir olan - Midea'lıdır. Alkmene akrabadan kahraman Amphitryon'la evlenir. Fakat Amphitryon her şeyden evvel karısının öldürülen sekiz kardeşinin intikamını almak için sefere çıkar. Onun uzakta oluşundan istifade ederek, Alkmene'ye göz koyan Zeus Amphitryon şeklinde genç kadınla münasebette bulunur. O sırada Amphitryon seferden döner: Alkmene iki oğlana gebe kalır: Herakles Zeus'un oğlu, Iphikles de Amphitryon'un oğludur. Zeus'un kıskanç karısı Hera kocasının yeryüzünde bir kadından çocuğu olacağını ve bu çocuğun bütün insanlara hükmedeceğini öğrenir. Doğumlara nezaret ettiği için, Alkmene'nin sancılarını geciktirir ve bu arada Stenelos'un karısını doğurtur: bu suretle güçlü Herakles kendisinden evvel doğan beceriksiz Eurystheus'un emrine girer. Eurystheus'un emri ile de katlanmadığı cefa kalmaz.

[2] Taphos'luların ve Teleboa'ların kiralı Pterelaos Alkmene'nin kardeşlerini öldürmüştü.

rının başını okşıyarak, anaları: «Uyuyun, yavrularım, dedi, tatlı ve uyanışlı bir uyku uyuyun; uyuyun , canım evlâtlarım, iki kardeş, sihhatlı çocuklarım; gönül ferahlığı ile yatın, gönül ferahlığı ile şafağa çıkın.» Böyle diyerek büyük kalkanı salladı, çocuklar da uykuya daldılar.

Fakat, gece yarısı olunca, Ay'ın artık batmaya yüz tuttuğu, Orion'un da karşı tarafta ufukta koca omuzunu gösterdiği sıralarda, [1] becerikli Hera, siyah siyah helezonlar yaparak dikilen iki korkunç canavarı, iki yılanı evin geniş eşiğine doğru, kapı kanadlarının aralığına doğru sürdü; tehditle küçük Herakles'i yutmalarını emretmişti. Onlar da kana susamış karınları ile yerde sürünerek kıvrıla kıvrıla ilerliyorlardı: bu arada gözlerinde kötü bir alev parlıyor, ağızlarından dehşetli bir zehir akıyordu. Fakat dillerini uzatmış, tam çocukların yanına geldikleri anda -Zeus her şeyi bilir- Alkmene'nin sevgili oğulları uyandılar; odada bir ışık peyda oldu. Kötü hayvanları oyuk kalkanın üzerinde görüp de o korkunç dişlerini fark eder etmez biri, Iphikles, bir çığlık kopardı ve üzerindeki yün örtüşü tekmiyerek kaçmaya çalıştı; diğeri, Herakles, karşı koyarak yılanların ikisini de sıkı sıkı kavradı; boğazlarını sıkıyordu: öldürücü yılanlar tanrıların dahi ürperdiği meşum zehirlerini oralarında saklarlar. İki canavar henüz memede olan beslenmeye muhtaç, göz yaşı nedir bilmiyen o

[1] Bu iki burcun vaziyetinden anlaşıldığına göre eylül ayı sonlarıdır,

geç doğan çocuğu [1] helezonları ile sarıyorlar, sonra baş edilmez kavrayıştan kurtulmaya uğraşmaktan sırtları yorulunca, tekrar helezonlarını açıyorlardı.

Alkmene bağırışları duydu ve herkesten evvel uyandı: «Kalk, Amphitryon; korkudan kıpırdıyamıyorum! kalk, ayağına sandallarını geçirmeye bakma. İştmiyor musun, küçük nasıl bağırıyor? farkında değil misin? gecenin bu saatinde duvarlar berrak şafak sökmüş gibi aydınlanmış! Bir şeyler, evde bir şeyler oluyor, kocacığım!» O böyle dedi. Kocası da sözlerini dinliyerek yataktan kalktı ve dağ selvisinden yapma yatağının baş ucunda çiviye asılı, emrine hazır duran sanatla işlenmiş kılıcına atıldı. Yeni dokunmuş kemere uzandı; diğer eli ile de lotos ağacından yapma koca kınını kaldırıyordu.

O anda geniş oda tekrar karanlığa boğuldu. Bunun üzerine derin derin nefes alarak uyuyan hizmetkârlarına seslendi: «Çabuk ocaktan ateş getirin, hizmetkârlarım!» ve kapıların sağlam sürgülerini sarstı. «Kalkın, tahammüllü hizmetkârlar, efendimiz çağırıyor.» Bu sözleri dibeklerin yanında yatan Fenikeli kadın söyledi. Derhal ellerinde lâmbalarla hizmetkârlar göründü; herkesin koşuşması ile odada kalabalık toplandı. İşte o zaman memede olan Herakles'in yumuşak elleri ile iki hayvanı sıkı sıkı tuttuğunu görünce alkışlıyarak bağırıştılar. O, babası Amphitryon'a

[1] Hera'nın marifeti ile Eurystheus daha evvel doğmuştur. Bu Herakles'e çok pahalıya mal olacaktır.

iki yılanı gösteriyor, çocukça bir neşe ile havaya sıçırıyordu: ve gülerek ölümün cansız bıraktığı iki korkunç canavarı babasının ayaklarının önüne koydu. Sonra Alkmene, korkudan kaskatı kesilen ve heyecan geçiren Iphikles'i bağrına bastı. Amphitryon da öbür çocuğun üzerine kuzu örtüsünü çekti ve yatağına girerek yarım kalan uykusuna döndü.

Horozlar üçüncü defa ötmekle günün doğuşunu selâmlıyorlardı. Alkmene her şeyin doğrusunu söyleyen bilici Teiresias'ı çağırıp bu acaip hâdiseyi olduğu gibi anlattı; ve bu işin sonu ne olacak diye sorup cevap bekledi: «Tanrının niyeti kötü dahi olsa, çekinip de benden saklıyayım deme. Nasıl olsa Moira'nın iğre sardığından [1] insanların kurtulmasına imkân yoktur. Fakat, ey Eures oğlu, [2] ben akıllı bir insana ders vermeye kalkışıyorum.» Kraliçe bunları söyledi; o da ona şu sözlerle cevap verdi: «Korkma Perseus kanı, [3] asıl atalı kadın, korkma; gelecek için en güzel ümidi besle. Evet, uzun zamandan beri şu gözlerimi terkeden tatlı ışık için söylüyorum [4], birçok Akhaia kadınları yumuşak ipliği dizlerine sürterek inceltirken, gece geç vakte ka-

[1] Moira kaderdir: o ipliğe insanın hayatı bağlıdır (bk. I. eid. s. 15 Not 2). Cümlemin manâsı şudur: insan alın yazısını değiştiremez.

[2] Teiresias Eures'in oğluydu.

[3] Alkmene Elektryon'un kızı. Elektryon da The-seus'un oğluydu.

[4] Kallimakhos Teiresias'ın tanrıça Athena'yı yakarken gördüğü için genç yaşta kör olduğunu anlatır,

dar Alkmene'yi ismi ile anarak terennüm edeceklerdir; sen Argos'lu kadınların taptığı bir insan olacaksın: oğlun öyle büyük bir adam olacak, yıldızları taşıyan göğ'e ulaşacak; bütün hayvanlardan ve öbür insanlardan üstün, geniş omuzlu bir yiğit olacak. Nasibi, on iki zahmete katlandıktan sonra Zeus'un evinde yaşamaktır; ölümlü olan her şeyi Trakhis'te yakılacak olan odun yığnında kalacak [1]. Bebekken onu yok etmek için, mağaralarda yaşayan bu canavarları gönderen ölümsüzlerin damadı [2] olmakla nam salacak. Evet gelecek o gün: o zaman keskin dişli kurt karacayı ininde gördüğü halde parçalamak istemiyecek. Fakat külün altında ateşin hazır bulunsun, kadın. Kuru katırtırnağı, yaban ünnabı, böğürtlen dallarını veya rüzgârın sarstığı kuru akdikenini hazır edin; kırlarda toplanan bu çalı çırpı ile gece yarısı, oğlunu öldürmek istedikleri saatte iki yılanı yak. Sabahleyin bir hizmetçi ateşin küllerini toplasın, sınırların ötesinde sarp kayalıklara götürüp hepsini bir akar suyun içine atsın ve arkasına bakmadan dönsün. İlkönce evde sâf kükürt tütsüsü yapın; sonra, âdet olduğu üzere, şeritlerle bezenmiş bir dalla tuzlu temiz su serpin; ve herkesin üstünde olan Zeus'a

[1] Trakhis Thessalia'da bir şehirdir; orada Herakles, karısı Deianeira'nın bilmeden sebeb olduğu korkunç ıstıraplardan kurtulmak için odun yığnının üstüne çıkarak kendi kendini yakacaktır.

[2] Herakles ölümünden sonra Olympos'a alınacak, orada Zeus'la Hera'nın kızı Hebe ile evlenecektir (bk. XVII. eid. s. 126 Not 5).

erkek bir domuz kurban edin de daima düşmanlarınızdan üstün olasınız.» Diyerek, sayısız yıllarının yüküne rağmen, Teiresias fildişi oturacağını iterek kalktı gitti.

Herakles anasının elinde, bahçede yetişen taze bir fidan gibi büyüyordu; ona Argos'lu Amphitryon'un oğlu diyorlardı. Yazıp okumayı çocuğa ihtiyar Linos [1] öğretti; Apollon'un oğlu olan bu kahraman dikkatli bir mürebbi idi. Yayı germeyi ve oku hedefe isabet ettirmeyi, babadan kalma geniş tarlaları sayesinde zengin olan Eurytos [2] öğretti. Philammon oğlu Eumolpos [3] ise onu bir ozan yaptı ve her iki elini şimşirden yapma phorminks'e alıştırdı. Argos'un beli çevik insanların güreşte biribirlerini düşürmek için icat ettikleri ne kadar çelme varsa [4], uzun kayışlarla dövüşmekte usta yumrukçuların veya yere düştükleri zaman ler çareye başvuran güreşçilerin kendi döğüşlerine faydalı bildikleri ne kadar ustalık varsa, hepsini

[1] Linos aslında bir halk türküsünün melodisiyken, sonradan herhalde acı ifade eden *ailinos* kelimesi ile karıştırılarak, anası Psamate tarafından dağ başına bırakılan ve köpekler tarafından parçalanmış bu isimde bir çocuk olduğu hikâyesi teşekkül etmiştir. Bir Thebai efsanesine göre zamanının en büyük musikişinasıdır. Başka bir rivayet onu Herakles'in hocası yapar.

[2] Eurytos'tan mükemmel bir okçu diye *Odysseia*'da bahsedilir (VIII 224).

[3] Eumolpos, güzel şarkı söyleyen demektir. Bu adda muhtelif kimseler varsa da, hiçbirisi Philammon oğlu değildir.

[4] Argos'lular iyi güreşçi olarak tanınırlardı.

Hermes'in oğlu Phanotis'li Harpalykos'tan [1] öğrendi; bu adam bir müsabakaya iştirak etti mi, kimse uzaktan da görse karşısına çıkmaya cesaret edemezdi; tehditkâr çehresindeki kaşları o kadar çatıktı! Arabaya koşulu atları sürmeyi ve uç taşını tekerleğin dingil başlığını kırmadan emniyetle dönmeyi oğluna bizzat Amphitryon muhabbetle öğretti; çünkü kendisi at yetiştiren Argos'ta süratlı müsabakalarda birçok mükâfatlar kazanmıştı: bindiği ve hiç kırmadığı arabaların kayışlarını ise ancak zaman çözmüştü. Mızrağı indirip omuzunu kalkanla koruyarak düşman erinin üzerine yürümeyi, kılıç darbelerine dayanmayı, bir phalanks'ı [2] tertiplemeyi, hücumla kalkan düşmanın sayısını tahmin etmeyi, süvariye kumanda etmeyi ona Hippalos oğlu Kastor [3] öğretti; Tydeus atların geçebildiği Argos'u Adrastös'tan alıp da onun tek mil mirasını ve büyük bağlık arazilerini ele geçirdiği zaman, Kastor sürgün olarak bu şehre gelmişti: seneler gençliğini yıpratmadan önce harb adamı olarak Kastor'un yarı tanrılar arasında eşi yoktu.

Şefkatli bir ana Herakles'i işte böyle yetiştirdi. Çocuk için babasınınkinin yanına serdikleri döşek kendisinin her şeyden çok beğendiği bir aslan postuydu. Yemeği kızartılmış etle bir sepeti dolduracak büyüklükte bir Dor ekmeği idi; [4]

[1] Meçhul bir şahıs.

[2] Piyade birliği.

[3] Bilmediğimiz bir Kastor'dan bahsediliyor.

[4] Elekten geçirilmemiş undan yapma ekmek.

hiç şüphesiz onunla çapa çapalıyan bir adam karnını doyurabilirdi. Fakat gündüzün ateş kullanmaz, hafif bir gıda ile iktifa ederdi. Üzerine geçirdiği giyecekler kabaydı ve bacağıının yarısını örtmezdi.

Öreke

(XXVIII. eid.)

GİRİŞ

Bu şiirin ne zaman ve nerede yazıldığı malûm değildir. Theokritos'un hediye ettiği öreke Syrakusai işidir; fakat bu ne şiirin Syrakusai'de yazıldığını, ne de hatîâ Theokritos'un o sıralarda Syrakusai'e bir seyahat yaptığını ispat etmez. Diğer taraftan şiirin, tıpkı XXI. ve XXX. eidyollion'lar gibi aiol lehçesi ile yazılması, üçünün de aşağı yukarı aynı zamana ait olmalarını icabettirmez.

Theokritos dostu hekim Nikias'a misafir giderken karısı Theugenis'e Syrakusai işi fil-dişi bir örekeyi hediye olarak getiriyor. Bu münasebetle bilgin dostunu, hamarat ve ev kadını Theugenis'i, yaşadıkları şehri iltifatlı sözlerle anar. Zarif bir şiirdir: zarif bir muhit, zarif hisler, zarif sözler. Başka bir şey aranmamalıdır.

Kullanılan vezin büyük Asklepiades veznidir. Aiol lehçesinin niçin tercih edildiğini izah edebilmek güçtür.

İplik bükenlerin dostu öreke, parlak gözlü Athena'nın [1] ev işlerinden anlıyan kadınlara ettiği hediye! Neleus'un [2] ünlü şehrine kadar bana emniyetle rekafet et: orada, uysal sazların arasında Kypris'in yeşil bir tapınağı var. Müsait rüzgârlı bir deniz yolculuğu sonunda oraya çıkmak için Zeus'a yalvarıyorum. Dostumu görmek, sevinç duymak, sesi ahenkli Kharit'lerin [3] mukaddes filizi Nikias'ın muhabbetine muhabbetle mukabele etmek istiyorum; bin bir emekle işlenmiş fildişinden yapma öreke, seni de hediye olarak Nikias'ın karısına teslim etmek. Sen onunla birlikte erkek giyecekleri için, kadınların giydiği şu yumuşak entariler için çok, çok yün eğireceksin. İnce topuklu Theugenis'in [4] hatırı için kuzuların anaları otlaklarda yumuşak yünlerini yılda iki defa kırtırmalıdır; öyle hamarat bir kadındır; ve akıllı başında kadınların sevdiği her işi sever. Gerçekten ben seni ne gevşek ne de tembel bir kadının evinde bırakmak istemem, çünkü sen bizim memlekettensin. Senin vatanın

[1] Tanrıça Athena kadın işleriyle meşgul olurdu, bk. XV. eid. s. 107 Not 2.

[2] Kodros'un oğlu olan Neleus Miletos şehrini kurmuştu.

[3] Cazibe tanrıçaları; burada «Musa'lar» yerine, yani «şiir tanrıçaları» yerine (bk. XVI. eid.). Hekim Nikias aynı zamanda şairdi, bk. XI. eid. s. 78 Not 1.

[4] Nikias'ın karısı,

Ephyra'dan gelen Arkhias'ın kurduğu şehirdir [1], Trinakria adasının [2] iliği ve kıymetli insanların yurdu olan şehir! Sen şimdi, insanları felâketli hastalıklardan kurtarmak için bin bir mükemmel deva bilen adamın evinde yerleşecek, Ionlarla birlikte sevimli Miletos'ta kalacaksın. Sen Theugenis'i hemşehrileri arasında güzel örekesi ile tanıttacak ve şarkı sever misafirini daima hatırlamasını temin edeceksin. Seni gören şöyle diyecek: «Hediye küçük de olsa niyet büyüktü: dostların verdiği her şey değerlidir.»

Oğlan I ve Oğlan II

(XXIX. ve XXX. eid. lar)

GİRİŞ

Her iki eidyllion aios lehçesi ile yazılmıştır: dil Lesbos lirik şairlerinin dilini andırmaktadır. Dertli âşık (Theokritos'un kendisi olması muhtemeldir) henüz aşka veda edemiyen orta yaşlı bir adam olduğu hissini veriyor. Modern okuyucuyu hiçbir bakımdan çekmiyen mevzu bir tarafa, iki şiirin edebî kıymeti de çok münakaşa edilebilir. Bununla beraber XXIX. eidyllion'da orta yaşlı âşığın mütevekkil edası ve tatlı hüznü bir şiir havası yaratabiliyor XXX. eidyollion ise işleniş

[1] Ephyra, Korinthos şehrinin eski adıdır. Korinthos'lu Arkhias'ın kurduğu şehir Syrakusai'dir

[2] Trinakria, Sicilia adasıdır.

bakımından da tahammül edilir şey değil. Aşk hastalığına benzetilir, şair yapmacık bir eda ile kendi gönlüne hitabeder, gönlü de bu azarlardan bir şey çıkmıyacağını söyler.

Birinin vezni on dört hecelik Sappho veznidir. Diğerinki büyük Asklepiades vezni.

Oğlan I

(XXIX. eid.)

«Şarap ve hakikat» [1] derler, sevgili çocuk. Biz de, madem ki sarhoşuz, doğru olmalıyız. Kendi hesabıma, gönlümün bir köşesinde yatanları anlatacağım: sen beni bütün kalbinle sevmek istemiyorsun. Farkındayım, zira ben ruhumun yarısına malikim, senin güzelliğin yüzünden ... Öbür yarısı yok oldu. Sen istediğin zaman, ben günümü bahtiyar tanrılar gibi geçiriyorum. Sen istemediğin zaman, ben karanlıklara boğuluyorum. Sevene işkence etmek doğru bir hareket midir? Bak, sen daha genç, ben daha yaşlıyım: beni dinlersen, daha mesut olur ve bana şükredersin. Yuvanı bir ağacın üstüne yap: oraya hiçbir fena yılan yetişmesin. Halbuki sen bugün bu dala, yarın başka bir dala konuyor birinden öbürüne geçmeye bakıyorsun. Biri senin güzel yüzünü görüp de övecek olursa, hemen ona üç yıllık bir dosttan daha yakın oluyorsun; seni ilkönce seveni ise üç

[1] Lâtinler «in vino veritas» derlerdi. Şarap insanın dilini çözer, içini döktürür.

günlük bir tanıdık mevkiine düşürüyorsun. Sende sanki insan gururunu aşan bir gurur var; sevdiğin müddetçe daima aynı adama malik olmayı arzu et. Sen bu şekilde hareket edersen, hemşehrilerin senin hakkında iyi söylerler [1], Aşk da, insanların gönlünü kolayca hüküm altına alan Aşk da sana karşı zalimce davranmaz: bak, demir gibi olduğum halde, beni büküverdi.

O tatlı ağzın için yalvarırım sana, unutma: geçen sene bugünkünden daha gençtin: insan tükürüncüye kadar buruşuk bir ihtiyar oluveriyor, gençlik ise tekrar ele geçmez; zira omuzlarında kanadları var; biz ise uçanı yakalayamayacak kadar ağırız. Bunları düşünüp daha müsait davranmalısın; ben seni seviyorum, sen de aynı hilesiz muhabbetle mukabele et de, büyüdüğünün delili olan sakal çenende üzdiği zaman, birbirimizle Akhilleus'la dostu gibi dost olalım [2]. Fakat sen bu sözlerimi rüzgârın alıp götürmesine müsaade eder, kendi kendine: «Ahbap, ne canımı sıkıyorsun?» dersin, şimdi senin hatırın için altın el-maları toplamaya, ölülerin bekçisi Kerberos'u

[1] Yunanlılar para ile satın alınan aşktan başka her türlü aşka müsamaha ederlerdi.

[2] Akhilleus'la Patroklos'un dostluğu meşhurdur. Agamemnon'la arası açılınca Akhilleus döğüşten çekilmeye ne Yunan ordusunun hezimetini, ne ordu komutanlarının ricaları onu kararından vazgeçirememişlerdi. Fakat Patroklos Hektor tarafından öldürülünce, dostunun öcünü almak için tekrar mücadeleye katılmış ve Hektor'u öldürmeye muvaffak olmuştu.

yakalamaya gitmeye [1] hazır olduğum halde, ben o zaman sen çağırırsan bile evinin kapısına dahi uğramam: çünkü beni üzen bu ihtirastan kendimi kurtarmış olurum.

Oğlan II

(XXX. eid.)

Ah şu elim ve ağır hastalık! Bir çocuğa beslediğim sevgi, dört günde bir tutan sıtma gibi iki aydır beni bırakmıyor. Orta güzellikte, fakat bütün vücudu baştan aşağı bir zarafet; yanaklarında tatlı bir tebessüm var. Halen hastalık beni bazen tutuyor, bazen bırakıyor; ama yakında bir an gözümü kapamak için dahi ara vermiyecek. Çünkü dün geçerken kaşlarının altından ~~beni~~ ince bir bakışla süzdü; yüzüme bakmaya utandı, kıpkırmızı kesildi. Aşk kalbimi daha şiddetle sardı; evime, ciğerimde yeni bir yara ile döndüm. Gönlümü çağırıp kendi kendime çok şeyler söyledim: «Nedir bu senin yaptığın? Bu çılgınlığın sonu gelmiyecek mi? Şakaklarına ak düştüğünü bilmiyor musun? Aklını başına toplamak zamanı geldi; bir delikanlıya hiç benzer tarafın olmadığı halde, gençliklerinin ilk zevklerini tadanlar gibi hareket etmek sana hiç de

[1] «En güç işleri yapmaya»: Hesperidlerin bahçesinden altın elmaları toplamak, yeraltının bekçisi üç başlı köpek Kerberos'u yeryüzüne getirmek Herakles'ten istenen iki işti. Herakles her ikisini de başarmıştı.

yakışmıyor. Senin bilmediğin daha bir şey var: yaşını başını almış bir adam için, bir çocuğun ilham ettiği üzücü aşklara yabancı kalmak daha iyidir. Onun ömrü süratli bir geyiğin geçtiği gibi geçer; yarın o, denizde başka bir istikamete yönelirken teçhizat değiştirecek. Cazip gençliğin çiçeği ne ona ne de akranına kalır [1]. Öbürü ise onu aklından silemez ve ihtirasın kendisini kemiklerinin iliğine kadar kemirdiğini hisseder, geceleyin bir bir arkasına rüyalar görür ve bir yıl onu bu ağır hastalıktan kurtarmaya kâfi gelmez.»

Ben gönlümü bu ve buna benzer daha başka sözlerle azarladım. O da bana dedi ki: «Hilekâr Aşk'ı yeneceğini sanan her insan, başımızın üstündeki yıldızların kaç defa dokuz olduğunu kolaylıkla sayacağını zanneder. Şimdi, ister razı ol, ister olma, ben boynumu uzatıp boyunduruğu çekmek zorundayım; zira, azizim, Zeus'un koca zihnini, bizzat Kypris'in zihnini çelen Tanrının arzusu budur. Beni ise - hafif bir rüzgârın yettiği ömrü bir günlük yaprak! - çabucak bir nefeste alıp götürüyor!»

Berenike

(Fragment)

GİRİŞ

Berenike adlı bu şiir hakkında hiçbir malûmatımız yoktur. Terennüm edilen Bere-

[1] Bu mısraların mânası şüphelidir.

nike II. Ptolemaios (Philadelphos)'un anası ise, bu şiirin XV. ve XVII. eidyllion'ların yazıldığı zamana ait olması icabeder. M. Ö. 247 de III. Ptolemaios (Euergetes) ile evlenen Kyrene kiralı Magas'ın kızı Berenike ise, şiir Theokritos'un ihtiyarlık zamanında yazılmış olmalıdır.

Bu parça Athenaios'ta (VII 284 A) zikredilmiştir.

.... Ve şayet hayatını denizde kazanan, sapanı ağlar olan bir insan uğurlu bir av ve iyi bir kazanç ister de, gecenin ortasında *leukos* dedikleri mukaddes balığı - o hepsinden de mukaddestir - tanrıçaya kurban ederse, o insan ağlarını gerebilir ve denizden dolu dolu çekebilir.

Epigramlar

GİRİŞ

Eidyllion'ların elyazmalarında ve Anthologia Palatina'da Theokritos'a atfedilen yirmi beş epigram vardır. Filologlar bu epigramlardan yalnız sekizinin Syrakusai'li şaire ait olduğunda hemen hemen mutabıktırlar (epigram nevii için bk. Su. Sinanoğlu, Tegea'lı

Anyte, Tercüme Dergisi, sayı 33, 1945). Bu sekiz epigramdan :

I. si bukoliktir (başlık yanlışdır; 4. mısradaki δειφίς sıfatı adak adıyan birinin adı zannedilmiştir) ;

VIII. si hekim Nikias'ın evini süslemek için yaptırdığı bir Asklepios heykelini ele alır;

X. su bir musikişinasın dokuz Musa'lar için yaptırdığı bir eserden bahseder ;

XIII. sü tanımadığımız mesut bir çiftin evinde bulunan Semavî Aphrodite'nin heykelinden bahseder ;

XVII. si Teos'lu meşhur lirik şairi Anakreon'un bir heykeli için yazılmıştır. Anakreon bilhassa aşk şiirleri ile tanınırdı ;

XVIII. si Batı'da teşekkül eden Dor komedyasının en büyük temsilcisi Epikharmos'un bir heykeli için yazılmıştır. Epikharmos'un nereli olduğu katiyetle bilinmemektedir ;

XIX. su Ephesos'lu meşhur iamb şairi Hipponaks'ın sözde mezar taşıdır. - VI. asırda yaşayan Hipponaks hellenistik şairlerin ilgisini toplamıştır : bilhassa Kallimakhos ve mimiamb şairi Herondas Hipponaks'ı çok iyi tanımışa benziyorlar ;

XXII. si VII. veya VI. asırda yaşayan Rodos adasında Kamiros'lu şair Peisandros'un bir heykeli için yazılmıştır. Peisandros Herakles hakkında anlatılan muhtelif efsaneleri bir eser halinde toplıyan ilk şairdir.

İlk dört epigram elegeia vezni ile yazılmıştır; son dört epigramın vezinleri başka başkadır.

A. P. VI 336.

I. Delphis'in bir adağına [1].

Şu çiğ serpili güllerle şu gür kekikotu demeti Helikon tanrıçalarına [2] sunulmuştur; şu koyu defneler de sana, ey Pytho tanrısı Paian [3]! çünkü Delphoi kayası seni onunla bezedi; terementi dalının ucunu kemiren şu koca boynuzlu beyaz teke de sunağı kana bulayacak.

A. P. VI 337.

VIII. Asklepios'un bir heykeline.

Şifa verici Apollon'un oğlu [4] Miletos'a da geldi; hastalıkları iyi eden biri ile, Nikias'la buluşmak istiyordu. Nikias ona her gün dualar eder, kurbanlar keser; bu heykeli kokulu erez ağacından o oydu; Eetion'a [5] elinin ustalığına mükâfat olarak yüksek bir ücret vademişti; o da bu işte bütün sanatını kullandı.

[1] Başlık yanlış, bk. Epigramlara giriş.

[2] Helikon tanrıçaları: Musa'lardır.

[3] Apollon

[4] Asklepios.

[5] Tanımadığımız bir heykeltıraş.

A. P. VI 338.

IX. Musa'ların bir tasvirine.

Hepinize, tanrıçalar, dokuzunuza da Ksenokles [1] bu güzel mermer eseri armağan etti; o bir musikîşinastır, kimse inkâr edemez. Bu mahareti ile şöhret kazandığı için Musa'ları unutmuyor.

A. P. VI 340.

XIII. Semavî Aphrodite'nin bir heykeline.

Buradaki Kypris Pandemos [2] değildir. Ona Semavî [3] diye hitabet, öyle yalvar; bu heykeli Amphikles'in evinde temiz Khrysogona adak etti: müşterek çocukları oldu, müşterek bir hayat geçirdiler. Her yıl ilk olarak seni düşünceleri kendileri için daima hayırlı oldu, tanrıçam: ölümlüler ölümsüzlere itibar gösterirlerse, kendileri kazanırlar.

A. P. IX 599.

XVII. Anakreon'un bir heykeline.

Şu heykele iyi bak, yabancı, ve memleketine döndüğün zaman de ki: «Teos'ta Anakreon'un tasvirini gördüm; o, eski lirik şairlerin en büyüğüdür.» Bir de çocuklardan hoşlandığını ilâve

[1] Tanımadığımız bir şahıs.

[2] Basit aşklar tanrıçası.

[3] Asil aşklar tanrıçası.

et. hakkında söylenecek her şeyi söylemiş olursun [1].

A. P. IX 600.

XVIII. Epikharmos'un bir heykeline.

Şivesi de Dor, kendisi de, komedyayı yaratan Epikharmos ta Dor. Ey Bakkhos [2], onun yerine şu tunçtan heykeli Syrakusai'de, bu kos-koca şehirde yerleşenler yaptırdı [3]: hemşehrilere temin ettiği yığın yığın sözleri hatırlıyarak karşılığını vermek istediler; çünkü hayat hakkında çocuklara çok faydalı şeyler söyledi [4]. Kendisine minnettarız [5].

A. P. XIII 3.

XIX. Hipponaks'ın mezar taşı yazıtı.

Burada şair Hipponaks yatıyor. Fena bir adam isen mezarına hiç yaklaşma; ama namuslu isen ve temiz bir muhitten geliyorsan, korkma otur, istersen biraz da uyu [6].

[1] Mısralar: 3 iamb trimetresi; 3 daktylo-trochaik hendekasyllab.

[2] Donyos.

[3] Syrakusai'e yerleşip de Epikharmos'un heykeli dikilenler Epikharmos'un hemşehrisi olsalar gerek.

[4] Herhalde komedyalarından derlenen veciz sözler çocuklara okutuluyordu.

[5] 1. 5. 9. mısralar: trokh. katal. tetram.; 3. 7. mısralar: iamb. trim; 2. 4. 6. 8. 10. mısralar: akephal. Pherekr. (Masqueray).

[6] Vezin: aksak iamb (kholiamb).

A. P. IX 598.

XXII. Peisandros'un bir heykeline.

İşte size aslanla dövüşen kolu dehşetli Zeus oğlunun hikâyesini eski zaman şairleri arasında ilk olarak anlatan, giriştiği bütün mücadeleleri terennüm eden Kamiros'lu Peisandros. Ölümünden birçok ay ve yıllar sonra onun bu tunç heykelini buraya halk diktirdi.

[1] Mısralar : daktylo-trokh. hendekasyllablar.

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
Önsöz.	.I-XXI
I. eid. Thyrsis veya Türkü	3
II. eid. Büyü yapan kadınlar	16
III. eid. Aşk türküsü	29
IV. eid. Çobanlar	35
V. eid. Keçi çobanı ile koyun çobanı	41
VI. eid. Bukolik şarkıcılar	52
VII. eid. Thalysia veya Mahsul kaldırma bayramı	57
X. eid. Irgatlar veya Tırpancılar	70
XI. eid. Kyklops	76
XII. eid. Oğlan	82
XIII. eid. Hylas	85
XIV. eid. Kyniska'nın aşkı	92
XV. eid. Syrakusai'li kadınlar veya Ado- nis bayramını kutlayan kadınlar	99
XVI. eid. Kharitler veya Hieron	112
XVII. eid. Ptolemaios'a methiye	122
XVIII. eid. Helene'nin düğün türküsü	132
XXII. eid. Zeusoğulları	136
XXIV. eid. Küçük Herakles	149
XXVIII. eid. Öreke	159
XXIX.-XXX. eid. Oğlan - I - ve - II -	161
Berenike (<i>fragment</i>)	165
Epigramlar	166

YUNAN KLASİKLERİNDEN BAZILARI

			<u>Fiatı</u>
<i>Sofon</i>	Şiirler	<i>S. Y. Baydur</i>	35
<i>Sophokles</i>	Elektra	<i>A. Erhat</i>	70
<i>Euripides</i>	Helene	<i>V. Hatay</i>	130
<i>Euripides</i>	Hekabe	<i>H. Varoğlu</i>	45
<i>Euripides</i>	Medela	<i>A. H. Tanpınar</i>	35
<i>Ephistan</i>	Theages	<i>H. Varoğlu</i>	25
<i>Ephistan</i>	Solist	<i>M. Karasan</i>	70
<i>Aristophanes</i>	Kurbağalar	<i>N. Hatko</i>	80
<i>Aristo</i>	Atinalıların Devleti	<i>S. Y. Baydur</i>	65
<i>Herophon</i>	Anabasis	<i>H. Örs</i>	180
<i>Esckretos</i>	Düşünceler ve Sohbeller	<i>B. Toprak</i>	75
<i>Plutarkhos</i>	Hayatlar: Perikles- Fablus - Maximus	<i>O. Davies</i>	130
<i>Hesiodos</i>	İşler	<i>S. Y. Baydur</i>	50

Millî Eğitim Bakanlığı Yayınlarıyla bütün
kitapçılarda satılmaktadır.

THEOKRİTOS

YUNAN ÇOBAN
ŞİİRLERİ

I

Çeviren:

Dr. Suat SİNANOĞLU

